



**CUESC**

Приватний вищий навчальний заклад  
«Європейський університет»  
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне  
підвищення кваліфікації

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:  
ВИМОГИ 2026 РОКУ**

*6 квітня – 17 травня 2026 року*

<sup>1256</sup>  
**1996**  
LIHA-PRES

<sup>1233</sup> | Львів – Торунь  
Liha-Pres  
2026

УДК [174+179.9]:378"2026"(062.552)

А 38

**Організаційний комітет:**

**Ягодзінський Сергій Миколайович** – доктор філософських наук, професор, проректор із навчально-методичної роботи, Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»;

**Козинець Анатолій Олександрович** – доктор філософії, проректор із навчальної роботи та регіонального розвитку, Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»;

**Віхляєв Михайло Юрійович** – доктор юридичних наук, професор, директор, Центр українсько-європейського наукового співробітництва.

А 38 **Академічна доброчесність: вимоги 2026 року** : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 квітня – 17 травня 2026 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2026. – 164 с.

ISBN 978-966-397-620-4

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Академічна доброчесність: вимоги 2026 року» (6 квітня – 17 травня 2026 року).

**УДК [174+179.9]:378"2026"(062.552)**

© Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет», 2026

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2026

ISBN978-966-397-620-4

© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2026

## ЗМІСТ

|  |    |
|--|----|
| Штучний інтелект та академічна доброчесність у сучасній освіті<br><b>Агій Я. Ю.</b> .....  | 7  |
| Вокальний твір і метод вправи: взаємна функція у навчальному процесі<br><b>Бабенко О. С.</b> .....   | 9  |
| Експозиційна діяльність Музею історії митної справи УМСФ в контексті<br>формування національної ідентичності та цінностей у здобувачів вищої<br>освіти<br><b>Берестень Ю. В.</b> ..... | 12 |
| Академічна доброчесність вчителя початкової школи як умова<br>ефективного формування ключових компетентностей молодших школярів<br><b>Білявська Т. М.</b> .....                        | 16 |
| Академічна доброчесність у підготовці естрадно-джазових вокалістів<br><b>Бобир Т. В.</b> .....   | 18 |
| Використання інструментів ШІ у німецьких ВНЗ<br><b>Богдан Ю. Б.</b> .....  | 21 |
| Важливість іншомовних навичок у навчанні студентів ІТ спеціалізації<br><b>Бортник С. Б.</b> .....  | 25 |
| Академічна доброчесність у 2026 році: нові вимоги, роль викладача та<br>практики формування культури чесного навчання<br><b>Васьків О. М.</b> .....                                    | 29 |
| Штучний інтелект у перекладацькій діяльності<br><b>Воробйова О. С.</b> .....   | 33 |
| Довіра, етика та доброчесність: трикутник професійної діяльності<br>психолога<br><b>Гельбак А. М.</b> .....  | 36 |
| Взаємозв'язок емоційної регуляції та академічно доброчесної поведінки<br>студентів-психологів<br><b>Гуляс І. А.</b> .....  | 40 |
| Цифровізація як інструмент досягнення цілей сталого розвитку<br>в Україні<br><b>Данилова І. О.</b> .....   | 44 |
| Гнучкі параметри (академічної)доброчесності у виш-освіті:<br>перспективи невідомості<br><b>Діденко Л. В.</b> .....   | 46 |

|  |           |
|--|-----------|
| Методологічні підходи у педагогіці вищої освіти<br><b>Жданюк Ю. І.</b> .....   | <b>51</b> |
| Академічна доброчесність як фактор міжнародної конкурентоспроможності ЗВО<br><b>Завгородня Є. О., Шестак Я. І.</b> .....                                       | <b>53</b> |
| Інтеграція внутрішньо водних шляхів України до TEN-T<br><b>Запорожець І. М.</b> .....  | <b>57</b> |
| Особливості перевірки на плагіат монографій в ЗВО<br><b>Захарова І. В.</b> .....   | <b>60</b> |
| Прозорість оцінювання як чинник запобігання академічній недоброчесності (за матеріалами соціологічного опитування першокурсників)<br><b>Зелена О. Я.</b> ..... | <b>61</b> |
| Академічна доброчесність в епоху використання штучного інтелекту<br><b>Зеленський С. М.</b> .....  | <b>65</b> |
| Забезпечення академічної доброчесності у навчальній та науковій діяльності здобувачів юридичної освіти<br><b>Зубенко Г. В.</b> .....                           | <b>68</b> |
| Формування культури академічної доброчесності через іншомовне академічне письмо: європейські орієнтири та методичний контекст<br><b>Іщенко А. А.</b> .....     | <b>71</b> |
| Стійкість видів роду Juglans до температурного стресу в умовах інтродукції<br><b>Іщук Г. П.</b> .....  | <b>75</b> |
| Академічна доброчесність лікаря: етичні засади, виклики та перспективи<br><b>Калініченко Я. М.</b> .....   | <b>77</b> |
| Академічне шахрайство в умовах дистанційного навчання<br><b>Кандюк-Лебідь С. В.</b> .....  | <b>81</b> |
| Академічна доброчесність у сучасній освіті: виклики, стандарти та професійна відповідальність педагога (вимоги 2026 року)<br><b>Качуренко А. О.</b> .....      | <b>85</b> |
| Academic integrity: contemporary challenges<br><b>Kivenko I. O.</b> .....  | <b>89</b> |
| Резистентність організму поросят та їх продуктивність за застосування препарату AstaLyte<br><b>Ковальчук Н. Я.</b> .....                                       | <b>91</b> |

|   |     |
|---|-----|
| Маркетинг салонів краси в умовах висококонкурентного ринку послуг<br>Луців Н. В.....  | 95  |
| Service-learning як засіб відновлення академічної доброчесності<br>в епоху ШІІ<br>Максьом К. В.....   | 98  |
| Етичні імперативи та когнітивна стійкість педагога-дослідника<br>в епоху генеративного ШІІ<br>Марченко О. Г.....                                | 102 |
| Вплив технологій штучного інтелекту на академічну доброчесність<br>здобувачів вищої освіти<br>Мельник О. В. ....                                | 106 |
| Академічна доброчесність як складова професійної підготовки<br>майбутніх правників<br>Мінка Т. П.....   | 109 |
| Медичний переклад між точністю та зрозумілістю: функціональний<br>підхід до термінології у німецько-українському контексті<br>Паламар Н. І..... | 111 |
| Теоретичні аспекти реалізації норм Закону України<br>«Про академічну доброчесність»<br>Пекарський С. П.....                                     | 114 |
| Штучний інтелект в сучасних агрономічних дослідженнях<br>Резніченко В. П. ....  | 117 |
| Штучний інтелект у цифровій трансформації логістичних систем<br>Сачинська Л. В. ....  | 119 |
| Academic writing and issues regarding ensuring academic integrity<br>in today's conditions<br>Serheta I. V. ....                                | 122 |
| Академічна доброчесність у країнах світу: порівняльний аналіз<br>інституційних механізмів та правового регулювання<br>Сєлюков О. В.....         | 124 |
| Когнітивні спотворення та механізми психологічного захисту<br>як чинники академічної недоброчесності студентів<br>Соловйова І. І.....           | 131 |
| Система забезпечення академічної доброчесності: новели закону<br>№ 4742-ІХ<br>Татаренко С. В. ....  | 135 |

|  |            |
|--|------------|
| Особливості формування культури академічної доброчесності<br>у здобувачів природничих спеціальностей<br><b>Тихомирова Т. С.</b> .....                    | <b>137</b> |
| Академічна доброчесність як чинник валідності знання й оптимізації<br>дослідницької комунікації<br><b>Третьякова С. О.</b> .....                         | <b>140</b> |
| Формування культури академічної доброчесності у студентів<br>у процесі вивчення іноземної мови<br><b>Трофімчук В. М.</b> .....                           | <b>142</b> |
| Відповідальність за порушення академічної доброчесності:<br>між новизною і традицією<br><b>Тугарова О. К.</b> .....                                      | <b>146</b> |
| Академічна доброчесність в умовах використання штучного інтелекту:<br>виклики для ОПП «Облік і оподаткування»<br><b>Хмельюк А. В.</b> .....              | <b>149</b> |
| Академічна доброчесність у викладанні дисциплін медико-біологічного<br>циклу на факультеті фізичного виховання та спорту<br><b>Шапаренко І. Є.</b> ..... | <b>152</b> |
| Оціночні поняття у сфері академічної доброчесності<br><b>Шепета О. В.</b> .....  | <b>155</b> |
| Штучний інтелект в системі академічної діяльності<br><b>Яценко В. В.</b> .....   | <b>157</b> |

# ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

**Агій Я. Ю.**

*кандидат економічних наук, доцент,  
проректор з науково-педагогічної роботи,  
інноваційно-методичного забезпечення освітнього  
та наукового процесів*

*Комунальний заклад вищої освіти «Академія культури і мистецтв»  
Закарпатської обласної ради  
м. Ужгород, Україна*

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним впровадженням цифрових технологій у навчальний процес. Особливого значення набули інструменти штучного інтелекту, які сьогодні застосовуються як здобувачами освіти, так і науково-педагогічними працівниками. Використання таких технологій відкриває нові можливості для навчання, наукової діяльності та комунікації, однак водночас породжує низку викликів у сфері академічної доброчесності.

Проблематика академічної доброчесності останніми роками стала одним із ключових питань функціонування системи вищої освіти. Це пов'язано не лише зі зростанням кількості випадків академічного плагіату, а й зі зміною підходів до створення навчального та наукового контенту. Штучний інтелект здатний генерувати тексти, здійснювати переклад, створювати аналітичні матеріали та навіть формувати наукові висновки. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення меж допустимого використання таких технологій у навчальній та науковій діяльності.

Академічна доброчесність є основою якісної освіти та наукової діяльності. Вона передбачає дотримання етичних принципів і правил під час навчання, викладання та проведення наукових досліджень. Відповідно до Закону України «Про освіту», до порушень академічної доброчесності належать академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, хабарництво та інші прояви недоброчесної поведінки [1].

Використання інструментів штучного інтелекту саме по собі не є порушенням академічної доброчесності. Багато залежить від способу їх застосування. Наприклад, використання AI для пошуку інформації, структурування матеріалу або мовного редагування тексту може бути корисним і допустимим. Натомість подання згенерованого тексту як

власної авторської роботи без належного опрацювання та критичного аналізу суперечить принципам академічної етики.

Одним із головних ризиків є формування у здобувачів освіти залежності від автоматизованих систем. Надмірне застосування генеративних моделей може негативно впливати на розвиток критичного мислення, аналітичних здібностей та навичок самостійної роботи. Саме тому заклади освіти повинні не лише контролювати дотримання академічної доброчесності, а й формувати культуру відповідального використання цифрових технологій.

Важливу роль у цьому процесі відіграє викладач. Саме науково-педагогічні працівники повинні пояснювати здобувачам освіти принципи етичного використання сучасних інформаційних технологій, формувати навички академічного письма та сприяти розвитку самостійності під час виконання навчальних завдань. Ефективним інструментом є також використання практикоорієнтованих завдань, які потребують власного аналізу, аргументації та індивідуального підходу.

Окремої уваги потребує питання перевірки текстів на наявність ознак академічного плагіату. Сучасні програмні засоби дозволяють виявляти текстові збіги та аналізувати рівень оригінальності роботи. Однак навіть найефективніші системи перевірки не можуть повністю оцінити рівень самостійності виконання роботи або глибину розуміння автором досліджуваної теми. Саме тому важливе значення має поєднання технічних засобів контролю та професійної експертної оцінки викладача.

У сучасних умовах доцільним є розроблення внутрішніх політик закладів освіти щодо використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Такі документи повинні визначати допустимі межі використання інструментів штучного інтелекту, принципи цитування та відповідальність за порушення академічної доброчесності. Це сприятиме формуванню прозорого та зрозумілого освітнього середовища.

Отже, розвиток технологій штучного інтелекту суттєво впливає на систему освіти та трансформує підходи до навчання і наукової діяльності. Водночас забезпечення академічної доброчесності залишається важливою умовою збереження якості освіти та довіри до результатів наукової праці. Відповідальне використання сучасних технологій, удосконалення механізмів контролю та формування академічної культури є необхідними складовими ефективного функціонування сучасного закладу освіти.

### **Література:**

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих учених : колективна монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

3. Рекомендації щодо відповідального використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. Київ : МОН України, 2025. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf> (дата звернення: 13.05.2026).

## **ВОКАЛЬНИЙ ТВІР І МЕТОД ВПРАВИ: ВЗАЄМНА ФУНКЦІЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

**Бабенко О. С.**

*кандидат мистецтвознавства,  
старший викладач кафедри естрадного співу  
Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва,  
в. о. завідувача кафедри сценічного мистецтва  
Інститут театрального та музичного мистецтва  
Київського міжнародного університету  
м. Київ, Україна*

Сучасна вокальна педагогіка дедалі частіше стикається з проблемою формалізованого підходу до початкових етапів роботи з голосом, зокрема до використання вокальних вправ як засобу налаштування голосового апарату та розвитку технічних навичок. У педагогічній практиці нерідко спостерігається механічне відтворення усталених вправ без усвідомлення їхньої функціональної мети, фізіологічних механізмів і художньо-виконавського потенціалу.

Вокальна вправа є не просто допоміжним елементом заняття, а повноцінним методичним інструментом, спрямованим на формування координації дихання, фонації, резонування та цілісної тілесно-звукової організації виконавця. Усвідомлене застосування вправ створює основу для стабільного розвитку голосу, запобігає формуванню нефункціональних навичок і забезпечує зв'язок між технічною та художньо-інтерпретаційною складовими навчання. Сучасні дослідження підкреслюють важливість розгляду вокальної техніки як інтегрованої системи, що передбачає застосування різноманітних вокальних прийомів для розвитку тембру, динаміки, артикуляції й контролю звучання [2; 4].

У статті розглядаються методичні аспекти застосування вокальних вправ у роботі зі студентами початкових етапів професійної підготовки. Особлива увага приділяється свідомому керуванню процесом звукотворення та інтеграції художнього матеріалу в систему вокально-технічної роботи.

Метою публікації є привернення уваги викладачів академічного та естрадного вокалу до первинної вокальної роботи, а саме – до методично вивіреного застосування вокальних вправ як фундаментального етапу формування звукотворення.

На початковому етапі роботи зі студентами-початківцями, які мають попередній музичний досвід, доцільно розпочинати заняття з музично-виконавської презентації. Студенти виконують твори, обрані як репрезентативні та здатні продемонструвати рівень володіння вокальною технікою та художньо-виражальними навичками.

Такий підхід дозволяє оцінити стан вокального апарату, виявити сформовані технічні та музично-інтерпретаційні якості, а також аспекти, що потребують подальшого розвитку.

Наступним етапом є аналіз попереднього навчального процесу, зокрема методів роботи з голосом. Студентам пропонується продемонструвати вокальні вправи, з яких зазвичай починалося заняття. Для цього створюється умовна професійна ситуація: студент виступає як підготовлений виконавець, що приходить на репетицію для налаштування голосового апарату.

Практика показує, що більшість студентів виявляють труднощі з відтворенням конкретних вправ і згадують лише обмежений набір методичних моделей, виконуваних традиційно у висхідно-низхідному русі без зупинок. Поряд із загальноновживаними вправами на вокалізацію складів «мі-ме-ма-мо-му», які залишаються ефективними педагогічними інструментами, зустрічаються й методично обґрунтовані вправи, здатні позитивно впливати на розвиток голосу.

Особлива увага приділяється усвідомленню педагогічної мети кожної вправи. Студентам пропонується пояснити, які технічні або координаційні завдання вона вирішує та які вокальні механізми активізує. Часто відповідь зводиться до: «для розігріву голосу перед виконанням твору». Лише після аналізу конкретних параметрів – інтервалів, теситури, голосних і приголосних, послідовності складів – розпочинається усвідомлена навчальна робота.

Спів – це свідомий процес звукотворення, що вимагає контролю власного голосового апарату, подібно до того, як інструменталіст формує техніку через систематичне повторення. Механічне виконання навіть цінних вправ без:

- усвідомлення педагогічної мети;
- попереднього формулювання технічного завдання;
- закріплення навички в зручній теситурі є недоцільним.

Особливо небезпечним є безконтрольне підвищення висоти звуку без належної координації, що призводить до надмірного напруження, залучення нефункціональних м'язових груп та формування некоректних вокально-рухових стереотипів. Методично виправданим є початкове зосередження на обмеженій висотній зоні в межах однієї тональності, що дозволяє сформувати коректну звукотворчу модель, закріпити її через усвідомлене повторення та поступово розширювати теситуру й темп.

Принцип багаторазового відтворення правильних дій має вирішальне значення: формування навички залежить не стільки від тривалості занять, скільки від кількості якісних повторів, особливо у студентів із сформованими нефункціональними звичками.

Художньо-виразне наповнення вокальних вправ і їхній зв'язок із тілесною координацією є критично важливими. Помилковим є відокремлення техніки від музичної образності та тілесної свободи. Звукотворення – результат комплексної роботи всього організму, проте багато студентів демонструють загальну тілесну скутість. Часто заняття поділені на два ізольовані етапи: «розігрів голосу» без художнього осмислення та виконання пісенного матеріалу під фонограму.

Виконання *a-cappella* дозволяє інтегрувати технічні завдання безпосередньо в художній матеріал. Кожен твір містить технічні елементи, окремі фрагменти яких можна використовувати як цільові вокальні вправи та сучасні вокальні прийоми (наприклад, робота над резонансом, мікст-співом, кольоровими змінюваннями тембру, артикуляційними варіаціями тощо) – що сприяє розширенню тембральної палітри та виразності музичної подачі. Ці прийоми активно досліджуються в контексті синтезу академічного та естрадного вокалу і впроваджуються у сучасні педагогічні практики [2; 3].

Отже, хоча викладені положення не є принципово новими, їхнє ігнорування негативно впливає на якість навчального процесу та рівень виконавської культури студентів. Усвідомлене застосування методу вправи у поєднанні з художнім матеріалом забезпечує ефективний, цілісний і безпечний розвиток вокальної техніки [1].

### **Література:**

1. Купчик В., Мазур Т. Роль вокальних вправ при постановці голосу. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. № 21. С. 65–75. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.21.2024.307970>

2. Муравіцька С. Синтез академічного та естрадного вокалу у методико-педагогічному контексті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 1. С. 174–179. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2022.257682>

3. Тарасюк Л. Резонансний метод постановки голосу як основа вокальної техніки. *Слобожанські мистецькі студії*. 2025. № 2. С. 103–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/art/2025.2.19>

4. Sadolin C. *Complete Vocal Technique*. Copenhagen: Shout Publications, 2021. 376 p.

## **ЕКСПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЮ ІСТОРІЇ МИТНОЇ СПРАВИ УМСФ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Берестень Ю. В.**

*кандидат історичних наук, доцент,  
доцент кафедри історії та теорії держави й права,  
директор Музею митної справи  
Університет митної справи та фінансів  
м. Дніпро, Україна*

Музей УМСФ інституалізований як окремий структурний підрозділ освітньої установи в 2011 році. Його практична діяльність сфокусована на докладному висвітленні різних аспектів історії митної справи, діяльності митних органів України, їх боротьбі з контрабандою, протиправному переміщенню через державні кордони країни зброї, культурних цінностей, ознайомленню студентського загалу зі багатою культурною спадщиною українського народу, його побутом та традиціями [2].

Музей історії Університету митної справи і фінансів – єдина в Україні галузева музейна установа, яка є членом Міжнародної асоціації митних та податкових музеїв. Загальна кількість колекції музейних предметів основного фонду установ налічує понад 3200 одиниць зберігання серед яких є унікальні та раритетні, що унаочнюють традиції українського декоративно-ужиткового мистецтва. Зокрема, у виставковому просторі УМСФ успішно функціонує постійно діюча експозиція «Петриківський розпис», яка репрезентує творчий доробок народних майстрів Придніпровського регіону,

ознайомлюючи здобувачів вищої освіти з особливостями петриківського декоративно-орнаментального живопису, його технікою, унікальним народним стилем, символікою та яскравими квітковими мотивами.

В 2025 році в холі першого корпусу освітнього закладу була інстальована експозиція «Миколаївський розпис», колекція якої нараховувала 145 предметів народного декоративно-ужиткового мистецтва, що були презентовані майстринями Присамар'я.

Миколаївський розпис – це народний живопис, що був популярним в старовинному козацькому м. Самарі та Старій Ігрені в ХІХ столітті. Для розпису було притаманно використання зеленого тла, техніки широкого мазку, квіткових мотивів, якими декорувалися, зазвичай, ужиткові предмети: тарілки, мисники й скрині. Виставка покликана сприяти відродженню старовинного промислу, мистецьких народних традицій декоративного живопису Присамар'я.

З жовтня 2025 року на базі музею УМСФ експонується виставка «Петриківська вишивка», в якій представлені оригінальні предмети з колекції родини І. Шулика (1946–2021) – відомого дніпровського українського громадського діяча, почесного громадянина м. Дніпра, ветерана Народного руху України – вишиті рушники, простирадла, сорочки. Частина раритетів, презентованих в експозиції виставки, відображає старовинні традиції народного килимарства козацького краю, демонструє використання в декоративних орнаментах прадавньої сакральної символіки, що виконувала функцію оберегу, захищаючи оселі від злих сил.

З 2025 року на базі музейної установи була інстальована виставка, що складається з предметів колекції сучасних суконь-вишиванок Оксани Рудковської – директора КЗ «Дніпропетровський обласний центр молодіжної роботи, утвердження української національної та громадянської ідентичності». Дана колекція візуалізує оригінальне та органічне поєднання народних традицій української вишивки з сучасним сценічним костюмом й модою. На виставці представлено 30 вишитих суконь, кожна з яких є справжнім витвором сучасного декоративно-ужиткового мистецтва.

Особливий інтерес у студентської молоді викликала виставка, тематика якої пов'язана з народними традиціями лялькарства. З осені 2025 року в УМСФ демонструється експозиція, де представлені роботи здобувачів вищої освіти УМСФ та народних майстринь – оригінальні ляльки-мотанки.

23 лютого 2026 року в Університеті митної справи та фінансів відбулося урочисте відкриття фотовиставки робіт прес-офіцера, капітана 23-ї ОМБр ЗСУ Оксани Чорної «Про 100 героїв». Мистецька

імпреза була приурочена до меморіальних заходів з відзначення 4 річниці початку повномасштабної військової агресії РФ проти української держави, вшанування пам'яті полеглих українських військових й цивільного населення. Виставка унаочнює в світлинах історію сили, витримки, вірності присязі, гідності й мужності. Військові, які зображені на світлинах, – звичайні люди, що усвідомлено зробили складний особистісний вибір – служіння Батьківщині зі зброєю в руках. Їх щоденний подвиг не завжди помітний, але саме на ньому тримається фронт та оборона країни [1].

З 9 квітня 2026 року в музейному просторі УМСФ функціонує виставка «Родинний спадок у виробничих практиках та предметах матеріальної культури», мета якої полягає в тому аби через предмети матеріальної культури, які зберігаються в родинах, продемонструвати генетичну та культурну спадковість поколінь, які об'єднує спільна соціокультурна традиція, що формує, в свою чергу, основу національної ідентичності та культури України. В експозиції виставки представлені оригінальні роботи знаних майстринь Придніпровського регіону: Г. Хмель-Дунай, С. Тарасенко, О Дришлюк: вишиті рушники, скатертини, серветки, декоративні ляльки-мотанки, комплекти святкового й повсякденного чоловічого й жіночого одягу, які репрезентують традиційні техніки односторонньої та двосторонньої вишивки: гаптування, гладі, вирізування, проколу, мережки, низинки, які використовувалися для вишивання побутових речей й традиційного українського одягу в XIX – на початку XX століття [3].

Родзинкою нової експозиції став комплекс теслярських та столярних інструментів кінця XIX – першої половини XX століття, який зберігався в родині пані Г. Хмель-Дунай. Серед предметів столярно-теслярського представлені як звичайні деревообробні інструменти такі як столярські затискачі, кліщі, косинці, старовинний кронциркуль, рубанки з одинарними та подвійними ножами, фуганок, кутник, надфіль, рашпіль, так й унікальні – зензубель, нутромір, фальцгребель (спеціальний рубанок для обробки фальців), шпунтубель (рубанок для вистругування шпунтів). Дані інструменти унаочнюють стародавні виробничі практики столярного та теслярного ремесел Придніпровського регіону першої половини XX століття.

На виставці «Родинний спадок у виробничих практиках та предметах матеріальної культури» експонується оригінальний набір інструментів для виготовлення моделей декоративних квітів зі шкіри, тканин та паперу [3].

З 16 квітня 2026 року в Університеті митної справи та фінансів за сприянням Дніпропетровського обласного товариства німців України «Відергебурт» працює тематична виставка «Забуттю не підлягає!»,

яка присвячена 85 річниці з дня депортації сталінським режимом в 1941 році німців України до Сибіру, Казахстану та Далекого Сходу [4; 5].

Автором концепції і текстів мобільної виставки є відомий німецький історик, громадський діяч доктор Альфред Айсфельд (м. Геттинген, Нижня Саксонія, ФРН) експерт з історії та культури німців Російській імперії, Радянського Союзу та пострадянського простору, провідний співробітник Інституту культури й історії німців в Північно-Східній Європі при Гамбурзькому університеті, автор чисельних історичних праць, укладач документальних збірок матеріалів з історії німців України [4, с. 2].

Представлені на виставці стенди проілюстровані оригінальними мапами, картосхемами, фотографіями, статистичними матеріалами та унікальними документами з архівосховищ Німеччини, України, Казахстану, Канади, Сполучених Штатів Америки. Над експозицією працювала команда експертів та спеціалістів з історії етнічних німців протягом 2016–2019 років [5, с. 1].

Експозиція виставки «Забуттю не підлягає», складається з 6 банерів, які висвітлюють драматичні сторінки історичного минулого етнічних німців України, що пов'язані з політичними репресіями та депортацією сталінським режимом в серпні-вересні 1941 року до Уралу, Сибіру, Казахстану та Далекого Сходу.

Інформаційні матеріали виставки детально описують становище етнічних німців за часів нацистської окупації України 1941–1944 роках, змістовно висвітлюють обставини їх переміщення окупаційною адміністрацією на терени Польщі, Чехословаччини та Німеччини в 1944–1945 роках [5, с. 13].

Музейний виставковий простір УМСФ, орієнтований на популяризацію серед студентського загалу українських військових традицій, народного декоративно-ужиткового мистецтва, ознайомлення студентства зі складними сторінками історичного минулого національних меншин України, що сприяє формуванню національної свідомості, громадянського світогляду, активної життєвої позиції, відповідальністю на майбутню долю країни.

### **Література:**

1. В університеті митної справи та фінансів відкрито фотовиставку «ПРО100 героїв» Оксани Чорної. <http://museum.umsf.dp.ua/82/>
2. Історія Музею УМСФ. <http://museum.umsf.dp.ua/history>
3. Родинний спадок у виробничих практиках та предметах матеріальної культури. // <http://museum.umsf.dp.ua/85/>

4. Wanderausstellung „Deutsche in des Ukraine Geschichte un Kultur“ vom X Jahrhundert bis 1939. Мобільна виставка «Німці в Україні: історія і культура від X до 1939 року». Київ, 2020, 26 с.

5. Wanderausstellung „Deutsche in des Ukraine Geschichte und Kultur“ Мобільна виставка «Німці в Україні: історія і культура». Київ, 2019. 16 с.

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

**Білявська Т. М.**

*кандидатка філологічних наук,*

*доцентка кафедри початкової освіти*

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова  
м. Миколаїв, Україна*

Питання академічної доброчесності не втрачає актуальності в контексті якості сучасної освіти. Особливої гостроти воно набуває в межах освітнього процесу початкової школи. Реформування освіти зумовлює зміну насамперед свідомості, а відтак і шкільної системи. Ключові компетентності передбачають формування нової особистості, яка в майбутньому повинна бути успішною, конкурентоспроможною. У цьому контексті важливим видається питання академічної доброчесності вчителя, який закладатиме основи знань, сприятиме формуванню ключових компетентностей молодших школярів.

Питання академічної доброчесності висвітлено у низці українських законів, як-от: Закон України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепція «Нова українська школа» (2016). Так, за нормативними документами, академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та правил, визначених законом. Цього комплексу норм повинні дотримуватися учасники освітнього процесу в період навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Проблема академічної доброчесності постійно перебуває у колі наукових інтересів дослідників. У наукових розвідках учених висвітлено зміст, суть поняття «академічна доброчесність», її види, основні правила та норми академічної доброчесності (К. Афанасєва, В. Банись,

Б. Буяк, С. Дикань, Т. Добко, О. Семенов, В. Ситцева, В. Троцька, Т. Фініков, О. Штефан та інші).

На основі низки наукових розвідок з'ясовуємо, що зміст поняття «академічної доброчесність» містить наступні ключові категорії: 1) чесність; 2) довіра; 3) справедливість; 4) повага; 5) відповідальність; 6) підзвітність.

У дослідженнях учених висвітлено причини, через які учасники освітнього процесу не дотримуються правил академічної доброчесності: 1) завеликий обсяг теоретичного матеріалу; 2) неактуальність теми дослідження; 3) відсутність практичного застосування; 4) відсутність розуміння; 5) ставлення вчителя; 6) низький професійний рівень; 7) відсутність чітких норм; 8) відсутність мотивації щодо виконання завдання.

Відомо, що в межах сучасного інформаційного простіру є можливість без перешкод та обмежень користуватися будь-якими відомостями, знаходити інформацію різного рівня. Відповідно, постає низка проблем: як знайти потрібну інформацію; яку саме інформацію взяти до уваги та використати, як правильно обробити інформацію, як правильно користуватися інформацією. Не потребує доведень, що необмежена інформація та не вміння нею користуватися, може призвести до різних порушень. Тут гостро постає питання доброчесності та плагіату. Тому академічна доброчесність вчителів безпосередньо віддзеркалюватиметься на учнях. Зв'язок є очевидним. У сучасній освітньому процесі початкової школи активно вдаються до різних методів та технологій навчання, зокрема: проблемне навчання, метод проєктів, групова робота тощо. Така практика робота передбачає постійний пошук інформації, критичне осмислення та її оброблення. Академічна доброчесність учителя тут посідає не останнє місце. Оскільки саме вчитель початкової школи закладатиме та формуватиме основи академічної доброчесності учнів.

Цей процес може бути успішним за умови, якщо вчитель знає та дотримується норм та правил академічної доброчесності. Важливим є висвітлити учням певні тези щодо цього питання. Зокрема: варто намагатися самостійно виконувати завдання; якщо ви користуєтеся інформацією (обираєте певні ідеї, твердження, відомості тощо) варто вказувати джерело (автор, назва, посилання тощо).

Важливим видається озвучувати ці правила та наголошувати на нормах академічної доброчесності в межах початкової школи. Особливої гостроти це питання набуває в наш час. Тривалий період низка шкіл України навчається в онлайн-режимі. Такий формат навчання передбачає потужну роботу з інформацією в електронному варіанті.

Таким чином, академічна доброчесність вчителя початкової школи безпосередньо віддзеркалюватиметься на учнях. На нашу думку, для того, щоб освітній процес був більш ефективним, варто було б розробити Положення про академічну доброчесність у межах школи та затвердити на рівні Педагогічної ради школи. Водночас учнів потрібно ознайомлювати з цим питанням у межах різних заходів. Наприклад, проводити круглі столи, години спілкування, презентації, застосовувати відеоролики тощо.

### **Література:**

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 07.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

2. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#top> (дата звернення: 03.02.2024).

3. Сазик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiyachi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osvit> (дата звернення: 04.02.2026).

4. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 2018. № 3–4 (56–57). С. 52–56. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO\\_2018\\_3-4\\_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2018_3-4_9) (дата звернення: 06.02.2026).

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВИХ ВОКАЛІСТІВ**

**Бобир Т. В.**

*викладач кафедри естрадного співу*

*Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва  
м. Київ, Україна*

Питання академічної доброчесності набуває дедалі більшого значення в сучасній вищій освіті, особливо в контексті мистецьких та творчих дисциплін. На відміну від традиційних академічних галузей, де доброчесність насамперед асоціюється з письмовими текстами та

дослідницькою практикою, у музичній освіті, особливо у підготовці поп- та джазових вокалістів, це поняття набуває багатовимірного характеру. Воно охоплює не лише уникнення плагіату, але й етичні підходи до інтерпретації, авторства, стилістичних запозичень та використання цифрових технологій. Вітчизняні авторки слушно вказують на те, що академічна доброчесність включає два аспекти, як от юридично-правовий і морально-етичний. «Юридично-правовим аспектом зауважено, що плагіат є порушенням авторських прав і може призвести до юридичних наслідків. Морально-етична складова фокусує увагу на засудженні ганебних дій особи академічним товариством» [1, с. 42].

Підготовка поп- та джазового вокалу за своєю суттю базується на синтезі технічної майстерності та творчої індивідуальності. Одним із фундаментальних педагогічних методів у цій галузі є імітація, яка дозволяє студентам засвоювати стилістичні особливості, фразування, артикуляцію та експресивні нюанси, характерні для певного жанру. У джазовій педагогіці імітація майстрів-виконавців історично вважається важливим етапом формування художньої мови музиканта. Однак такий педагогічний підхід створює складну етичну дилему: коли імітація перестає бути інструментом навчання та стає некритичним копіюванням, що порушує принципи академічної доброчесності?

Як наголошує Т. Джойя, джазова традиція завжди спиралася на передачу стилістичних моделей через прослуховування та відтворення, проте справжня художність виникає лише тоді, коли виконавець трансформує ці впливи в індивідуальну виразну систему [2, с. 217]. Тому в освітньому процесі вкрай важливо змістити акцент з механічного відтворення на свідоме переосмислення. Академічна доброчесність у цьому контексті передбачає не відмову від стилістичних запозичень, а їх критичне та творче засвоєння.

Ще один важливий вимір академічної доброчесності стосується використання музичних джерел. Студенти поп- та джазових програм часто мають справу із записами, транскрипціями, аранжуваннями та фонограмами, створеними іншими музикантами. Етична проблема виникає, коли ці матеріали використовуються без належного визнання, або коли вони представлені як власний творчий продукт студента. Музична освіта повинна інтегрувати етичну рефлексію в художню практику, забезпечуючи розвиток у студентів відповідальності не лише за технічну точність, але й за автентичність своєї творчої роботи. Порушенням авторського права буде виконання чужих творів без надання на це дозволу митця.

У вокальному виконанні питання авторства є особливо складним через інтерпретаційний характер музичних творів. На відміну від

композиторів, виконавці не створюють первинного музичного тексту, проте їхня інтерпретація становить унікальний художній внесок. Це порушує питання про те, як визначити оригінальність у виконанні. Проблема стає особливо очевидною в контексті сучасної поп-вокальної культури, де певні вокальні техніки, такі як мелізматичний спів, белтінг або скримінг, тісно пов'язані з культовими виконавцями. Студенти часто відтворюють ці техніки, імітуючи не лише технічні аспекти, але й виразні моделі таких артистів, як Вітні Х'юстон, Мерая Кері або Бейонсе. Без критичного усвідомлення така імітація може призвести до втрати індивідуальної художньої ідентичності та може бути інтерпретована як форма стилістичного плагіату. «Важливо розуміти, що плагіат не лише представляє собою інтелектуальне крадіжництво ідей інших людей, але й негативне явище, яке заважає розвитку майбутнього професіонала, руйнує морально-етичні цінності особистості, знижує важливість наукових досліджень та руйнує повагу до наукової діяльності» [1, с. 44].

Крім того, розвиток цифрових технологій значно змінив характер музичної освіти та поставив нові виклики для академічної доброчесності, коли виникають версії творів, сформовані за допомогою генеративних інструментів. Використання та розміщення контенту, створеного штучним інтелектом, вносить новий вимір у проблему академічної доброчесності. Коли студент використовує штучний інтелект для створення музичних ідей, аранжувань чи вокальних ліній, виникають питання щодо авторства, оригінальності. У цьому контексті академічна доброчесність повинна включати прозорість у використанні таких інструментів та здатність критично оцінювати та трансформувати створений матеріал, а не просто його засвоювати.

Тому роль викладача у забезпеченні академічної доброчесності є вирішальною. Освітяни повинні не лише передавати технічні та стилістичні знання, але й розвивати етичну свідомість та критичне мислення студентів. Це включає пояснення різниці між натхненням та копіюванням, заохочення до самостійних художніх рішень та сприяння розвитку індивідуального вокального стилю. Крім того, не слід ігнорувати інституційний вимір академічної доброчесності. Вищі навчальні заклади повинні встановити чіткі рекомендації щодо використання музичних матеріалів, цифрових ресурсів та спільних практик. Водночас ці правила повинні враховувати специфіку мистецьких дисциплін, де творчість часто передбачає переосмислення та трансформацію існуючого матеріалу.

Таким чином, академічну доброчесність у підготовці поп- та джазових вокалістів слід розуміти як складне та динамічне явище, що інтегрує етичні, художні та педагогічні аспекти. Вона включає повагу

до авторства, відповідальне використання джерел, критичне ставлення до стилістичних впливів та свідоме використання цифрових технологій. Забезпечення цих принципів сприяє не лише якості освіти, але й формуванню професійного музиканта, здатного до автентичного творчого самовираження в рамках сучасних культурних практик.

### **Література:**

1. Кифенко А., Сопова Д. Роль академічної доброчесності у навчанні студентів спеціальності «музичне мистецтво». *Art in contemporary culture: theory and practice of teaching*, 2023, No 2, 40–46.

2. Gioia T. *The History of Jazz*. New York : Oxford University Press, 2011. 448 p.

## **ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШІ У НІМЕЦЬКИХ ВНЗ**

**Богдан Ю. Б.**

*старший викладач кафедри галузевого перекладу та іноземних мов  
Херсонський національний технічний університет  
м. Хмельницький, Україна*

Минулого року українські заклади вищої освіти отримали рекомендації від МОН щодо застосування штучного інтелекту (ШІ) у освітній та науковій діяльності. Сучасні мовні моделі ШІ пропонують користувачам швидке рішення, проте несуть також певні виклики та ризики. В цьому огляді ми звернулися до відповідного досвіду інтеграції штучного інтелекту у ВНЗ Німеччини.

Більшість університетів Німеччини визнають на сьогодні право студентів, викладачів та науковців на використання інструментів ШІ та інтегрування їх у наукову та навчальну роботу. Традиційно під допоміжними засобами ШІ розуміються інструменти, які за допомогою штучного інтелекту перевіряють формальні критерії (наприклад, перевірка орфографії, граматики та стилю, програми для управління літературою, а також інструменти для перекладу). На думку фахівців берлінського університету ці інструменти не повинні генерувати або самостійно створювати вміст, а лише вносити формальні зміни. При цьому використання інструментів ШІ не має впливати на відповідальність авторів за правильність форми та змісту матеріалів, опублікованих під їхнім ім'ям [1].

На основі рекомендацій меморандуму з 1998 року в німецькому науковому середовищі було започатковано систему самоконтролю та саморегулювання, яка відтоді була визнана за основу етичної наукової поведінки багатьма університетами як Німеччини, так і Швейцарії та Австрії. Керівні принципи створеного Кодексу враховують різноманітність різних дисциплін і дають змогу науковцям та науковим установам орієнтувати свої дії, внутрішні структури та процеси на ці принципи в дусі наукового самозоб'язання [2]. Він описує поведінку стосовно даних, публікацій, змін через цифрові трансформації, правила для науковців та положення про порядок дій у випадках наукової недоброчесності. Серед інших документів, на які спираються у своїй діяльності німецькі університети в площині цього питання слід також зазначити Етичні принципи від Європейської Комісії щодо безпеки ШІ, позиційний документ Комітету з етики публікацій (COPE), Положення про авторство та ШІ, рекомендації від World Association of Medical Editors (WAME) «Chatbots and Generative Artificial Intelligence in Relation to Scholarly Publications» тощо [1].

Німецька дослідницька спільнота (DFG) 2008 року оновила цей Кодекс академічної доброчесності, а кожен ВНЗ підлаштував його під власне розуміння. Так наприклад, земля Рейнланд-Вестфален підтримала розробку та створення проекту *KI:connect.nrw* – порталу для використання генеративного ШІ, доступного для всіх вищих навчальних закладів цієї федеративної землі. Кожен ВНЗ може додавати до порталу власні мовні моделі та визначати умови, на яких його співробітники та студенти можуть користуватися порталом [5]. Гагензький дистанційний університет пропонує своїм студентам приклади інструментів ШІ, як то *Perplexity.ai*, *Semantic Scholar*, *Elicit* або *Research Rabbit*, якими ті можуть користуватися всередині університету. При цьому обов'язково вказуються ризики та недоліки користування цими інструментами. Один з провідних університетів Німеччини, Берлінський університет ім. Гумбольдтів впровадив в себе проект *JupyterHub* – інструмент ШІ з відкритим кодом, за допомогою якого студенти, викладачі та науковці можуть запускати інтерактивні *Jupyter Notebooks* безпосередньо в браузері університету без додаткових інсталяцій. *Jupyter Notebooks* підходять для створення прототипів, аналізу даних, візуалізації даних та обчислювальних есе [7].

Серед порад для німецьких студентів наприклад ВНЗ м. Нюрнберга вказані ризики та наслідки використання ШІ під час написання домашніх завдань чи то наукової роботи: окрім неповної, помилкової або занадто прикрашеної інформації особливою небезпекою від ШІ є так звані «галюцинації», тобто вигадана інформація [3]. Також постійно підкреслюється необхідність правильного цитування та основне

правило: краще цитувати частіше, ніж забути вказати джерело. Серед найгірших аспектів негідної поведінки студента та науковця вказані в першу чергу плагіат в усіх його формах та незазначене цитування, що по суті є присвоєнням чужих думок. Саме тому використання ШІ як пошукової системи не забороняється, більш того навіть наводяться приклади, які саме моделі можна використовувати для збору та аналізу інформації, проте усіяко підкреслюється небезпека того, що ШІ може не вказати цитоване джерело або не помітити цитату, яку не оформлено як таку [9].

Найчастіше серед студентів, і не тільки, постає проблема невдалого цитування або взагалі його відсутність. Саме тому час від часу у Німеччині виникають скандальні процеси, коли з'ясовується, що дипломна чи наукова робота якогось чиновника мала більший відсоток цитувань ніж це дозволено. Або що найгірше – взагалі були відсутні посилання на джерело інформації або ствердження. Деякий період існував для такого феномена навіть термін «*гуттенбергити*» за прізвищем міністра оборони Карла-Теодора Гуттенберга, докторська робота якого як виявилось після перевірки 2011 року містила поєднання взагалі не зазначених як цитата чисельних уривків інших наукових робіт. Тим самим авторство як і науковий ступінь були приписані пану Гуттенбергу та завдяки цьому він зміг обіймати спочатку посаду міністра економіки та технологій, а згодом міністра оборони ФРН. Розпочатий внаслідок перевірки процес коштував вже колишньому міністрові його посади, депутатського мандату, наукового звання та покарання за недоцільну виплату надбавок та невідповідність вимогам до займаній посаді у вигляді 20 000 євро штрафу [6].

Проте розуміння необхідності відповідати сучасним вимогам та технічному прогресу змінює навіть найконсервативніше ставлення як до використання ШІ для підготовки до занять, так і відповідно до вимог використання ШІ та авторського права у випадку застосування ШІ при підготовці тексту. На думку ІТ-фахівців для людей, котрі щоденно мають справу зі словом та текстом, не має бути великою проблемою розпізнати згенеровані програмами та текстовими помічниками тексти. За ствердженням команди авторів *Semrush* такі тексти зазвичай мають речення однакової довжини, схожу та однотипну лексику та вони є так би мовити передбачуваними. І найлегше це розпізнається у текстах великого обсягу [8]. Правила використання ШІ чітко вказуються на сайтах університету, обговорюються та визначаються університетським відділом академічної доброчесності. Саме сюди можуть звернутися за порадою або зі скаргою як студенти, так і науковці. Деякі університети підкреслюють, що стрімкий розвиток ШІ не може не впливати на процес

навчання, але правила, які регулюють використання ШІ у текстостворенні мають та можуть обговорюватися та змінюватися. Так наприклад в університеті Урлангена-Нюрнберга (Friedrich-Alexander-Universität) вважається дозволеними наступні форми застосування ШІ: для перекладу, узагальнення або стислого переказу або створення текстів на загальнодоступних веб-сайтах; аналізу дослідницької літератури; створення навчальних планів; виготовлення конспектів лекцій (при цьому заборонена їх відео- та аудіозапис); створення презентацій або генерування завдань на іспити чи на практику [4]. А от на думку швейцарців використання інструментів ШІ для продукування текстів не має обмежуватися певними правилами. Так зокрема згенерований ШІ текст можна цілком скопіювати в свою роботу лише в тому випадку, якщо внести потім зазначити цей застосунок ШІ в переліку використаної літератури [3]. Оскільки інструменти ШІ не являють собою ні юридичну, ні фізичну особу, то не можна відповідно застосувати до них ні правові, ні ліцензійні обмеження. Саме науковець має нести відповідальність за правдивість фактів та правильність цитування.

Стислий огляд дозволеного застосування ШІ в німецьких ВНЗ дозволяє стверджувати, що всі чисельні застосунки пропонуються для використання в першу чергу пошукових запитів на наукову літературу або дослідження. Все інше можливо лише за умови офіційного посилання на джерело ідеї, інформації або висловлювання тощо. Більшість університетів пропонують навіть курси з використання ШІ у пошуку наукової літератури, як наприклад університет Еберхарда Карла у м. Тюбінген, Федеральна вища технічна школа Цюриха, Технічна вища школа ім. Георга Сімона Ома (м. Нюрнберг) або Гагенський заочний університет тощо, котрі пропонують різноманіття курсів та семінарів з використання ШІ як для студентів, так і для науковців або для підвищення кваліфікації. Такий підхід допомагає як науковцям так і студентам не лише бути у курсі останніх інновацій в цій темі, але й виховує відповідне ставлення в науковців та розвиває їх академічну доброчесність. Особливий акцент при цьому припадає на визнання та повазі до наукової спільноти, розвитку критичного мислення та аналітичних здібностей. Звісно й перспектива у подальшому бути ввійманому на ШІ-плагіаті, що зруйнує як кар'єру й подальші перспективи роботи так і репутацію, вважається досить вагомою причиною, яка має зупинити науковців чи студентів.

### Література:

1. BerlinUP. Berlin Universities Publishing. URL: <https://www.berlin-universities-publishing.de/ueber-uns/policies/ki-leitlinie/index.html> (дата звернення 10.04.2026).
2. Deutsche Forschungsgemeinschaft. URL: <https://wissenschaftliche-integritaet.de/kodex/vorwort/> (дата звернення 10.04.2026).
3. ETH Zürich. Eidgenössische Technische Hochschule Zürich. URL: <https://library.ethz.ch/wissenschaftliches-schreiben/plagiat-und-kuenstliche-intelligenz-ki.html> (дата звернення 01.04.2026).
4. FAU: Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg. URL: [https://www.lehre.fau.de/files/2025/07/1\\_Beispiele-fuer-den-moeglichen-rechtskonformen-Einsatz-von-KI-in-der-Lehre.pdf](https://www.lehre.fau.de/files/2025/07/1_Beispiele-fuer-den-moeglichen-rechtskonformen-Einsatz-von-KI-in-der-Lehre.pdf) (дата звернення 11.04.2026).
5. FernUniversität in Hagen. URL: <https://www.fernuni-hagen.de/zli/produkte/weitere-tools/ki-connect-nrw.shtml> (дата звернення 06.04.2026).
6. Karl-Theodor zu Guttenberg. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: [https://de.wikipedia.org/wiki/Karl-Theodor\\_zu\\_Guttenberg](https://de.wikipedia.org/wiki/Karl-Theodor_zu_Guttenberg) (дата звернення 02.04.2026).
7. KI an der HU Berlin. Humboldt Universität zu Berlin. URL: <https://ki.cms.hu-berlin.de/de> (дата звернення 10.04.2026).
8. So erkennst du von einer KI geschriebene Inhalte und Plagiate. Semrush Team. 15.03.2024. URL: <https://de.semrush.com/blog/so-erkennst-du-ki-geschriebene-inhalte-und-plagiate/> (дата звернення 02.04.2026).
9. Technische Hochschule Nürnberg Georg Simon Ohm. URL: <https://leko.service.th-nuernberg.de/owl/artikel/plagiate-vermeiden-beim-nutzen-von-ki-schreibtools/> (дата звернення 12.04.2026).

## ВАЖЛИВІСТЬ ІНШОМОВНИХ НАВИЧОК У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ІТ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

**Бортник С. Б.**

*асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
м. Чернівці, Україна*

У динамічному середовищі інформаційних технологій володіння лише технічними знаннями вже не є достатнім. Значну роль відіграють комунікативні та міжособистісні навички, які забезпечують ефективну взаємодію в межах професійної діяльності. Лінгвістична

компетентність стає ключовим чинником успішної комунікації, особливо в умовах міжнародних команд і колективної роботи. Здатність чітко та аргументовано передавати складну інформацію як в усній, так і в письмовій формі є необхідною умовою успішної реалізації проєктів, задоволення потреб клієнтів і професійного зростання. Недостатня чіткість у комунікації може спричинити помилки технічного характеру, затримки у виконанні завдань та зниження рівня довіри до фахівця або команди. Водночас значення ефективної комунікації не завжди належним чином усвідомлюється як працівниками, так і управлінським персоналом, а на етапі навчання, і самі студенти інколи недооцінюють важливість навичок з англійської мови.

Англійська мова для спеціальних цілей (*ESP/ English for Special Purposes*) розглядається як напрям викладання іноземної мови, орієнтований на використання її в конкретній професійній сфері, і набув актуальності у ХХ столітті. Сучасний розвиток цього підходу передбачає його подальшу диференціацію на окремі напрями, зокрема англійську для професійних цілей (*EOP*), ділових (*EBP*), соціокультурних (*ESCP*) потреб та інші, що відображає зростаючу спеціалізацію мовної підготовки. Англійська для соціокультурних потреб має бути в навчальних планах всіх спеціальностей, оскільки це основа міжкультурної комунікації та успішної співпраці.

До ключових мовних компетентностей, необхідних фахівцям у сфері інформаційних технологій, належить здатність до створення якісної *технічної документації*. Представники таких професій, як тестувальники, розробники та менеджери проєктів, повинні вміти оформлювати звіти про помилки, інструкції та інші супровідні матеріали до програмного забезпечення. Важливою умовою є логічна структурованість викладу, точність формулювань і доступність змісту для користувачів, які не мають спеціальної технічної підготовки.

Не менш значущою є культура *електронної комунікації*, що охоплює дотримання норм ділового спілкування в електронній пошті, корпоративних месенджерах (Teams, Slack та інші) і системах управління завданнями. Повідомлення мають вирізнятися чіткістю, коректністю та професійним стилем, що сприяє ефективній взаємодії між учасниками робочого процесу.

Важливу роль відіграють також навички *усного мовлення та презентації*, оскільки ІТ-фахівці часто беруть участь у робочих зустрічах, демонстраціях продуктів і презентаціях результатів діяльності. У таких ситуаціях необхідно вміти доступно та зрозуміло пояснювати складні технічні аспекти, зокрема для аудиторії без спеціалізованих знань.

Окремої уваги потребує *міжкультурна комунікація*, яка є невід'ємною складовою роботи в міжнародних командах. Вона передбачає врахування культурних відмінностей, особливостей мовленнєвої поведінки та дотримання відповідного тону спілкування з метою уникнення непорозумінь і підвищення ефективності співпраці.

При цьому особливо важливою є здатність IT-фахівців адаптувати власний стиль спілкування відповідно до різних аудиторій, що зумовлено високим рівнем технічної складності та різноманітністю учасників комунікаційного процесу. Водночас у професійній діяльності можуть виникати труднощі, пов'язані з використанням спеціалізованої термінології, наявністю мовних бар'єрів і недостатнім рівнем комунікативної підготовки.

До найбільш поширених труднощів, що виникають у процесі професійної комунікації в IT-сфері, належить надмірне використання *вузькоспеціалізованої термінології* у взаємодії з нетехнічною аудиторією, що ускладнює розуміння інформації. Також суттєвими проблемами є наявність граматичних помилок у письмовому мовленні, недостатня чіткість і структурованість інструкцій, а також мовні бар'єри, які часто виникають у багатонаціональних командах і перешкоджають ефективній взаємодії.

Термінологія сфери інформаційних технологій є відносно новою, оскільки її формування розпочалося лише наприкінці XX століття разом із становленням і стрімким розвитком комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасна галузь інформаційних технологій характеризується формуванням специфічного мовного середовища, яке включає значну кількість професійної лексики, термінів і скорочень. Термінологічний апарат цієї сфери є багатограним і складним, оскільки охоплює не лише численні аббревіатури, але й поняття з подібним написанням, що мають відмінні значення, а також терміни, зміст яких може варіюватися залежно від контексту використання, що ускладнює процес інтерпретації фахових текстів. У результаті некоректне тлумачення або неточний вибір відповідника під час перекладу може призвести до суттєвих комунікативних помилок і спотворення змісту інформації.

Подолання зазначених труднощів потребує цілеспрямованого розвитку комунікативної та загальної іншомовної лінгвістичної компетентності. Зокрема, доцільним є активне вдосконалення навичок усного мовлення шляхом участі у розмовних клубах, проходження спеціалізованих мовних курсів, та використання сучасних освітніх ресурсів, а також регулярна практика спілкування з носіями мови. Крім того, важливим чинником професійного зростання є залучення до міжнародних конференцій і використання професійних мереж для

налагодження комунікації та обміну досвідом. Досвід викладання на спеціальностях «Кібербезпека та захист інформації», «Системний аналіз», «Комп'ютерні науки» підтвердив, що збільшення аудиторних годин, опрацювання автентичної літератури (і не тільки читання, але й реферування та анотування), робота з оригінальними аудіо- та відеоматеріалами, та комунікативна направленість занять приводять до позитивних результатів та відчутного покращення навичок.

#### **Література:**

1. Кальник О. П., Воробйова О. С., Симоненко А. В., Олешко О. П. Термінологічні проблеми перекладу наукових текстів в сфері ІТ-технологій. *Молодий вчений*. 2019. № 5.1 (69.1). С. 178–190.

2. Мирошниченко В. М., Шишкова І. С. Англійські лексичні новоутворення у сфері комп'ютерних технологій та особливості їх перекладу українською мовою. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія : *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*, № 1. Харків. 2019. С. 87–92.

3. Чередніченко, Г. А. Сучасні тенденції професійно-орієнтованого навчання іноземній мові студентів технологічних спеціальностей. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»* : всеукр. наук. збірник. Донецьк : ДНТУ, 2018. № 2 (23).

4. Шванова О. В. Особливості перекладу термінів з кібербезпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : *Філологія*. Одеса. 2023. № 59. Том 3. С. 180–183.

# АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У 2026 РОЦІ: НОВІ ВИМОГИ, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ТА ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЧЕСНОГО НАВЧАННЯ

**Васьків О. М.**

*старший викладач кафедри цифрової економіки та бізнес-аналітики  
факультету управління фінансами та бізнесу  
Львівський національний університет імені Івана Франка  
м. Львів, Україна*

*«Академічна доброчесність є способом змінити цей світ. Але спочатку змініть університет, а вже потім – світ», – Юнгсуп Кім.*

Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як дотримання п'яти фундаментальних цінностей [1]:



**Рис. 1. Фундаментальні цінності академічної доброчесності**  
*Джерело: складено автором на основі [1]*

Академічна доброчесність у сучасних умовах розвитку української освіти набуває особливої актуальності, оскільки виступає не лише формальною вимогою, а ключовою основою довіри до освітнього процесу, результатів навчання та репутації закладів вищої освіти. Водночас її забезпечення в Україні має чітке нормативно-правове підґрунтя, адже академічна доброчесність у закладах вищої освіти регламентується комплексом законодавчих актів, серед яких ключове

місце посідає Закон України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX. Поряд із ним базове значення мають також положення Закону України «Про освіту» (зокрема стаття 42), Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», а також внутрішні нормативні документи університетів, що деталізують принципи, правила та процедури дотримання академічної доброчесності [2–5].

18 грудня 2025 року Україна отримала комплексне оновлення правил академічної доброчесності. Закон України «Про академічну доброчесність» формалізує вимоги до викладання, наукової діяльності та навчального процесу, запроваджує чіткі процедури реагування на порушення й закладає нові інституційні механізми для всіх учасників освітнього процесу – від викладачів і адміністрації закладів вищої освіти до студентського самоврядування [6].

У 2026 році вимоги до академічної доброчесності зміщують акцент із суто контролюючих і каральних механізмів у бік превентивних підходів, орієнтованих на формування внутрішньої мотивації до чесного навчання. Важливим стає не лише виявлення порушень, а й створення умов, за яких такі порушення будуть мінімізовані. У цьому контексті особливого значення набуває чітке визначення правил використання цифрових інструментів, включаючи сервіси штучного інтелекту, забезпечення прозорості оцінювання та формування інституційної політики доброчесності на рівні закладу освіти.

Ключову роль у цьому процесі відіграє викладач, який виступає не лише транслятором знань, а й носієм цінностей академічної доброчесності. Його особистий приклад є одним із найефективніших інструментів впливу на студентів, адже саме через щоденну взаємодію формуються поведінкові моделі. Важливим завданням викладача є чітке визначення правил і очікувань, пояснення принципів академічного письма, формування навичок роботи з джерелами та надання конструктивного зворотного зв'язку. Не менш значущим є створення сприятливого освітнього середовища, в якому студенти не бояться помилятися, мають можливість ставити запитання та отримувати підтримку. Такий підхід сприяє зниженню рівня стресу та, відповідно, зменшує ймовірність недоброчесної поведінки.

Як зазначає Андрій Стрельцов, Закон, який буде введений у дію з 31.07.2026 р., матиме практичний вплив на внутрішні політики університетів, підходить до оцінювання, підготовку академічних творів, процедури рецензування та використання штучного інтелекту в освіті й науці. Закон конкретизує персональну відповідальність викладачів за структуру навчальних завдань, прозорість оцінювання та дотримання недискримінаційних підходів [6].

Також автором окреслюються зміни для викладачів:

- викладачам необхідно перевірити та за потреби оновити силабуси (навчальні програми) дисциплін, які мають передбачати:

- адекватне співвідношення часу, який студенти реально матимуть для виконання завдань, та їхнього рівня складності й обсягу;

- чіткість вимог;

- вимоги до виконання завдань мають бути зрозумілими та однозначними, зокрема: пряме зазначення, якщо дозволяється групове виконання, допомога інших студентів тощо;

- критерії оцінювання мають бути визначеними наперед і такими, що реально дозволяють оцінити досягнення результатів навчання;

- завдання не повинні створювати переваг або перешкод для окремих категорій осіб, за винятком випадків надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Академічна доброчесність у діяльності Львівського національного університету імені Івана Франка є важливою складовою якісного освітнього середовища та реалізується на основі чинного законодавства України через систему внутрішніх нормативних документів. До них належать Положення про забезпечення академічної доброчесності, Кодекс академічної доброчесності, а також декларації про її дотримання працівниками і здобувачами вищої освіти. Ці документи конкретизують законодавчі норми, визначають правила академічної поведінки, права й обов'язки учасників освітнього процесу та процедури запобігання порушенням [7].

У Львівському національному університеті імені Івана Франка принципи академічної доброчесності реалізуються як на інституційному рівні, так і безпосередньо в межах окремих навчальних курсів, де вони чітко закріплені у силабусах дисциплін. Зокрема, у навчальних курсах визначено, що дотримання академічної доброчесності є обов'язковою вимогою освітнього процесу та передбачає самостійне виконання здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних завдань, обов'язкове посилання на використані джерела та надання достовірної інформації про результати власної роботи відповідно до внутрішніх нормативних документів університету. Виявлення ознак академічної недоброчесності, незалежно від масштабів запозичень або обману, є підставою для незарахування виконаних робіт. Окрім цього, політика курсу регламентує дотримання встановлених дедлайнів та відповідальне ставлення до виконання всіх видів навчальної діяльності [9].

Важливою складовою є також організаційно-поведінкові аспекти освітнього процесу, що безпосередньо пов'язані з принципами доброчесності. Зокрема, передбачено обов'язкове відвідування лекційних

і практичних (лабораторних) занять, активну участь здобувачів у навчальному процесі, а також заохочення до використання додаткових джерел літератури, що виходять за межі рекомендованого переліку. Політика виставлення балів враховує результати всіх видів робіт і передбачає недопустимість пропусків занять, використання сторонніх пристроїв не з навчальною метою, списування, плагіату чи несвоечасного виконання завдань. У підсумку підкреслюється, що жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються, що сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання, розвитку самостійності та дотримання етичних стандартів у межах академічного середовища [7, 9].

Законодавчі зміни у сфері академічної доброчесності спрямовані на посилення відповідальності та водночас на впорядкування процедур її забезпечення. Для викладачів це означає підвищення вимог до об'єктивності оцінювання, дотримання етичних стандартів та активну участь у формуванні політики доброчесності в закладі освіти. Для університетів – необхідність створення ефективних механізмів контролю, прозорих процедур розгляду порушень та забезпечення відкритості освітнього процесу. Для студентів – чітке розуміння правил, відповідальність за результати власної діяльності та можливість захисту своїх прав у разі виникнення спірних ситуацій.

У поточному році академічна доброчесність стає не просто вимогою, а важливим чинником розвитку всієї системи освіти. Вона поєднує зрозумілі правила, сучасні підходи до навчання і відповідальність кожного – як викладача, так і студента, а реально працювати це буде лише тоді, коли сформується культура чесності, де є довіра, повага і розуміння цінності знань майбутніми фахівцями.

### Література:

1. Академічна доброчесність. URL: <https://duikt.edu.ua/ua/2812-akademichna-dobrochesnist-vidguki-studentiv>
2. Закон України про академічну доброчесність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>
3. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Закону України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. Закон Про наукову і науково-технічну діяльність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
6. Стрельцов А. Закон про академічну доброчесність: що зміниться для викладачів, університетів та студентів. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/zakon-pro-akademichnu->

dobrochesnist-shcho-zminitsya-dlya-vikladachiv-universitetiv-ta-studentiv.html

7. Документи про організацію та забезпечення якості освітнього процесу. Академічна доброчесність. URL: <https://lnu.edu.ua/about/documents/education-process/>

8. Накашидзе І. С. Роль викладача у вихованні принципів академічної доброчесності у студентів. URL: <https://journals.nmetau.edu.ua/index.php/itmm/article/view/349/262>

9. Сторінка навчального курсу. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/course/informatsiyini-systemy-v-upravlinni>

## ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

**Воробйова О. С.**

*кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри теорії і практики перекладу  
Донецький національний університет імені Василя Стуса  
м. Вінниця, Україна*

Сучасні технології штучного інтелекту (ШІ) докорінно змінюють підходи до перекладацької діяльності, відкриваючи нові можливості й водночас ставлячи принципово нові виклики перед фахівцями галузі. Машинний переклад, системи автоматичного редагування та можливості інтелектуальної перекладацької пам'яті стають невід'ємною частиною сучасного перекладацького середовища [1, с. 12].

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників свідчить, що впровадження ШІ-інструментів у перекладацьку практику розпочалося ще у 1950-х роках із розробкою перших систем машинного перекладу. Однак справжній прорив стався на початку XXI століття із появою нейронних мереж і, зокрема, трансформерних моделей, таких як BERT, GPT та їхніх аналогів [2, с. 45].

Особливої уваги заслуговують системи нейронного машинного перекладу (НМП), зокрема Google Translate, DeepL та Microsoft Translator. Дослідження показують, що якість перекладу, який генерують сучасні НМП-системи, у ряді мовних пар і тематичних галузей наближається до рівня людського перекладу [4, с. 78]. Проте при роботі зі складними текстами – юридичними, медичними, художніми – машинний переклад потребує суттєвого постредагування.

Аналіз сфер застосування машинного перекладу дозволяє виокремити чіткий розподіл компетенцій між людиною та штучним інтелектом. Технічна документація, юридичні шаблони та інформаційні тексти з низьким ступенем прагматичної варіативності є областями, в яких автоматизовані системи демонструють достатній рівень точності та функціональної адекватності. Натомість художній переклад, рекламна комунікація та будь-які тексти з вираженою культурною специфікою – іронією, інтертекстуальністю, конотативною семантикою, діалектною маркованістю – залишаються зонами, де алгоритмічна обробка є принципово недостатньою без людської інтерпретації.

Інституційною відповіддю перекладацької галузі на виклики автоматизації стала модель машинного перекладу з постредагуванням (МТРЕ – Machine Translation Post-Editing), яка передбачає верифікацію та корекцію автоматично згенерованого тексту кваліфікованим фахівцем. Попри очевидні переваги з точки зору продуктивності, дана модель суттєво трансформує характер перекладацької праці: фахівець переміщується з позиції автора перекладного тексту в позицію аналітика та редактора, що здійснює оцінку якості машинного рішення. Це явище викликає дискусію в академічному та професійному середовищі щодо збереження творчого та інтелектуального виміру перекладацької діяльності.

Важливим аспектом застосування ШІ є технологія автоматизованого постредагування (АПР), яка дозволяє перекладачеві значно скоротити час на обробку машинного перекладу. За даними ряду досліджень, використання АПР підвищує продуктивність перекладача в середньому на 25–40 % порівняно з традиційним перекладом [5, с. 103]. Водночас дискусійним залишається питання якості постредагованих текстів та їх відповідності стилістичним нормам цільової мови.

Окремої уваги потребує питання впливу ШІ на компетентнісну модель сучасного перекладача. У зв'язку з автоматизацією ряду рутинних перекладацьких завдань зростає значущість таких компетенцій, як управління перекладацьким проєктом, критичне оцінювання якості машинного перекладу, термінологічний менеджмент та локалізаційний інжиніринг [3, с. 17].

Використання великих мовних моделей (LLM) у перекладацькій діяльності також відкриває нові перспективи для роботи з термінологічними базами даних і глосаріями. Автоматична екстракція термінів, побудова онтологій і тематичних словників дозволяють стандартизувати термінологію в межах великих перекладацьких проєктів і корпоративних середовищ [2, с. 67].

Разом із тим впровадження ШІ-технологій порушує ряд етичних і правових питань: захист авторських прав на тренувальні дані,

відповідальність за якість машинного перекладу, конфіденційність інформації при використанні хмарних сервісів. Нормативне регулювання цих аспектів залишається на початковому етапі як в Україні, так і в більшості країн світу [1, с. 34].

Таким чином, штучний інтелект виступає потужним інструментом трансформації перекладацької галузі. Ефективна інтеграція ШІ-технологій у фахову підготовку перекладачів є нагальною потребою сучасної освіти. Трансформація ролі перекладача в умовах розвитку штучного інтелекту не може бути зведена до простої дихотомії «заміна чи збереження». Більш коректним є розгляд цього процесу як функціональної реконфігурації професії, за якої затребуваним залишається фахівець із міждисциплінарною компетентністю, що інтегрує лінгвокультурні знання, предметну експертизу та технологічну грамотність. Перспективна модель перекладацької діяльності передбачає не конкуренцію, а синергію людського й машинного інтелекту за умови чіткого розуміння меж можливостей кожного з них.

Перекладач майбутнього – це фахівець, здатний критично використовувати можливості ШІ, зберігаючи при цьому ключові людські компетенції: культурну чутливість, творче мислення й комунікативний такт.

### Література:

1. Войцехівська Н. К. Машинний переклад і перекладач: до питання про межі автоматизації. *Мовознавство*. 2022. № 3. С. 10–38.
2. Карпенко О. Ю., Лисенко Г. І. Нейронні мережі у перекладознавстві: теорія і практика : монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 220 с.
3. Кияк Т. Р. Перекладознавство в епоху цифровізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія*. 2023. Вип. 6. С. 14–22.
4. Bahdanau D., Cho K., Bengio Y. Neural machine translation by jointly learning to align and translate. *Proceedings of ICLR 2015*. San Diego, 2015. P. 71–90.
5. Koponen M. Is machine translation post-editing worth the effort? A survey of research into post-editing and effort. *The Journal of Specialised Translation*. 2016. № 25. P. 131–148.
6. Claude. <https://claude.ai/>

## **ДОВІРА, ЕТИКА ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ТРИКУТНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА**

**Гельбак А. М.**

*кандидат психологічних наук, доцент,  
завідувач кафедри психології, соціології та педагогіки  
Донецький державний університет внутрішніх справ  
м. Кропивницький, Україна*

У сучасному динамічному світі, позначеному соціальною турбулентністю, глобальними кризами та зростанням рівня індивідуальної тривожності, роль психолога стає дедалі вагомішою, трансформуючись із допоміжної сервісної функції у стратегічний ресурс суспільного ментального здоров'я. Проте зростання попиту на психологічні послуги неминуче актуалізує питання професійної відповідальності, яка виходить далеко за межі суто технічного володіння інструментарієм.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними викликами: цифровізація психологічної допомоги створює ризики для конфіденційності та потребує підвищеної етичної відповідальності; у соцмережах розмиваються професійні межі через феномен «публічного психолога»; відсутність чіткого регулювання спричиняє кризу професійної ідентичності та появу псевдофахівців; етичні порушення окремих практиків шкодять клієнтам і підривають довіру до психології загалом. Таким чином, розгляд тріади «довіра-етика-добročесність» як єдиного трикутника професійної стійкості є необхідним для формування нової культури психологічної допомоги, яка здатна витримати виклики епохи постправди та загальної діджиталізації.

Проблема етичного регулювання та побудови довірчих відносин у психології має тривалу історію становлення, де кожен етап додавав нові виміри до розуміння професійної відповідальності. Фундамент розуміння довіри як терапевтичного інструменту був закладений у межах гуманістичної психології. К. Роджерс обґрунтував, що довіра не є статичним станом, а виникає як результат тріади: конгруентності, емпатії та безумовного позитивного прийняття клієнта. Його праці довели, що саме етична установка терапевта на повагу до самості клієнта є рушійною силою змін [1]. Розвиваючи цю ідею, Е. Бордін запропонував концепцію «робочого альянсу», де довіра розглядається як спільна згода щодо цілей та завдань терапії, що робить етичну поведінку психолога операційним фактором успіху. Питання етичної регуляції отримали системне втілення у працях Дж. Кітченера, який виокремив п'ять базових принципів (автономія, нешкідливість,

добročинність, справедливість, вірність), що стали основою міжнародних етичних стандартів [2].

В українському науковому дискурсі питання професійної деонтології та етичного становлення фахівця активно розробляються С. Максименком, який наголошує на духовно-моральній природі діяльності психолога [3], а також Н. Чепелевою, чії дослідження фокусуються на ролі професійної самосвідомості та рефлексії як запобіжників порушення доброчесності [4].

**Мета статті** полягає у теоретичному обґрунтуванні та детальному аналізі концептуального трикутника професійної діяльності психолога, де довіра, етика та доброчесність розглядаються як взаємозалежні компоненти, що забезпечують терапевтичну ефективність та професійну життєздатність фахівця.

**Виклад основного матеріалу.** Професійна діяльність психолога за своєю природою є герметичною та вразливою, оскільки вона базується на роботі з інтимними шарами людської психіки. У цьому контексті «трикутник діяльності» виступає не просто як теоретична модель, а як динамічний каркас, що утримує рівновагу між фахівцем і клієнтом.

Першим вектором цього трикутника є довіра. Вона виступає фундаментом, на якому будується вся архітектура психологічного втручання. Довіра у відносинах «психолог-клієнт» не є даністю; це динамічний процес, що потребує постійного підкріплення діями фахівця. Клієнт приходить на консультацію у стані психологічної вразливості, делегуючи психологу право на інтервенцію у свій внутрішній світ. Якщо цей кредит довіри не підкріплюється відчуттям безпеки, терапевтичний процес блокується механізмами психологічного захисту. Довіра в нашому розумінні – це продукт етичної передбачуваності психолога. Клієнт має бути впевнений, що його не засудять, не використають і не зрадять його таємницю. Отже, довіра є результатом, який стає можливим лише за умови функціонування двох інших сторін трикутника.

Другий вектор – етика – відіграє роль зовнішнього та внутрішнього регулятора. Професійна етика психолога зафіксована в кодексах, проте її реальне втілення вимагає від фахівця високого рівня морального розвитку. Питання етики у психології має не лише формальний, а й глибокий гуманістичний характер. У широкому значенні професійна етика трактується дослідниками як система моральних норм, принципів та правил поведінки, які регулюють діяльність фахівця та визначають його відповідальність перед клієнтом, професійною спільнотою й суспільством загалом. Йдеться про важливість професійної етики, оскільки психолог має доступ до конфіденційної інформації, має вплив на прийняття рішень клієнта та може суттєво

вплинути на його стан. У вузькому сенсі професійна етика психолога розуміється науковцями як сукупність етичних норм, принципів та цінностей, що визначають допустимі та недопустимі форми професійної діяльності психолога, спрямовані на збереження гідності, прав і благополуччя людини. Мова йде про регулювання не лише зовнішньої поведінки фахівця, але й його внутрішню моральну позицію, рівень усвідомленості та відповідальності на наслідки професійного впливу [5].

Етичні норми регулюють складні питання конфіденційності, меж компетентності та недопустимості подвійних стосунків. У сучасних реаліях етичні стандарти проходять випробування «публічністю». Коли психолог стає блогером або публічною особою, виникає ризик розмивання кордонів: чи може клієнт довіряти терапевту, чиє приватне життя або різкі висловлювання він бачить у мережі? Етика впорядковує хаос терапевтичної взаємодії, встановлюючи правила гри, які захищають автономію клієнта. Принцип «не зашкодь» стає тим фільтром, через який мають проходити будь-які методичні прийоми та техніки. Важливо розуміти, що етичне порушення (наприклад, розголошення конфіденційної інформації) миттєво руйнує вектор довіри, роблячи подальшу роботу неможливою.

Третій вектор – доброчесність (integrity) – є інтегральною якістю, що поєднує академічну чесність, професійну порядність та особисту щирість. Для психолога доброчесність означає використання лише перевірених, доказових методів роботи, відмову від маніпуляцій станом клієнта заради фінансової вигоди та постійну роботу над власною професійною чистотою через супервізію та особисту терапію. Доброчесність також проявляється у визнанні меж власної компетентності: професійно чесний фахівець перенаправить клієнта до колеги, якщо відчує, що запит виходить за межі його знань або викликає непереборний контрперенос. У науковому плані доброчесність виключає плагіат та фальсифікацію результатів досліджень, що є критичним для розвитку психології як науки. Без доброчесності етика залишається лише формальним документом, а довіра стає об'єктом маніпуляції.

Взаємодія цих трьох елементів створює синергетичний ефект. Етика дає психологу інструментарій для прийняття рішень у складних ситуаціях. Доброчесність забезпечує внутрішню мотивацію дотримуватися цих правил, навіть коли ніхто не бачить. Довіра стає тим життєдайним середовищем, де можливі зцілення та ріст особистості клієнта. Якщо вилучити хоча б один компонент, конструкція руйнується. Наприклад, «етичний», але «недоброчесний» психолог може формально дотримуватися правил, але приховувати свою некомпетентність, що рано чи пізно призведе до втрати довіри клієнта.

Навпаки, «добросесний», але «неетичний» фахівець через незнання професійних кордонів може випадково зашкодити клієнту, порушивши його автономію [6].

Окремої уваги заслуговує питання «етичної пильності» в епоху цифровізації. Використання штучного інтелекту в діагностиці, онлайн-платформи для терапії та цифрові сліди клієнтів створюють нові виклики для трикутника діяльності. Психолог сьогодні має бути не лише знавцем людської душі, а й етичним експертом у сфері цифрової безпеки, гарантуючи клієнту, що його цифрова ідентичність так само захищена, як і слова, сказані в кабінеті.

**Висновки.** Підсумовуючи, можна стверджувати, що довіра, етика та добросесність утворюють нерозривний трикутник, який визначає професійну ідентичність сучасного психолога. У професії, де основним інструментом є особистість фахівця, ці категорії перестають бути абстрактними поняттями і стають конкретними критеріями професійної придатності. Довіра є кінцевою метою етичної поведінки та необхідною умовою терапевтичного альянсу. Етика виступає як зовнішня система координат, що структурує діяльність і мінімізує ризики шкоди. Добросесність є внутрішнім ядром фахівця, що гарантує щирість виконання етичних норм та прагнення до наукової істини.

Подальші дослідження у цьому напрямку мають бути зосереджені на розробці алгоритмів вирішення етичних дилем у специфічних сферах психології (військова психологія, робота з жертвами насильства, кіберпсихологія), де ризики порушення «етичного трикутника» є особливо високими. Лише через неухильне дотримання цих принципів психологічна спільнота зможе зберегти свій статус гуманістичного інституту в мінливому світі.

#### Література:

1. Rogers C. R. The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change. *Journal of Consulting Psychology*. 1957. Vol. 21, No. 2. P. 95–103.
2. Kitchener K. S. Intuition, critical evaluation and ethical principles: The foundation for ethical decisions in counseling psychology. *The Counseling Psychologist*. 1984. Vol. 12, No. 3. P. 43–55.
3. Максименко С. Д. Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ТОВ «КММ», 2007. 296 с.
4. Чепелева Н. В. Формування професійної компетентності психолога в системі вищої освіти. *Психологія і суспільство*. 2012. № 3. С. 65–71.

5. Ганаба С. О., Олешко Д. О. Етичні принципи та практики використання у психологічних дослідженнях. *Перспективи та інновації науки. Серія : Психологія*. 2025. № 12. С. 3349 –3358.

6. Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct. American Psychological Association (APA). 2017. URL: <https://www.apa.org/ethics/code> (дата звернення: 13.04.2026).

## **ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕМОЦІЙНОЇ РЕГУЛЯЦІЇ ТА АКАДЕМІЧНО ДОБРОЧЕСНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ**

**Гуляс І. А.**

*доктор психологічних наук, професор,  
професор кафедри практичної психології*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
м. Чернівці, Україна*

У сучасному освітньому просторі академічна доброчесність постає не лише як нормативно-правова вимога, а і як психологічний феномен відображення рівня особистісної зрілості здобувача освіти. Особливої актуальності окреслена проблема набуває за умов зростання навчального навантаження, діджиталізації освітнього процесу [1] та підвищеного рівня емоційної напруги студентської молоді.

Дослідження свідчать, що переживання негативних емоцій – тривоги, страху невдачі, фрустрації можуть впливати на ставлення студентів до академічної доброчесності та підвищувати ймовірність залучення до недоброчесних практик, зокрема плагіату чи списування [3]. Водночас емоційна регуляція як здатність усвідомлювати, модулювати та контролювати власні емоційні стани є важливим ресурсом адаптивної поведінки в ситуаціях оцінювання та академічного стресу. В цьому контексті особливого значення набуває аналіз взаємозв'язку емоційної регуляції та академічно доброчесної поведінки студентів-психологів як майбутніх фахівців, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з етичними стандартами.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й емпірично дослідити взаємозв'язок емоційної регуляції та академічно доброчесної поведінки студентів психологів.

Академічну доброчесність розглядають як систему цінностей, норм і поведінкових практик, що забезпечують чесність, відповідальність і довіру в освітньому середовищі. Вона передбачає відмову від

плагиату, фальсифікації, фабрикації та форм академічного шахрайства. В сучасних дослідженнях підкреслюється, що порушення академічної доброчесності зумовлюються не лише зовнішніми чинниками, але й внутрішніми психологічними детермінантами, зокрема мотиваційними й емоційними [2, с. 83].

Емоційну регуляцію у психологічній науці трактують як процеси, за допомогою яких індивід впливає на виникнення, інтенсивність, тривалість і вираження власних емоцій. Означений феномен містить такі складники, як усвідомлення емоцій, їх прийняття, здатність до модифікації емоційних реакцій і толерантність до емоційної напруги.

Сучасні емпіричні дослідження засвідчують, що емоційна регуляція пов'язана з академічними емоціями, підходами до навчання та навчальною успішністю; а також є важливим механізмом подолання академічного стресу та підтримання психологічного благополуччя студентів [4].

Особливої уваги заслуговують результати досліджень, які вказують на зв'язок між емоційними станами й академічною недоброчесністю. Зокрема, негативні емоції можуть формувати толерантність до неетичних практик шляхом використання механізмів раціоналізації та зниження морального контролю. Відтак, недостатній рівень емоційної регуляції може слугувати психологічним підґрунтям для порушення академічних норм [3].

З огляду на викладене вище, емоційну регуляцію можна розглядати як внутрішній ресурс забезпечення здатності здобувача освіти діяти відповідально навіть у ситуаціях емоційного напруження та невизначеності.

Емпіричне дослідження було проведене на вибірці здобувачів освіти – майбутніх психологів ( $n = 48$ ) Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Для діагностики особливостей емоційної регуляції використано опитувальник емоційної гнучкості О. Сафонова, що дає змогу оцінити рівні усвідомлення емоцій, емоційної регуляції, емоційної пластичності, толерантності до емоційної напруги й ухвалення емоційних змін.

Результати дослідження засвідчили, що у більшості респондентів домінує середній рівень розвитку компонентів емоційної регуляції. Зокрема, середній рівень усвідомлення емоцій виявлено у 52,1 % студентів, високий – у 29,2 %, низький – у 18,7 %. Водночас показники безпосередньо емоційної регуляції характеризуються менш сприятливою структурою: середній рівень зафіксовано у 47,9 % досліджуваних, високий – у 20,8 %, тоді як низький – у 31,3 %. Аналогічна тенденція простежується щодо толерантності до емоційної напруги:

середній рівень – 43,8 %, високий – 25, 0 %, низький – 31, 2 %. Отримані дані свідчать про наявність у значної частини студентів труднощів у сфері саморегуляції емоцій, що може ускладнювати ефективне функціонування в ситуаціях навчального стресу й оцінювання.

Оцінку академічно добродесної поведінки здійснювали за допомогою авторської анкети, спрямованої на виявлення ставлення до недобродесних практик і готовності їх уникати. За результатами аналізу встановлено, що 58, 3 % студентів демонструють високий рівень орієнтації на дотримання принципів академічної добродесності, 29,2 % – середній рівень, тоді як 12,5 % виявляють підвищену толерантність до окремих форм академічної недобродесності.

Для перевірки гіпотези про взаємозв'язок між досліджуваними показниками було застосовано кореляційний аналіз за Ч. Пірсоном. Встановлено статистично значущий позитивний зв'язок між загальним рівнем емоційної регуляції та показниками академічно добродесної поведінки ( $r = 0,46$ ;  $p \leq 0,01$ ). Це свідчить про те, що з підвищенням здатності до емоційної саморегуляції зростає орієнтація студентів на дотримання етичних норм в освітній діяльності.

Крім того, виявлено помірні позитивні кореляції між окремими компонентами емоційної регуляції й академічною добродесністю, зокрема: між толерантністю до емоційної напруги та добродесною поведінкою ( $r = 0,41$ ;  $p \leq 0,05$ ), а також між усвідомленням емоцій і дотриманням академічних норм ( $r = 0,38$ ;  $p \leq 0,05$ ). Отримані результати дають змогу констатувати, що здобувачі освіти з вищим рівнем емоційної регуляції характеризуються більш вираженою орієнтацією на дотримання принципів академічної добродесності, тоді як недостатня здатність регуляції емоцій пов'язана з вищим рівнем толерантності до порушень академічних норм.

На основі встановлених емпіричних закономірностей, що засвідчують статистично значущий взаємозв'язок між показниками емоційної регуляції та академічно добродесної поведінки студентів-психологів, доцільним є окреслення таких *методичних орієнтирів* удосконалення освітнього процесу:

1. *Інтеграція компонентів емоційної саморегуляції у структуру професійної підготовки майбутніх психологів.* З огляду на асоціацію між емоційною регуляцією та дотриманням академічних норм, доцільно вводити у фахові дисципліни елементи розвитку усвідомлення, диференціації та конструктивної модифікації емоцій як підґрунтя відповідальної навчальної поведінки.

2. *Імплементация психоосвітніх і тренінгових практик, орієнтованих на розвиток емоційної регуляції.* Враховуючи зв'язок низької емоційної саморегуляції з вищою толерантністю до порушень

академічної доброчесності, обґрунтованим є впровадження програм розвитку емоційного самоконтролю, зниження тривожності та формування адаптивних стратегій реагування в умовах академічного стресу.

3. *Актуалізація рефлексивних механізмів у контексті академічної поведінки.* Для підвищення усвідомленості поведінкових виборів вбачається необхідність використання рефлексивних методів – етичних дилем, кейсів, фасилітованих дискусій, що сприятимуть інтеріоризації цінностей академічної доброчесності шляхом осмислення емоційних детермінант ухвалення рішень.

4. *Оптимізація емоційного клімату освітнього середовища.* Беручи до уваги зв'язок низької толерантності до емоційної напруги з ризиком недоброчесної поведінки, доцільно створювати підтримувальне освітнє середовище, що знижує вплив стресу й формує довіру між учасниками освітнього процесу.

5. *Розвиток толерантності до фрустрації як превентивного ресурсу.* Оскільки неуспіх і невизначеність можуть провокувати недоброчесність, видається обґрунтованим формування здатності студентів витримувати емоційне напруження шляхом застосування відповідних психотехнік і вправ.

6. *Переорієнтація з зовнішнього контролю на внутрішні регулятивні механізми.* Отримані результати актуалізують зміщення акценту з формального дотримання норм на розвиток внутрішніх регуляторів поведінки – відповідальності, самоконтролю та професійно-етичної ідентичності майбутнього психолога.

Висновки: академічна доброчесність студентів-психологів має психологічну зумовленість і пов'язана з емоційною саморегуляцією; у вибірці переважає її середній рівень за наявності значної частки недостатнього; виявлено позитивний зв'язок із доброчесною поведінкою, а низький рівень – із толерантністю до порушень; доцільним є впровадження психолого-педагогічних заходів розвитку емоційної регуляції як ресурсу доброчесності.

### **Література:**

1. Гуляс І. А. Діджиталізація як виклик і ресурс у самотворенні особистості майбутніх практичних психологів. *Психолого-педагогічні основи розвивального навчання: теорія, практика, перспективи* : зб. наук. праць за матер. І Міжнародної наук.-практ. конф. ім. Володимира Репкіна (Полтава – Лубни, 17-18 квітня 2025 р.) укладач Л. В. Черновська. Полтава: в-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. С. 69–74.

2. Гуляс І. А. Психосоціальні аспекти академічної доброчесності здобувачів вищої освіти. *Психологія і суспільство*. 2025. № 2 (92). С. 78–88.

3. Tindall I. K., Fu K. W., Tremayne K., Curtis G. J. Can negative emotions increase students' plagiarism and cheating? *International Journal for Educational Integrity*. 2021. Vol. 17. Article 25.

4. Usán P., Quílez A. Emotional regulation and academic performance. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021. Vol. 18(11).

## **ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

**Данилова І. О.**

*старший викладач кафедри національного та міжнародного права  
Одеський національний морський університет  
м. Одеса, Україна*

Сучасний розвиток суспільства характеризується активним впровадженням цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності. Цифровізація є важливим інструментом забезпечення сталого розвитку, оскільки сприяє підвищенню ефективності державного управління, прозорості процесів та якості надання публічних послуг.

В умовах воєнного стану значення цифрових технологій в Україні суттєво зросло. Вони забезпечують безперервність функціонування державних органів, доступ громадян до адміністративних послуг, а також оперативне інформування населення. Електронне урядування сприяє зменшенню корупційних ризиків та підвищенню рівня довіри до органів влади.

Цифровізація відіграє ключову роль у досягненні таких Цілей сталого розвитку, як якісна освіта, економічне зростання та розвиток інновацій. Онлайн-освіта розширює доступ до знань, а цифрові платформи створюють нові можливості для зайнятості та розвитку підприємництва.

Від часу створення Міністерства цифрової трансформації у 2019 році темпи цифровізації в Україні значно зросли. Цифровізація стала пріоритетом держави. Ключовою метою стало впровадження ініціативи «Держава у смартфоні», запропонованої президентом Володимиром Зеленським. Завдяки роботі Мінцифри у державному

секторі почали впроваджувати інновації, зокрема розробили спільну ІТ-інфраструктуру, необхідну для надання електронних державних послуг, що значно оптимізувало державні процеси та зробило послуги доступнішими для громадян.

Цифровізація має вагомe значення у боротьбі з корупцією. Вона створює умови для нульової толерантності до корупції, що робить її важливим інструментом у розвитку держави, каже Марія Шевчук.

Перспективи цифровізації в Україні зосереджені на побудові найзручнішої у світі цифрової держави з розвинуеною ІТ-економікою, інтеграцією в єдиний цифровий ринок ЄС та модернізацією критичних секторів через технології.

Цифровізація в Україні є важливим інструментом модернізації держави та суспільства. Вона сприяє підвищенню ефективності державного управління, забезпечує доступ громадян до якісних послуг та створює нові можливості для економічного розвитку. У контексті сталого розвитку цифрові технології відіграють ключову роль, оскільки допомагають реалізовувати такі цілі, як якісна освіта, інновації та економічне зростання. Таким чином, цифровізація є не лише сучасною тенденцією, а необхідною умовою сталого розвитку України.

### **Література:**

1. Верховна Рада України. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України №722/2019.

2. Міністерство цифрової трансформації України. Офіційний сайт: основні напрями розвитку цифровізації в Україні.

3. Кабінет Міністрів України. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України.

4. Державна служба статистики України. Статистичні дані щодо розвитку інформаційного суспільства.

5. Виклики, переваги і перспективи цифровізації в Україні: CEO Kitsoft для SPEKA. URL:<https://kitsoft.ua/ua/news/vikliki-perevagi-i-perspektivi-cifrovizaciyi-v-ukrayini-ceo-kitsoft-dlya-speka>

## ГНУЧКІ ПАРАМЕТРИ (АКАДЕМІЧНОЇ) ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩ-ОСВІТІ: ПЕРСПЕКТИВИ НЕВІДОМОСТІ

**Діденко Л. В.**

*кандидат філософських наук, доцент,  
доцент кафедри філософії гуманітарних наук  
філософського факультету*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка  
м. Київ, Україна*

Антропоодиниця від моменту свого народження постійно перебуває у спільнотах, переважна частина з яких є закритими. Ця закритість окреслювана нормовістю, усталеною десятиліттями. Поняття «спільнотність» передбачає дії усіх представників за єдиними правилами, хоча можуть бути відхилення.

*Головна проблема* усіх похідних доброчесності (академічної, навчальної, дослідницької, фахової та ін.) у їх походженні: вони формовані у площині етики, тобто результовані або нашими діями, або комплектом дій та протидій. Утруднення не у самих наших діях, а у їх оцінюванні іншими антропоодиницями: залежно від ситуативно виконуваної ролі антропоодиницю «маркують» як доброчесну або не зовсім. Саме тут і приховане ядро утруднення: деяка частина антропоодиниць вважає себе достатньо обізнаними у параметрах доброчесності, щоб виокремити. [1]

*Спроба аналітичного розбору доброчесності.*

{1} Поняття «доброчесність» має тривалу історію, яка здебільшого зводиться до індивідуальної характеристики досконалості як чесотної повноти. Іншими словами: ця досконалість передбачає одночасне антропорозвивання (як плекання виключно людського через виховання, освіту та самоосвіту) й самообмеження (як дотримання допустимих превентивно нешкодливих налаштувань, що передують антроповчинковості або зумовлюють її).

Парадокс перший: яким чином здійснювати розвивання з дотриманням самообмежень, але без їх взаємонакладання й взаємовключання?

З одного боку: первинне середовище – сім'я та родина закладають підвалини «(не)можна», завдяки яким дитину поступово долучають до успільнотності. Дитина виростає у стабільних умовах, які сприяють їй спонукають її до розвивання. Однак тут є два шляхи у дорослому віці: або вона м'яко переналаштовувана співмірно умовам та спільнотам, в яких перебуває (сутнісно вона не змінюється); або її «цільово

калібрують» для комфорту окремої спільноти (тобто антропоодиницю ментально штучно розщеплюють).

З іншого боку, сім'я та родина виконали свої «функційні обов'язки» – сформували нового представника спільноти. Однак шанси антропоодиниці зайняти прийнятне місце у спільноті невисокі – вона поступається представникам свого покоління. Тоді відбувається штучне учеснотнення: антропоодиниця намагається показати себе якнайкраще, щоб бути помітною. Головною є не її фаховість та/або компетенційність, а частота з'яви у знакових подіях та ситуаціях. Це не зовсім розвиток, оскільки доповнення/оновлення змісту потребує часу, тоді як форма без особливих змін може переміщуватися у просторі та долучатися до ситуацій.

{2} Параметри доброчесності або поступово випрацьовувані спільнотою, або встановлювані інституційно. У будь-якому випадку це нормування буде штучним для окремої антропоодиниці.

Парадокс другий: чи оптимально виокремлені параметри доброчесності?

Якщо спільнота пуристично налаштована, тоді доброчесність виявиться недосяжним взірцем, а кожна дія будь-якої антропоодиниці може розглядатися надуважно й прискіпливо [див.: 1]. Якщо ж спільнота діятиме за людськими параметрами, тоді виникатиме неkontrolьована дуальність через призму «свій – чужий»: своїм дозволено все, однак чужих будуть показово карати. Такий гнучкий гуманізм у більшості випадків зумовить втрачання себе і оцінюваними, і – особливо – оцінювальниками.

{3} У більшості джерел щодо доброчесності мислителі та дослідники використовують праксисність: не оповіди як слід діяти, а саме ситуативний розбір вчиненого. Доброчесність є підсумковою характеристикою антроповчинковості, однак нею «нагороджує» тебе спільнота. Наскільки чеснотним ти є не так важливо: тебе визначає спільнота.

Парадокс третій: чи дійсно спільнота здійснює адекватне оцінювання дій окремої антропоодиниці?

Не кожна спільнота є неупередженою. Первинним чинником є швидкість нормооновлення. Вторинним – головувальник. Саме досвід оптимального рішенняприймання останнього і буде визначальним. Хоча формат індивідуальних рішень протиставляють спільнотному, у більшості компаній переважає саме спільнотний (як ефективніший для управління). Іншими словами: спільнота є визначальною, натомість антропоодиниця зведена виключно до безпечної для спільноти функційності.

{4} Сутнісно доброчесність – це відповідність деякому впровадженому кодексу (тобто комплекту приписів, правил та норм). Проте або цей кодекс є зовнішнім – встановлюваний спільнотою, або він є внутрішнім і – відповідно – пожиттєво коригованим окремою антропоодиноцею.

Парадокс четвертий: яка головна причина деталізування доброчесності?

Ще з ХХ ст. дослідники наполягають на необхідності доброчесності не тільки у фаховому середовищі, але й у житті [4, с. 4–5]. У II половині ХХ ст. починають зауважувати поступовий праксисний запит на дослідження доброчесності загалом та академічної доброчесності зокрема, а з 1990-х останню перетворюють на пріоритетний напрям у освіті [див.: 4, с. vii]. Хоча доброчесність фахово обговорюють й досі, однак ефективність від того є дивною. Дії доброчесних мали би підсилюватися й укріплюватися, але натомість недоброчесні антропоодиноці й далі використовують (академічну) доброчесність для вибіркового ситуативного прижахування через маніпулювальні техніки, щоб досягати своїх прагматичних цілей і від того посилювати соціосегментовану нерівність [2].

*Поле академічної доброчесності* пов'язане із середовищем виш-спільнот та індивідуальними проявами у них. І тут все залежить, на перший погляд, від двох чинників – інституційованої норми (закріпленої у професійних етичних кодексах, статуті вишу, законах країни) та виконуваної ролі (у виш-спільноті вони різняться залежно від ситуативного прояву – викладач, колега, підлегла, трудова одиниця). Однак прискіпливе розглядання зауважуватиме ще два додаткові – неочевидні – складники: комплект функційних обов'язків (відповідно до виконуваних ролей у виш-спільнотах) та взаємність (як відлуння моїх дій, на які реагують інші). Усі чотири складники є орієнтирами, які виконували автоматично антропоодиноцями у виш-середовищі: кожен складник вкорінений у поведінковій паттерні, що звужені виключно до простору вишу.

Проте їх порушення деякими антропоодиноцями свідчить не про спричинену при нормотворенні лакуарність, а про гнучкість самої освітньої галузі. Саме невідреагування на переступи і має вважатися проявами академічної недоброчесності. Однак у деяких виш-спільнотах активований обернений процес: порушники звинувачують у порушеннях непорушників. Це виглядає абсурдно, оскільки самозахист у подібних ситуаціях діятиме проти потенційно постраждалої сторони (тобто звинувачуваного, але фактично не порушника).

З одного боку, у такий спосіб, ймовірно, відбувається перевіряння на відповідність параметрам академічної доброчесності (тобто

превентивна дія на благо спільноти). Однак, з іншого боку, вельми схоже на оновлену версію «полювання на відьом»: порушники «вдягають» своє ж порушення на непорушника. Зиски від подібного – для порушників – очевидні: пуристичний канон [1] і білий протокол (тобто дотримання параметрів академічної доброчесності) є більше прокламативними, аніж реально дієвими. Їх використовують як маніпулятивні ті, кому вигідні окремі ситуації розпалювання мікроконфліктів задля усунення небажаних антропоодиноць з виш-освітнього простору. Парадокс у тому, що доброчесні якраз і залишаються незахищеними. Хоча цілком можливо освітній простір та виш-спільноти просто вичікують слушного моменту для кардинального оновлення (тут: усунення порушників як сукупного відсотка неприйняттого).

*Прояви академічної доброчесності* часто пов'язують саме з антроповзаємодіями у виші, викладанням, навчанням, дослідженнями, а також усіма супутніми процесами. Однак вона не є «окремим налаштуванням виш-спільнот» – це закономірне соціосегментне заземлення (у освітньому просторі загалом та у вишах зокрема).

Порушення академічної доброчесності здійснюване двома шляхами: або самовільно (переважно під впливом емоцій та/або невмінням долати ситуації), або як результат маніпулювання (тобто інший суб'єкт може провокувати до хибного вчинання через спокушання параметрами простоти та швидкості).

Химерним є не стільки факт провокування до порушення академічної доброчесності, скільки ситуативні наслідки для порушника (або ймовірного порушника) – зневіра у антропоодиноцях (окремих та загалом), зміна параметрів інтераціювання, поступові відмови від академічних взаємодій, а також – остаточний вихід з галузі. Останнє поставатиме радикальним кроком та втратою галуззю сильних фахівців. Іншими словами: гра на пониження рівня продовжується [3].

Академічна доброчесність найбільше порушувана в межах виш-спільнот. Не фактом відступу окремих антропоодиноць від норми/припису/правила, а фактом незупиняння й неперешкоджання хибним вчинкам інших антропоодиноць, що можуть бути за посадою/статусом/рангом вище.

Факт порушення публікаційної доброчесності ще можливо обґрунтувати, оскільки наявний рукопис наукового дослідження та/або опубліковані тексти, у яких усі можуть виявити деякі суттєві розбіжності як щодо формальних параметрів, так само й щодо змістових. Натомість параметри викладацької та/або навчальної доброчесності зафіксувати складніше. Обидві є результатом виховання та індивідуальних рішеннеприймань. Ба більше: головні складники

викладацької та навчальної доброчесності залежні від ситуацій, які долає антропоодиниця, що з багатьох причин відбивається на її діях.

Виш-спільноти – це осередки колег, які працюють, спілкуються, підтримують та надихають. Однак це в теорії. Практично можна спостерігати дещо інше: відкриті спроби конкурування вишостатусних зі знавцями задля відстоювання першими своєї виключності (з усією своєю недостатньою компетентністю). Іншими словами: доброчесність як цілісність не має бути видимою – вона є внутрішнім комплексним налаштуванням антропоодиниці.

Отже, гнучкі параметри (академічної)доброчесності у виш-освіті є свідченням приховування власної неспроможності окремих антропоодиниць бути відповідними повночеснотності, натомість освітній соціосегмент та виш-простір все ще перебувають у трансформувальних процесах, які уповільнювані нашою бездіяльністю щодо середньочеснотних колег.

### Література:

1. Діденко Л. В. Доброчесне освітнє середовище вишу: «пуристичний канон» vs «гнучке параметризування». *Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище* : збірник есе програми підвищення кваліфікації / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. 18 вересня – 18 жовтня 2023 року. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 524 с. С. 155–158. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-59>

2. Діденко Л. В. Соціосегментована нерівність: механізми утворення, відтворення та подолання. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 49. С. 37–46. <https://doi.org/10.32782/apfs.v049.2024.7>

3. Кругляк М. Какономіка в академічному середовищі: порочна раціональність імітації. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2024. Том 30, № 1. С. 253–265. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-1-15>

4. Handbook of Academic Integrity / Edited by S. E. Eaton. Second edition. Cham : Springer Nature Switzerland AG, 2023. 1924 p.

## МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ПЕДАГОГИЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**Жданюк Ю. І.**

*кандидат медичних наук, доцент,  
доцент кафедри внутрішньої медицини  
Донецький національний медичний університет  
м. Лиман, Донецька область, Україна*

У структурі вищої професійної освіти виділяють різноманітні методологічні підходи. До введення в дію нових державних освітніх стандартів вищої професійної освіти третього покоління активно використовувався кваліфікаційний підхід, результатом навчання якого була кваліфікація, відповідна здобутим у процесі навчання знанням, умінням, навичкам.

В даний час освіта формується цілою сукупністю підходів, що включають пошуковий, аксіологічний, системно-діяльнісний, а також компетентнісний. Кожен із цих підходів відображає мету та організацію освітнього процесу, оцінку освітніх результатів. Безсумнівно, сучасна форма освіти проєктується і практично реалізується на перерахованих вище підходах, які, у свою чергу, взаємодіють і доповнюють один одного. Як головний структурний елемент пошукового підходу виступає модель навчання у вигляді творчого мислення. Процес починається з бачення та визначення проблеми, а закінчується висуванням припущень та гіпотез, їх перевіркою та пізнавальною рефлексією над продуктами пізнання.

Основною метою аксіологічного підходу є виховання як соціальна діяльність, яка сприяє передачі основних нематеріальних цінностей старшим поколінням молодшому, від однієї людини до іншої.

Принцип системно-діялісного підходу полягає в тому, що здобувач освіти приймає цінності безпосередньо через свою особисту діяльність. Цей підхід є методологічну основу організації навчання.

Нині спостерігається світова тенденція вивчення компетентнісного підходу у структурі вищої освіти. Відповідно до концепції компетентнісно-орієнтованого навчання, компетентність означає такий рівень підготовленості майбутніх спеціалістів, який дозволяє діяти у складних, нестандартних ситуаціях, самостійно приймати рішення, творчо підходити до вирішення виробничих проблем, самовдосконалюватись. Основна концепція компетентнісного підходу полягає в освоєнні ключових, базових та спеціальних компетенцій, які дають можливість фахівцеві вміти здійснювати вибір, виходячи з адекватної

оцінки своїх можливостей у конкретній ситуації, самостійно та творчо підходити до вирішення проблем, що виникають.

До змісту компетентності включаються не тільки знання, уміння, навички, а й сформовані ціннісні орієнтації, досвід самостійної діяльності та особистої відповідальності, які є необхідними для особистісної та соціально значущої діяльності. З боку здобувача освіти передбачається, що компетентнісний підхід має низку переваг порівняно з іншими методологічними підходами. Так, у їхній більшій частині здобувач вищої освіти як суб'єкт педагогічного процесу, здатний лише відтворювати завчений матеріал. У разі компетентнісного підходу – створюється і вдосконалюється вміння використовувати знання у практичній галузі, з акцентуацією на самостійне прийняття рішень, результатом цього є створення передумов для всебічного аналізу здобувачем своєї діяльності та постійного підвищення мотивації та самореалізації, у тому числі професійної, організаційної, управлінської. Ще однією перевагою є те, що виділення компетенцій у змісті освітніх компонентів дозволяє зробити певний відбір тих знань та умінь, які безпосередньо необхідні для подальшої професійної діяльності здобувача вищої освіти. У процесі освіти здобувач набуває розуміння відповідності застосування компетенції та наступного за цим досягнення результатів. Виходячи з вищесказаного, застосування компетентнісного підходу слід розглядати як важливий інструмент визначення пріоритетності практичних навичок, теоретичний знань і умінь для вивчення. Однак у ході навчання на основі компетентнісного підходу учень може зіткнутися з низкою проблем. На перше місце виходить проблема обмеженості ресурсів, зокрема, брак найновітніх джерел інформації з різних дисциплін для освоєння спеціальності. Немаловажною залишається проблема кваліфікації викладачів. З точки зору того, хто навчається, будучи професіоналом у вузькій спеціальності, викладач повинен мати гуманітарну підготовку в галузі методики та дидактики навчання, психології, педагогіки. Не випадково однією з вимог до викладача є «варіативна концептуальна компетентність», яка передбачає знання не тільки предмета, що викладається, але також суміжних і ключових освітніх компонентів спеціальності.

Дефінуючи компетентність, як «не лише вирішення вузькопрофесійних завдань, а й те, як людина сприймає, оцінює, розуміє світ за межами своєї професії», можна стверджувати, що компетентна людина має широкий кругозір, що дозволяє їй вирішувати різноманітні завдання та проблеми, що виникають як у професійній сфері, так і у соціальному аспекті. Таким чином, за наявності дискусійних моментів у змісті та практичному застосуванні компетентнісного

підходу, необхідно визнати, що на даному етапі розвитку педагогіки він є одним з найбільш прогресивних напрямів розвитку вищої освіти.

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФАКТОР МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО**

**Завгородня Є. О.**

*доктор філософії з міжнародних економічних відносин,  
завідувач відділу бібліотеки  
Державний торговельно-економічний університет  
м. Київ, Україна*

**Шестак Я. І.**

*доктор філософії з комп'ютерних наук,  
старший викладач кафедри інженерії програмного забезпечення  
та кібербезпеки  
Державний торговельно-економічний університет  
м. Київ, Україна*

**Вступ.** Престиж і конкурентоспроможність закладів вищої освіти (ЗВО) визначаються поєднанням академічних, наукових, організаційних, технологічних, соціальних та міжнародних факторів, що розглядаються різними зацікавленими сторонами. Ключові фактори враховують якість освітніх програм, компетентність викладачів, справедливість оцінювання, академічну доброчесність, наукову репутацію, продуктивність досліджень, інноваційний потенціал, прозоре управління та ефективні системи забезпечення якості [1]. Важливими є також якість ІКТ-інфраструктури, кібербезпека, матеріально-технічна база, служби підтримки студентів та загальне освітнє середовище. Глобальні рейтинги, академічна мобільність, міжнародні партнерства, акредитація та участь у глобальних дослідницьких мережах теж впливають на репутацію ЗВО. Крім того, публічний імідж, довіра роботодавців, успіх випускників, онлайн-репутація та видимість у ЗМІ також формують сприйняття зацікавленими сторонами престижу установи [1].

Відповідно, міжнародна конкурентоспроможність ЗВО залежить не лише від якості освіти, але й від довіри, прозорості, інноваційного потенціалу, цифрової стійкості та відповідності міжнародним академічним стандартам.

**Результати дослідження.** Академічна доброчесність забезпечує виконання ряду стратегічних функцій: забезпечення довіри до освітніх та наукових результатів; підтримування легітимності здобутих кваліфікацій та дипломів; запобігання академічному шахрайству та корупційним ризикам; зміцнення репутації освітніх установ; сприяння етичній поведінці серед усіх учасників освітнього та наукового процесів; підвищення сумісності з міжнародними системами забезпечення якості.

Запропонована модель відображає комплексний концептуальний підхід впровадження принципів академічної доброчесності в систему забезпечення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО (рис. 1), враховуючи компоненти впливу на стійкість конкурентної позиції у глобальному освітньому середовищі. Головною стратегічною метою є здатність ЗВО ефективно функціонувати у глобальному освітньому та науковому середовищі, підтримувати високі освітні стандарти, залучати іноземних студентів і партнерів, брати участь у міжнародній співпраці та зміцнювати власну репутацію. Проте, варто пам'ятати, що ефективність механізму забезпечення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО залежить не лише від внутрішніх процесів управління, але й від здатності ЗВО адаптуватися до змін в глобальному освітньому середовищі.

*Етичне освітнє середовище* відображає систему моральних цінностей, норм поведінки, інституційної культури та принципів, що регулюють взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу. Основною метою є створення умов, за яких освітня та наукова діяльність ґрунтуються на чесності, відповідальності, справедливості, повазі та довірі. Цей компонент сприяє розвитку відповідальної академічної поведінки серед студентів, викладачів та адміністрації, а також зменшує ймовірність академічних порушень та підвищує впевненість в отриманих результатах навчання. Крім того, цей компонент заснований на *академічній чесності* (самостійне виконання академічних завдань, заборона плагіату/шахрайству/фальсифікації тощо, належне цитування), *справедливому та об'єктивному оцінюванню результатів студентів, повазі до інтелектуальної власності та культурі етичного спілкування та поведінки*.

*Прозора система управління* в ЗВО створює формальні інституційні умови для підтримки стандартів доброчесності та забезпечення рівного ставлення до всіх зацікавлених сторін. Основними складовими цього компоненту є чітко закріплені *правила академічної доброчесності, політика та процедури боротьби з плагіатом, кодекси академічної етики та поведінки, механізми моніторингу* (комітети з питань доброчесності, системи звітності, прозорість адміністративних рішень і т.д.) та *система партисипативного управління*.



**Рис. 1. Академічна доброчесність в системі забезпечення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО**

*Джерело:* пропозиція авторів

*Цифрова та організаційна безпека* враховує захист інституційної ІКТ-інфраструктури, інформаційних систем та організаційних процесів від кіберзагроз, несанкціонованого доступу, маніпуляцій з даними та операційних збоїв [2-3]. Заходи кібербезпеки (захист від кібератак/програм-вимагачів і т.д., системи мережевої безпеки та моніторинг) забезпечують безперервність освітньої та наукової діяльності. Крім того, необхідно впроваджувати безпечні цифрові освітні системи, механізми аутентифікації та контролю доступів користувачів, а також впроваджувати комплексні системи захисту академічних та персональних даних.

*Етична дослідницька діяльність* враховує етичні та професійні принципи, що регулюють науково-дослідну діяльність, розвиток інновацій та міжнародне наукове співробітництво. Тобто, цей компонент безпосередньо впливає на якість наукових публікацій, показники цитування та участь у глобальних дослідницьких мережах, підвищуючи рівень довіри та міжнародного визнання результатів досліджень ЗВО. Цей компонент в першу чергу передбачає застосування *відповідальних дослідницьких практик* (визнаної методології наукових досліджень, точний збір та аналіз даних, недопускання фальсифікації та фабрикування, прозорість дослідницьких процедур), *надійність результатів*

*досліджень, етичні публікаційні практики (запобігання дублікатним публікаціям, уникнення хижацьких журналів, прозорість авторства та відповідальне цитування) та міжнародне науково-дослідне співробітництво.*

Забезпечення якості освіти відображає інституційні механізми, що спрямовані на підтримку якості вищої освіти та наукових досліджень відповідно до норм національних та міжнародних стандартів. До основних складових цього компонента належать: *системи внутрішнього забезпечення якості* (постійний моніторинг, оцінювання освітніх програм, оцінювання ефективності поточного освітнього процесу, механізми зворотного зв'язку зі студентами тощо); *відповідність вимогам акредитації; застосування міжнародних стандартів та фреймворків; позиціонування в міжнародних рейтингах ЗВО*. Важливим є також впровадження та забезпечення механізмів постійного вдосконалення для підтримування або підвищення конкурентоспроможності та стійкості ЗВО в довгостроковій перспективі.

Відповідно, взаємодія цих організаційних компонент та факторів зовнішнього середовища формує міжнародну конкурентоспроможність ЗВО. Ефективність освітньої, наукової, управлінської та цифрової діяльності ЗВО залежить від здатності адаптуватися до процесів глобалізації, цифровізації, національних та міжнародних стандартів, вимог стейкхолдерів та сучасних кіберзагроз, що в сукупності визначає рівень міжнародного визнання та конкурентних переваг ЗВО.

**Висновки.** Престиж ЗВО залежить від їхньої здатності забезпечувати високий рівень освіти, довіру до результатів досліджень, етичне управління, технологічний розвиток та міжнародне визнання. Академічна доброчесність виступає не лише етичним принципом функціонування ЗВО, але й важливим стратегічним чинником його міжнародної конкурентоспроможності. Міжнародна конкурентоспроможність ЗВО залежить від освітніх, наукових, інституційних, технологічних та міжнародних результатів, які формуються під впливом внутрішніх організаційних механізмів і факторів зовнішнього середовища.

### **Література:**

1. Factors Affecting the University's Image in Student's Perception: Evidence from Vietnam / Thuan Thi Nhu Nguyen et al. *Migration Letters*. 2023. Vol. 20, S10. P. 492–507. URL: <https://migrationletters.com/index.php/ml/article/view/5200>

2. Завгородня Є., Шестак Я., Криворучко О. Управління цифровими ризиками у вищій освіті. *Сучасні досягнення та перспективи соціально-економічного розвитку* : матеріали II Міжнар. науково-практ.

конф., м. Одеса, 16 трав. 2025 р. 2025. С. 138–143. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/05/re-16.05.25.pdf>

3. Концептуальні підходи до створення стійкої інформаційної інфраструктури закладу вищої освіти / О. Криворучко та ін. *Science, Technology and Global Challenges* : матеріали V Міжнар. науково-практ. конф., м. Токіо, 11–13 січ. 2026 р. Токіо, 2026. С. 166–173. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2026/01/SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-GLOBAL-CHALLENGES-11-13.01.26.pdf>

## **ІНТЕГРАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ВОДНИХ ШЛЯХІВ УКРАЇНИ ДО TEN-T**

**Запорожець І. М.**

*кандидат технічних наук, доцент*

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова  
м. Миколаїв, Україна*

Розвиток внутрішнього водного транспорту повністю відповідає умовам Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованою Законом України від 16.09.2014р. № 1678- VII. Угода яка передбачає співробітництво в галузі управління транспортом та модернізацію інфраструктури, розвиток галузевих стратегій на основі національної транспортної політики щодо річкового транспорту [1]. Внутрішні водні шляхи України є елементом мережі стратегічних транспортних коридорів, які об'єднують країни Європейського Союзу та інших сусідів у єдиний економічний простір [2]. Транс'європейська транспортна інфраструктура життєво важлива для економічної стабільності, стійкості та безпеки Європейського Союзу так як адаптована для подвійного використання військового та цивільного. Інтеграція внутрішніх водних шляхів України до TEN-T впливає на нашу здатність захищатись, відновлювати економіку та впевнено рухатись до перемоги [3].

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова сприяє розвитку суднобудівної галузі та інших науково-промислових секторів морегосподарського комплексу України співпрацює за розділами Кластера 3 «Наука та дослідження», Кластера 4 «Зелений порядок та стале з'єднання» інтеграції з Європейським Союзом [4].

Безпекова ситуація в Україні та на її морських та внутрішніх водних шляхах є невід'ємною частиною розвитку та інтеграції

в транс'європейську мережу. Розвиток транспортної галузі та підвищення її ефективності є фактором конкурентоспроможності країни. На протязі багатьох років транспортна галузь є пріоритетним напрямком співпраці України з міжнародними партнерами. Географічне положення України має стратегічне значення і виступає основним пріоритетом з міжнародними партнерами. Транспортна система має значний потенціал для підвищення ефективності регіональної конкурентоспроможності. Післявоєнне відновлення внутрішньо водних шляхів України сприятиме активізації економічних процесів та відбудові країни.

Відповідно до [3] розроблено Національну транспортну стратегію України на період до 2030 р., де зазначено, що транспорт є найбільш важливих галузей національної економіки, що забезпечує розвиток торгівлі та економічного зростання. Транспортна стратегія охоплює всі види транспорту і визначає концептуальні напрямлення формування та реалізації державної політики по забезпеченню стабільного функціонування транспортної галузі. Основні положення, які реалізуються в транспортній стратегії:

- забезпечення своєчасної доставки вантажів;
- удосконалення системи управління галуззю транспорту;
- збільшення пропускної спроможності транспортної мережі;
- інтеграція транспортної системи України з європейськими та світовими транспортними системами.

Механізми логістики в проектах побудови та експлуатації транспортних суден. На суднобудівний проект залучається до 60% усіх організаційних ресурсів підприємства. Діяльність проекту має пріоритет над функціональною діяльністю. Загалом матеріально-технічне забезпечення проектів включає дві групи процесів.

1. Закупівля матеріалів та обладнання.

2. Управління запасами, розподіл ресурсів та постачання на виробничі ділянки.

Для забезпечення сталого функціонування підприємств пропонується організувати у структурі управління логістичний центр, який забезпечить реалізацію логістичного інструментарію та надійний логістичний сервіс. Логістичному центру (ЛЦ) у структурі підприємств пропонується встановити наступні функції [5]:

1. Управління корпоративною інформаційною системою.

2. Розробка мережевих моделей проектування та спорудження суден за кожним проектом.

3. Розробка планів матеріально-технічного забезпечення у кожному проекті.

4. Інтеграція планів матеріально-технічного забезпечення загалом портфелю замовлень кластера.

5. Управління закупівлями матеріалів, обладнання та комплектуючих.

6. Управління запасами матеріально-технічних ресурсів.

7. Управління постачанням матеріалів та комплектуючих на виробничі ділянки.

Для реалізації зазначених функцій логістичному центру доцільно організувати незалежну компанію-інтегратор. Відповідно до класифікації логістичних концепцій, така компанія належить до класу 4PL (4 Party Logistics) логістичних провайдерів. Її основна функція – виконання логістичних операцій з акцентом забезпечення ефективності всього ланцюга поставок.

Для реалізації викладеного логістичного сервісу необхідно використовувати сучасні мережеві комп'ютерні технології [6]. Важливе завдання логістичного центру – формування єдиного інформаційного простору з метою спільного використання інформаційних ресурсів на всіх етапах проектування та побудови судна.

Таким чином, побудова логістичної системи на внутрішньо водних шляхах та інтеграція підприємств галузі створює умови для залучення приватних інвестицій в річковий транспорт. Організація та функціонування логістичного центру позитивно вплине на пошук консенсусу з усіма учасниками ринку річкових перевезень. Результатом інтеграції внутрішньо водних шляхів України до TEN-T є взаємодії всіх учасників проекту побудови та експлуатації транспортних суден. Це дозволить об'єднати підприємства галузі з європейськими партнерами та прискорити післявоєнну відбудову транс'європейської мережі.

### **Література:**

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII. 16.09.2014 Available at: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011/page#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text)

2. Про внутрішній водний транспорт (2020). Закон України № 1054-IX. 03.12.2020 Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>

3. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 (2018). Розпорядження Кабінет міністрів України № 430-р. 30.05.2018 Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>

4. Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (НУК ім. адм. Макарова) Available at: <https://nuos.edu.ua/>

5. Козир Б. Ю., Запорожець І. М. (2016) Логістичні центри в механізмах матеріально-технічного забезпечення суднобудівних кластерних систем. *Суднобудування та морська інфраструктура*. Миколаїв. № 1–2 (5). С. 91–97.

6. Microsoft Project (2026). MS Project Standard. Available at: <https://www.microsoft.com>

## **ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВІРКИ НА ПЛАГІАТ МОНОГРАФІЙ В ЗВО**

**Захарова І. В.**

*доктор технічних наук, професор*

*ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»*

*м. Дніпро, Україна*

Всім відомо що Монографія – наукове видання за результатами власних досліджень. Дуже часто автори монографій використовують власні статті, матеріали дисертації, раніше виданні методичні рекомендації, попередні навчальні посібники. Тому дуже важливо вимагати обов'язкові посилання на результати власних робіт, хоча в даному випадку можна кваліфікувати цей процес як самоплагіат.

У більшості закладів вищої освіти такий процес допускається не тільки лише за наведених вище умов а також при наявності суттєвого розширення та переробки (переосмислення) матеріалу й відсутності копіювання великих фрагментів опублікованого матеріалу

З зрозумілих причин перевірка на академічний плагіат у закладах вищої освіти до монографій висуває більш жорсткі вимоги, ніж до навчальних посібників чи методичних рекомендацій.

В Україні докторська дисертація може бути представлена у формі наукової доповіді за сукупністю праць або у форматі, де ключовим результатом є опублікована монографія. У такому випадку саме монографія стає основним носієм наукових результатів автора.

В процесі написання монографії для захисту дисертації можуть зустрічатись характерні повтори – для технічних наук: формули, опис експериментальних стендів, методики визначення напружень, алгоритми розрахунків. Такі повтори можливі лише при наявності

конкретних посилань, авторського пояснення, отримання нових наукових результатів.

Для докторських монографій формальний відсоток збігів не є головним показником. Частіше за все аналізують зміст збігів, характер запозичень, рівень наукової новизни. Перевірка монографії у ЗВО є не лише технічною процедурою через систему антиплагиату, а комплексною експертною оцінкою академічної доброчесності та наукової самостійності автора, яка буде визначатись призначеними рецензентами у відгуках до наукової роботи.

Тому доцільним при поданні монографії буде проведення самоперевірки, перевірки цитування, зазначень джерел до рисунків й таблиць, якщо вони не належать автору й були запозичені, уникнення копіювання текстів без посилань, навіть якщо представлені власні публікації. Для технічних спеціальностей важливо додавати авторські схеми, власні аналітичні таблиці, запозичені методики обґрунтовувати власним аналізом.

### **Література:**

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 567 (2016, з оновленнями).
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права».
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

## **ПРОЗОРІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ЧИННИК ЗАПОБІГАННЯ АКАДЕМІЧНИЙ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ)**

**Зелена О. Я.**

*кандидат політичних наук,*

*доцент кафедри філософії, соціології та політології*

*імені професора Валерія Скотного*

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка  
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

Модернізація системи вищої освіти України в умовах євроінтеграційних процесів та глобальних викликів актуалізує необхідність забезпечення високих стандартів якості освітнього процесу. Однією з передумов цього є дотримання принципів академічної доброчесності як основи довіри до результатів навчання, наукової діяльності

та функціонування освітніх інституцій загалом. Посилення уваги до цієї проблематики знаходить відображення і в розвитку національної нормативно-правової бази, зокрема в законах України «Про освіту» та «Про академічну доброчесність», які визначають академічну доброчесність як необхідну умову забезпечення якості освіти та об'єктивності оцінювання результатів навчання [1–3].

Традиційно інституційні механізми забезпечення академічної доброчесності були зосереджені переважно на контролюючих і каральних заходах, зокрема застосуванні антиплагіатних перевірок та дисциплінарних санкцій. Однак сучасний науковий дискурс дедалі більше акцентує увагу на превентивних інструментах формування доброчесного академічного середовища [4; 5]. У цьому контексті особливого значення набуває прозорість оцінювання як один із механізмів профілактики академічної недоброчесності, особливо серед студентів першого курсу в період їх адаптації до вимог університетського середовища. Саме на початковому етапі навчання формуються базові моделі академічної поведінки, а відсутність зрозумілих правил оцінювання може створювати передумови для порушення принципів академічної доброчесності [6; 7].

Академічне середовище є складною соціальною системою, у межах якої оцінювання виконує не лише функцію вимірювання знань, а й виступає механізмом соціального регулювання та визначення статусних позицій студента. За умов, коли студент не розуміє логіки формування підсумкової оцінки, виникає відчуття невизначеності та несправедливості, що може слугувати психологічним виправданням використання недоброчесних практик, таких як списування, плагіат чи фальсифікація результатів.

У даному дослідженні, за результатами соціологічного моніторингу, буде продемонстровано зростання ролі впровадження принципів прозорості оцінювання як чинника запобігання академічній недоброчесності.

Емпіричною базою дослідження було використано результати соціологічного моніторингу, проведеного в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка у 2023–2025 роках<sup>1</sup>. Дослідження охоплювало студентів першого курсу всіх факультетів університету та здійснювалося методом онлайн анонімного індивідуального анкетування. У 2023 році було опитано 410 респондентів

---

<sup>1</sup> Соціологічний портрет українського першокурсника в умовах війни. Онлайн опитування студентів перших курсів усіх факультетів ДДПУ імені Івана Франка 2023–2025. Авторка тез брала безпосередню участь в організації та проведенні дослідження.

із генеральної сукупності 619 осіб, у 2024 році – 338 із 566, а у 2025 році – 322 із 660. Вибірка формувалася випадковим способом.

У межах дослідження респондентам було запропоновано оцінити зрозумілість критеріїв оцінювання навчальних дисциплін за п'ятибальною шкалою Лайкерта, де 1 означало «взагалі незрозумілі», а 5 – «абсолютно зрозумілі». Отримані результати свідчать, що більшість першокурсників оцінюють критерії оцінювання як зрозумілі: у 2023 році частка тих, хто поставив 4 або 5 балів, становила 79,1%, у 2024 році – 79,8%, а у 2025 році зросла до 83,7%. Така динаміка засвідчує поступове посилення прозорості оцінювання та ефективність інституційної політики впровадження принципів академічної доброчесності.

Важливим елементом забезпечення прозорого оцінювання є постійна комунікація між викладачем і студентом. Формального зазначення критеріїв оцінювання в силабусі недостатньо. Необхідним є систематичне обговорення вимог до письмових робіт, принципів академічної доброчесності, правил цитування, а також можливих санкцій за порушення встановлених норм [2; 4].

Результати моніторингу демонструють позитивну зміну в сторону обговорення таких питань у навчальному процесі. Зокрема, частка студентів, які зазначили, що з викладачами обговорювалися вимоги до письмових робіт, зросла з 63,1% у 2023 році до 76,6% у 2025 році. Показник обговорення питань академічної етики та доброчесності зріс із 49,8% до 75,7%, правил цитування – з 54,5% до 71,2%, а питань щодо видів академічних порушень – із 49,2% до 64,4%. Найнижчими залишаються показники обговорення санкцій за порушення академічної доброчесності, однак і тут спостерігається позитивна тенденція – зростання з 37,4% у 2023 році до 63,5% у 2025 році.

Результати соціологічного аналізу дають підстави стверджувати, що прозорість оцінювання виконує три ключові превентивні функції: інформаційно-орієнтаційну, яка забезпечує зрозумілість вимог і знижує рівень навчальної невизначеності; мотиваційну, яка формує усвідомлення взаємозв'язку між навчальними зусиллями та результатом; нормативно-етичну, яка сприяє засвоєнню правил академічної взаємодії та зміцненню довіри між учасниками освітнього процесу [5].

Запобігання академічній недоброчесності серед студентів першого курсу не може ґрунтуватися виключно на механізмах контролю та санкціонування. Формування доброчесної академічної поведінки через прозорість освітнього процесу є одним із механізмів забезпечення формування довіри, відповідальності та усвідомленого дотримання етичних норм в академічному середовищі. Такий процес реалізується насамперед чіткими критеріями оцінювання та системною

комунікацією між викладачем і студентом щодо вимог навчальної діяльності. Виявлені в дослідженні тенденції узгоджуються із сучасним розвитком нормативно-правового забезпечення академічної доброчесності в Україні, зокрема із положеннями Закону України «Про академічну доброчесність», у якому прозорість оцінювання та об'єктивність визначення результатів навчання закріплено як важливі засади забезпечення якості освіти [1; 3].

#### **Література:**

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Міністерство освіти і науки України. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист МОН України від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: <https://mon.gov.ua>
3. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20>
4. International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd ed. Clemson, SC : International Center for Academic Integrity, 2021. 16 p.
5. Gallant Tricia Bertram. Academic Integrity in the Twenty-First Century: A Teaching and Learning Imperative. San Francisco : Jossey-Bass, 2008. 224 p.
6. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Академічна доброчесність: рекомендації для закладів вищої освіти. Київ : НАЗЯВО, 2019. 36 с.
7. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Критерії оцінювання якості освітніх програм. Київ : НАЗЯВО, 2020. 28 с.

## АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ЕПОХУ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

**Зеленський С. М.**

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент,  
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності  
та інформаційної безпеки*

*Навчально-науковий інститут підготовки фахівців  
для підрозділів кримінальної поліції імені Е. О. Дідоренка  
Донецького державного університету внутрішніх справ  
м. Кропивницький, Україна*

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво трансформує сучасну освіту та наукову діяльність. Одним із найвпливовіших інструментів останніх років став штучний інтелект, зокрема генеративні моделі, здатні створювати тексти, аналізувати великі обсяги даних, генерувати ідеї та підтримувати дослідницькі процеси. Його активне впровадження в освітнє середовище створює нові можливості для навчання, але водночас актуалізує питання академічної доброчесності.

У сучасних умовах важливо не лише використовувати переваги технологічного прогресу, а й забезпечувати дотримання етичних стандартів в освітній та науковій діяльності. Саме тому проблема академічної доброчесності в епоху штучного інтелекту набуває особливого значення.

Академічна доброчесність є основою якісної освіти та наукової діяльності. Вона охоплює сукупність етичних принципів та правил, яких учасники освітнього процесу повинні дотримуватися під час навчання, викладання та проведення досліджень. Ключовими складовими академічної доброчесності є чесність, відповідальність, справедливність, довіра, повага до авторства та прозорість [1].

У контексті цифровізації освіти ці принципи не втрачають своєї актуальності. Навпаки, поява нових технологій вимагає переосмислення підходів до їх реалізації. Якщо раніше основною проблемою були традиційні форми плагіату або копіювання, то сьогодні виникають складніші питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту для створення академічного контенту.

Штучний інтелект відкриває значні перспективи для освіти. Він може допомогти у підготовці матеріалів, поясненні складних тем, створенні освітніх ресурсів, автоматизації перевірки знань і навіть проведенні наукових досліджень. Для студентів і викладачів

це можливість підвищити ефективність роботи та оптимізувати навчальний процес [2].

Однак, поряд з перевагами, існують і ризики. Один з них – використання ШІ як засобу повної заміни власної інтелектуальної діяльності. Коли студент подає текст, згенерований алгоритмом, як власну роботу, це ставить під сумнів його академічну незалежність. Така практика суперечить основним принципам доброчесності та знижує цінність освітнього результату.

Таким чином, штучний інтелект сам по собі не є негативним явищем. Його етика визначається способом його використання. Якщо він служить допоміжним інструментом, він сприяє розвитку. Якщо ж його використовують для обходу вимог або приховування авторства, виникає проблема порушення академічних стандартів.

Однією з головних умов чесного використання штучного інтелекту є прозорість. Учасники освітнього процесу повинні відкрито зазначити, чи використовували вони інструменти штучного інтелекту під час створення академічної роботи, і в якій формі.

Такий підхід сприяє чесності щодо авторства та дозволяє оцінити реальний внесок людини у виконане завдання. Приховане використання генеративних систем, особливо в дослідницькій діяльності, можна порівняти до нечесної поведінки.

Також важливо розробити єдині стандарти цитування або декларування використання штучного інтелекту в наукових та навчальних роботах, щоб уникнути неоднозначностей у тлумаченні.

Одним із найсуперечливіших аспектів є вплив штучного інтелекту на розвиток мислення. Надмірна залежність від автоматизованих систем може призвести до послаблення аналітичних навичок, здатності самостійно формулювати ідеї та критично оцінювати інформацію.

Освіта покликана формувати не лише знання, а й здатність мислити, аргументувати та створювати нове. Якщо ці функції передавати алгоритмам, існує ризик втрати ключових компетенцій, необхідних для професійного та особистісного розвитку.

Саме тому важливо навчити не лише користуватися технологіями, а й аналізувати їх результати, перевіряти достовірність інформації та усвідомлювати межі можливостей ШІ.

Сучасні виклики вимагають адаптації освітніх стратегій. Навчальні заклади повинні розробити чіткі правила використання штучного інтелекту, інтегрувати питання цифрової етики в навчальні програми та змінити підходи до оцінювання.

Особливу увагу слід приділяти завданням, що передбачають глибокий аналіз, креативність, усну аргументацію та практичне

застосування знань. Саме такі формати важче автоматизувати та легше оцінювати з точки зору реального внеску учня [3].

Крім того, необхідно підтримувати викладачів у процесі опанування нових технологій, щоб вони могли ефективно використовувати їх у своїй професійній діяльності.

Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту є не лише етичним, а й стратегічним питанням розвитку освіти. Використання ШІ відкриває широкі можливості, але вимагає відповідального ставлення, прозорості та дотримання моральних норм.

Майбутнє освітнього процесу полягає не в протистоянні людини та технологій, а в їх гармонійному поєднанні. Штучний інтелект має залишатися інструментом підтримки, а не заміни людського мислення. Тільки за таких умов можливо зберегти якість освіти, довіру до науки та цінність академічної праці в умовах цифрової трансформації.

### **Література:**

1. Про академічну доброчесність : лист Міністерства освіти і науки України від 23 жовтня 2018 р. № 1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

3. Соболева, С. М., Філіппова, Л. В., & Красильникова, І. В. (2025). Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту та валідність інструментів виявлення порушень. *Педагогічна Академія: наукові записки*, (24). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17523489>

## **ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАВЧАЛЬНІЙ ТА НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ**

**Зубенко Г. В.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
завідувач кафедри конституційного і муніципального права  
юридичного факультету  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна  
м. Харків, Україна*

Академічна доброчесність є важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, утвердження в суспільстві довіри до результатів навчання і наукових досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини. Враховуючи вищезазначене, академічна доброчесність є однією з ключових засад здобуття сучасної юридичної освіти, оскільки саме вона формує професійну етику майбутніх правників та рівень їхньої правосвідомості.

Юридична освіта має особливе значення для утвердження принципу верховенства права, тому порушення академічної доброчесності особами, які здійснюють викладацьку діяльність та здобувачами юридичної освіти негативно впливає на якість освіти, і як наслідок – на майбутню професійну діяльність юристів. Плагіат, фабрикація, фальсифікація результатів досліджень, списування, обман, недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом та інших недоброчесних практик студентами суперечать базовим цінностям правничої професії.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами юридичної освіти полягає перш за все, в необхідності дотримання ними правил, передбачених ст. 7 Закону України «Про академічну доброчесність», а саме:

– виконання кожного навчального завдання самостійно, крім випадків, якщо його виконання передбачає участь декількох осіб та/або правилами виконання відповідних завдань дозволено отримання допомоги від інших осіб, використання допоміжних матеріалів та засобів, у тому числі з інтернет-ресурсів;

– у разі використання у власному академічному творі результатів інтелектуальної творчої діяльності іншого автора (текстів, зображень, ідей, розробок, тверджень, відомостей, думок тощо) зазначення

посилання на відповідне джерело інформації та/або відповідного автора;

– академічний твір здобувача освіти може включати раніше створений ним академічний твір (повністю або частково) лише у разі, якщо це дозволено умовами навчального завдання [1].

Одним з елементів системи формування, забезпечення та популяризації академічної доброчесності, зокрема й здобувачами освіти, є впровадження внутрішніх нормативних актів закладів вищої освіти, таких як: кодекс академічної доброчесності, положення про запобігання плагіату, положення про перевірку академічних робіт. Наприклад, в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна такими актами є: Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових і навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Кодекс академічної доброчесності Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Кодекс цінностей Каразінського університету, Положення про організацію освітнього процесу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Порядок проведення перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць та навчальних видань щодо наявності заповзичень з інших документів та ін.

Також до вельми важливих інструментів формування культури академічної доброчесності у здобувачів юридичної освіти можна віднести навчання принципам і правилам академічної доброчесності, підвищення рівня їх обізнаності з питань академічної доброчесності шляхом проведення різноманітних заходів щодо її популяризації: конференцій, круглих столів, лекцій та семінарів, тренінгів, онлайн-курсів тощо. Як приклад можна навести онлайн-курс «Академічна доброчесність: виклики, дії, успішні історії» підготовлений за участі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах проекту «Розвиток нових електронних інструментів промоції академічної доброчесності в українських університетах», підтриманого посольством США в Україні.

Одним із дієвих інструментів забезпечення академічної доброчесності здобувачами юридичної освіти – майбутніми юристами може бути також закріплення серед загальних компетентностей, передбачених новими стандартами вищої освіти зі спеціальності D8 Право першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти такої загальної компетентності, як: «Здатність дотримуватись цінностей та принципів академічної доброчесності». Наразі така компетентність відсутня [2, 3]. Це дасть більше можливостей щодо включення до освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності D8 Право освітніх компонентів (їх складових),

що забезпечують формування компетентностей з дотримання етичних норм і принципів, коректній роботі з інформаційними ресурсами, об'єктами інтелектуальної власності, належного використання штучного інтелекту тощо.

Нарешті, важливим елементом системи забезпечення академічної доброчесності здобувачів юридичної освіти є й боротьба з її порушеннями шляхом різноманітних заходів впливу: припинення виявлених викладачем порушень академічної доброчесності здобувачем освіти; застосування до здобувача освіти виховних заходів (наприклад, попередження про необхідність дотримання академічної доброчесності та можливе притягнення до академічної відповідальності); притягнення його до академічної відповідальності (від повторного проходження (виконання) відповідного освітнього компонента освітньої програми до відрахування здобувача вищої освіти).

Результатом належного функціонування усіх вищезазначених елементів системи формування, забезпечення та популяризації академічної доброчесності має бути створення такого освітнього середовища, у якому здобувач юридичної освіти буде мотивований до самостійного здобуття знань, розвитку критичного мислення та професійної відповідальності.

Таким чином, забезпечення академічної доброчесності в юридичній освіті є необхідною умовою підготовки компетентних, етичних і відповідальних правників та потребує комплексного підходу. Наявність внутрішніх нормативних актів закладів вищої освіти в комбінації з практичними заходами та невідворотністю застосування санкцій за порушення академічної доброчесності, спрямованих на формування культури доброчесності сприятимуть підвищенню якості юридичної освіти, зміцненню авторитету правничої професії та як наслідок – розвитку правової, демократичної держави держави.

### **Література:**

1. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 грудня 2025 року № 4742-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення : 14.05.2026).

2. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право, затверджений та введений в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 р. № 644. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravobakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf> (дата звернення : 15.05.2026).

3. Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 Право, спеціальність 081 Право, затверджений

і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 р. № 643. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-magistr-zizminami-643-20032023.pdf> (дата звернення: 15.05.2026).

## **ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЧЕРЕЗ ІНШОМОВНЕ АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО: ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ ТА МЕТОДИЧНИЙ КОНТЕКСТ**

**Іщенко А. А.**

*викладач кафедри іноземних мов*

*Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка  
м. Суми, Україна*

Актуалізація проблеми академічної доброчесності в сучасній українській вищій освіті зумовлена як нормативними змінами, так і трансформацією самого освітнього середовища. Поширення цифрових ресурсів, автоматизованих перекладачів, інструментів штучного інтелекту та відкритих іншомовних джерел істотно змінює характер навчальної й наукової роботи студентів. У цих умовах академічна доброчесність перестає сприйматися лише як система заборон і санкцій та постає як складник академічної культури, що формується через роботу з джерелами, перефразування, цитування, аргументацію та створення власного тексту.

Відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність», академічна доброчесність визначається як «сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності» [1]. Таке розуміння є особливо важливим для іншомовної освіти, оскільки студенти в процесі вивчення іноземної мови часто працюють з іншомовними текстами, перекладами, науковими статтями, електронними словниками, онлайн-ресурсами та цифровими інструментами. Відповідно, ризики академічної недоброчесності пов'язані не лише з прямим копіюванням, а й із некоректним перефразуванням, невказаним використанням перекладу або іншомовного джерела, недоброчесним застосуванням ШІ та недостатнім розмежуванням власної й запозиченої думки.

Іншомовне академічне письмо доцільно розглядати як практичний механізм реалізації європейського підходу до мовної освіти. Зокрема,

Рекомендація Ради ЄС від 22 травня 2019 року щодо комплексного підходу до викладання та вивчення мов наголошує на підтримці багатомовності, мовної обізнаності та якісного мовного навчання [2]. У цьому контексті академічне письмо поєднує мовну, академічну, міжкультурну й інформаційну компетентності. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: Супровідному томі (CEFR Companion Volume, 2020) важливими для розуміння мовної компетентності є медіація, онлайн-взаємодія, плюрилінгвальна та плюрикультурна компетентності [3]. Поняття медіації є особливо продуктивним для осмислення зв'язку між академічною доброчесністю й іншомовним академічним письмом, адже студент, працюючи з іншомовним джерелом, добирає релевантний зміст, осмислює його, передає власними словами й коректно вказує походження запозиченої думки. Тому перефразування, анотування, реферування й цитування можна розглядати як дії, що формують як мовну компетентність, так доброчесну академічну поведінку.

Українські дослідники також наголошують на значущості академічного письма в іншомовній підготовці. Зокрема, О. Шум зазначає, що академічне письмо є «важливим елементом освітнього процесу, оскільки спрямоване одночасно на розвиток навичок письма, говоріння та презентування» [5, с. 289]. Дослідниця підкреслює потребу його поетапного введення протягом бакалаврського навчання, адже культура академічної доброчесності передбачає системне формування конкретних мовленнєвих дій. М. Зуєнко, В. Воскобойник та І. Тимінська розглядають іншомовне академічне письмо як важливу складову підготовки філологів. Автори підкреслюють, що включення курсу іншомовного академічного письма до освітнього процесу сприяє формуванню культури наукового дослідження, академічної доброчесності та здатності запобігати плагіату [6, с. 320]. Отже, академічне письмо не може обмежуватися лише засвоєнням мовних кліше, а має формувати вміння етично працювати з джерелами.

Зарубіжні дослідження підтверджують, що проблема плагіату в письмі другою мовою має складний характер. Цзюнь Лей і Гуанвей Ху розглядають плагіат у письмі другою мовою (*second language writing*) як реальну проблему, що перетинає освітні й культурні контексти [7]. Тому в іншомовному академічному письмі важливо формувати разом зі знанням правил цитування також і міжтекстову компетентність: вміння інтегрувати джерела, будувати власну позицію та розмежовувати цитату, парафраз і власну думку тощо.

Особливої уваги потребують навички перефразування та узагальнення. Зокрема, Х. К. Ер та Дж. Гюмюш вказують на суттєву розбіжність між самооцінкою студентів і оцінюванням викладачів

щодо якості перефразування у контексті письма англійською мовою як іноземною (*EFL writing*) [8, с. 122]. Студенти нерідко сприймають заміну окремих слів або незначне редагування як достатню ознаку успішного перефразування. Проте з методичного погляду така стратегія не завжди забезпечує академічну доброчесність, адже текст може залишитися надто близьким до джерела або спотворювати його зміст. Тому перефразування слід викладати як складну мовленнєву дію, що передбачає розуміння змісту, перебудову синтаксису, збереження авторської ідеї, коректне посилання та включення джерела у власну аргументацію.

У сучасних умовах до цих питань додається проблема етичного використання штучного інтелекту. Європейська Комісія наголошує на потребі відповідального й критичного ставлення педагогів до інструментів ШІ та даних у навчанні [4]. Для іншомовного академічного письма це означає необхідність формувати навички цитування, перефразування і, зокрема, етичну цифрову грамотність, а саме: прозорість використання ШІ, критичну перевірку результату та збереження власного авторського внеску студента.

Отже, формування культури академічної доброчесності через іншомовне академічне письмо доцільно реалізовувати шляхом упровадження системи методичних завдань: розрізнення цитати, парафразу й плагіату; написання резюме іншомовного тексту; створення анотованої бібліографії; порівняння коректного й некоректного перефразування; міні-есе на основі джерел; усний захист письмової роботи; самооцінювання й взаємооцінювання за критеріями доброчесності.

Таким чином, іншомовне академічне письмо має значний потенціал для формування культури академічної доброчесності студентів. Воно поєднує розвиток іншомовної комунікативної компетентності з академічною грамотністю, критичним мисленням, медіацією, цифровою відповідальністю та етичною роботою з джерелами. У європейському освітньому контексті такий підхід відповідає тенденції до інтеграції мовної освіти з ширшими освітніми компетентностями. Для української вищої школи це означає необхідність не лише інформувати студентів про правила академічної доброчесності, а й системно навчати їх доброчесних академічних практик через конкретні види іншомовної письмової діяльності.

### **Література:**

1. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 грудня 2025 р. № 4742-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 20.04.2026).

2. Council Recommendation of 22 May 2019 on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages. *Official Journal of the European Union*. 2019. С 189. Р. 15-22. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC\\_2019\\_189\\_R\\_0003](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2019_189_R_0003) (дата звернення: 20.04.2026).

3. Council of Europe. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume*. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> (дата звернення: 20.04.2026).

4. European Commission. *Guidelines on the ethical use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators*. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2026. DOI: <https://doi.org/10.2766/7967834>.

5. Шум О. Особливості викладання академічного письма студентам нефілологічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 66, т. 3. С. 289–293. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-3-43>.

6. Зуєнко М. О., Воскобойник В. І., Тимінська І. М. Іншомовне академічне письмо як важлива складова підготовки філологів. *сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. Вип. 2(26). С. 319–327. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/e69bb1d8-706a-4f3c-a704-ee985c128d44> (дата звернення: 20.04.2026).

7. Lei J., Hu G. *Investigating Plagiarism in Second Language Writing*. Cambridge University Press, 2024. URL: <https://www.cambridge.org/core/elements/investigating-plagiarism-in-second-language-writing/E2D2C3097F9A98180022424A8EA8F173> (дата звернення: 20.04.2026).

8. Er H.K., Gümüş C. Learners' and Instructors' Evaluation on Plagiarism, Paraphrasing, and Summarizing in EFL Writing. *International Journal of English for Specific Purposes*. 2025. Vol. 3, № 2. P. 122–147. DOI: <https://doi.org/10.70870/joinesp.1834695>.

## СТІЙКІСТЬ ВИДІВ РОДУ *JUGLANS* ДО ТЕМПЕРАТУРНОГО СТРЕСУ В УМОВАХ ІНТРОДУКЦІЇ

Іщук Г. П.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,  
доцент кафедри лісового господарства  
Уманський національний університет  
м. Умань, Черкаська область, Україна

Інтродукція деревних рослин є важливим напрямом збагачення дендрофлори та підвищення стійкості зелених насаджень в умовах змін клімату [1]. Сучасні кліматичні коливання, зокрема посухи та підвищення температури, зумовлюють необхідність дослідження адаптаційного потенціалу інтродуцентів, здатних забезпечити формування стійких екосистем. У Лісостепу України перспективними є представники роду *Juglans* L., які поєднують господарську, декоративну та екологічну цінність.

Неспецифічна стійкість рослин є інтегральним показником їх здатності витримувати дію абіотичних стресових чинників. Її оцінка дозволяє прогнозувати адаптаційні можливості видів у нових умовах зростання. У фізіологічних дослідженнях для цього застосовують експрес-методи та кількісні підходи, зокрема визначення летальної температури ( $L_{T50}$ ), аналіз електролітного витоку та показники хлорофіл-флуоресценції [3].

Метою дослідження було оцінити термостійкість листків трьох видів роду *Juglans*: *J. nigra*, *J. cinerea* та *J. rupestris*, інтродукованих у дендрарії «Дружба» Синицького лісництва (Уманський район, Черкаська область). Відбір зразків здійснювали за репрезентативним принципом: з кожного модельного дерева ( $n = 3$ ) відбирали не менше п'яти листків.

Оцінку неспецифічної стійкості проводили методом термотесту листків, що базується на зміні їх оптичних властивостей після теплового впливу. Як стресовий чинник використовували термошок ( $56\text{ }^{\circ}\text{C}$ , 10 хв). Світлопропускання вимірювали до та через 1 год після обробки за допомогою фотоелектричного приладу. Результати виражали у відсотках від контрольних значень.

Отримані результати вказують на видоспецифічний характер реакції на температурний стрес (табл. 1). У *J. cinerea* зафіксовано зниження світлопропускання до 84,17% від контролю ( $-15,83\%$ ), що свідчить про істотні зміни клітинних структур. Така реакція може бути зумовлена порушенням цілісності мембран, денатурацією білків і деградацією

пигментного комплексу. Додатковим чинником могла бути вища фізіологічна зрілість листків, що знижує їх термостійкість.

Таблиця 1

**Вплив термошоку (56 °С, 10 хв) на світлопропускання листків  
видів роду *Juglans***

| Вид                 | n (кількість листків) | Світлопропускання, % |
|---------------------|-----------------------|----------------------|
| <i>J. cinerea</i>   | 40                    | 84,17 ± 1,68         |
| <i>J. nigra</i>     | 25                    | 105,49 ± 2,11        |
| <i>J. rupestris</i> | 15                    | 104,90 ± 2,10        |

*Примітка:* Наведено середні значення з варіацією показника; контроль прийнято за 100%.

Натомість у *J. nigra* та *J. rupestris* відзначено незначне підвищення світлопропускання (до 105,49% та 104,90% відповідно). Подібна реакція узгоджується з описаним у літературі ефектом зміни водного стану тканин (так званий «ефект жирної плями»), що супроводжується виходом води у міжклітинний простір і зміною оптичних характеристик листка.

Порівняльний аналіз показує, що *J. cinerea* характеризується відносно нижчим рівнем термостійкості, тоді як *J. nigra* і *J. rupestris* виявляють вищу неспецифічну стійкість до дії високих температур. Отримані результати дають підстави припускати, що значення  $LT_{50}$  для *J. cinerea* є нижчим за 56 °С, тоді як для інших досліджених видів – перевищує цей рівень.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих даних при підборі видів для озеленення та інтродукції в умовах Лісостепу України. Види *J. nigra* та *J. rupestris* можуть розглядатися як більш перспективні для формування стійких насаджень, тоді як використання *J. cinerea* потребує обережного підходу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з уточненням рівня термостійкості із застосуванням кількісних методів, зокрема аналізу електролітного витоку та хлорофіл-флуоресценції, а також із розширенням видового спектра досліджень.

Таким чином, встановлено, що досліджені види роду *Juglans* істотно відрізняються за рівнем неспецифічної стійкості до температурного стресу, що необхідно враховувати при їх інтродукції та використанні у зеленому будівництві.

### Література:

1. Кохно М. А. Історія інтродукції деревних рослин в Україні (короткий нарис). К. : Фітосоціоцентр, 2007. 67 с.
2. Моргун В. В., Дубровна О. В., Сучасні біотехнології отримання стійких до стресів рослин пшениці. *Фізіологія рослин і генетика*. 2016. Вип. 3. С. 196–214.
3. Wahid, A., Gelani, S., Ashraf, M. And Foolad, M.R. Heat Tolerance in Plants An Overview. *Environmental and Experimental Botany*. 2007. 61, P. 199–223.

## АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЛІКАРЯ: ЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Калініченко Я. М.**

*кандидат медичних наук,*

*асистент кафедри педіатрії № 1*

*Національний медичний університет імені О. О. Богомольця*

*м. Київ, Україна*

**Академічна доброчесність як фундамент медичної науки та клінічної практики.** Академічна доброчесність у медицині є не лише формальною вимогою освітнього процесу, а й етичним фундаментом, що визначає якість наукових знань і безпеку пацієнтів. Згідно з визначенням Міжнародного центру академічної доброчесності (ICAI), доброчесність в академічній сфері базується на п'яти ключових цінностях: чесності, довірі, справедливості, повазі та відповідальності. [1]. У контексті медичної освіти ці принципи набувають особливого значення, оскільки безпосередньо впливають на формування клінічного мислення майбутніх лікарів і достовірність медико-наукових даних.

Дослідження, проведені в медичних університетах Європи та США, демонструють, що порушення академічної доброчесності на етапі навчання корелюють із подальшою неетичною поведінкою у клінічній та науковій практиці [2]. Зокрема, систематичний огляд Bodek та ін. (2020) показав, що студенти медичних факультетів, які допускали плагіат або списування під час навчання, значно частіше виявляли схильність до фальсифікації клінічних даних у подальшій роботі [3]. Отже, формування культури академічної доброчесності є стратегічним завданням медичної освіти.

**Плагіат та некоректне цитування у медичних публікаціях: масштаби та наслідки.** Плагіат у медичній науці становить серйозну загрозу достовірності клінічних знань та безпеці пацієнтів. За даними аналізу бази даних PubMed, від 1,3% до 3,4% опублікованих медичних статей містять ознаки суттєвого запозичення без належного цитування [4]. Ретракція наукових робіт внаслідок плагіату або фабрикації даних є найпоширенішою причиною виключення публікацій із бази Retraction Watch. Медичні наукові роботи складають понад 35% усіх ретракцій [5].

Некоректне цитування – більш поширена, але менш очевидна форма порушення доброчесності. Воно охоплює цитування джерел, які автор не читав (так зване «вторинне цитування»), навмисне ігнорування конкурентних публікацій та самоцитування без академічної необхідності. За даними дослідження Tort et al. (2012), у рандомізованих клінічних дослідженнях помилки цитування сягають 24%, що може суттєво спотворювати доказову базу клінічних рекомендацій [6]. Для протидії цим явищам провідні медичні журнали запровадили обов'язкову перевірку через антиплагіатні системи (iThenticate, Turnitin) та вимоги щодо відкритого доступу до первинних даних.

**Фальсифікація клінічних даних: етичні та правові виміри.** Фальсифікація та фабрикація клінічних даних є найтяжчими порушеннями наукової доброчесності у медицині, оскільки безпосередньо загрожують здоров'ю і життю пацієнтів. Всесвітня медична асоціація (WMA) у Гельсінській декларації чітко визначає, що дослідники несуть юридичну та моральну відповідальність за достовірність усіх даних, отриманих у ході клінічних випробувань [7]. Маніпуляції з первинними даними, вибіркова публікація результатів та відмова від реєстрації негативних результатів досліджень призводять до формування хибної доказової бази.

Показовим прикладом системних наслідків фальсифікації є скандал навколо публікацій Дж. Вейка у галузі анестезіології, де ретраговано понад 90 статей через сфабриковані дані клінічних досліджень [8]. Це ілюструє, що одиничні порушення здатні деформувати цілі напрями клінічної практики. В Україні правове регулювання питань фальсифікації наукових даних закріплено в Законі України «Про вищу освіту» (ст. 42) та Законі «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ст. 8), де визначено відповідальність наукових і науково-педагогічних працівників за достовірність результатів досліджень [9].

**Конфлікт інтересів та публікаційна етика у медичній науці.** Конфлікт інтересів у медичній науці виникає тоді, коли особисті, фінансові або інституційні зв'язки дослідника здатні вплинути на об'єктивність наукового дослідження або клінічного рішення.

Міжнародний комітет редакторів медичних журналів (ICMJE) встановив обов'язкові вимоги щодо декларування КІ в усіх публікаціях клінічних і наукових досліджень [10]. Недекларований КІ є однією з найпоширеніших причин добровільної та примусової ретракції статей.

Фінансування досліджень фармацевтичними компаніями є потужним чинником конфлікту інтересів: мета-аналіз Lundh et al. (2017) показав, що дослідження, спонсоровані виробниками лікарських засобів, у 4 рази частіше надають сприятливі для спонсора результати порівняно з незалежно фінансованими дослідженнями [11]. Для лікарів-педіатрів особливо актуальним є конфлікт інтересів в дослідженнях харчування для дітей, вакцин та педіатричних лікарських засобів – галузях із значним комерційним тиском. Прозорість щодо джерел фінансування, дотримання вимог ICMJE та реєстрація клінічних досліджень у відкритих реєстрах (ClinicalTrials.gov, WHO ICTRP) є необхідними інструментами мінімізації конфлікту інтересів.

**Формування культури академічної доброчесності у медичному університеті: виклики та стратегії.** Формування культури академічної доброчесності у медичних закладах вищої освіти (ЗВО) потребує системного підходу, що поєднує нормативне регулювання, освітні програми та інституційні механізми підтримки. Дослідження Titus & Ballantine (2014) підтверджують, що університети, які впровадили комплексні програми з академічної доброчесності (включно з тренінгами для викладачів, кодексами поведінки та прозорими процедурами розслідування порушень), демонструють суттєво нижчий рівень академічного шахрайства серед студентів і аспірантів [12].

В Україні основу нормативної бази складає Закон України «Про освіту» (2017), ст. 42 якого містить перелік форм порушень академічної доброчесності та механізми відповідальності [13]. Однак нормативне регулювання є необхідною, але недостатньою умовою: ключову роль відіграє особистий приклад науково-педагогічних працівників. Для викладачів кафедр педіатрії це означає прозоре ведення наукових досліджень, коректне цитування, відкрите обговорення зі студентами етичних дилем у клінічній та науковій роботі, а також формування навичок критичного аналізу медичної літератури та оцінки якості доказів (ЕВМ-компетентності). Лише інтеграція принципів академічної доброчесності в щоденну навчальну та наукову культуру кафедри здатна забезпечити їх дійсне засвоєння майбутніми лікарями.

### **Література:**

1. International Center for Academic Integrity. The Fundamental Values of Academic Integrity. 3rd ed. Clemson: ICAI; 2021. 28 p.

2. Masic I. Plagiarism in scientific publishing. *Acta Inform Med.* 2012;20(4):208–213. doi:10.5455/aim.2012.20.208-213
3. Bodek M, Khalil MK, Lash DB. Exploring academic dishonesty in health-sciences students: a qualitative analysis. *Med Educ Online.* 2020;25(1):1742967. doi: 10.1080/10872981.2020.1742967
4. Errami M, Garner H. A tale of two citations. *Nature.* 2008;451(7177):397–399. doi:10.1038/451397a
5. Fang FC, Steen RG, Casadevall A. Misconduct accounts for the majority of retracted scientific publications. *Proc Natl Acad Sci USA.* 2012;109(42):17028–17033. doi:10.1073/pnas.1212247109
6. Tort ABL, Targino ZH, Amaral OB. Rising publication delays inflate journal impact factors. *PLoS ONE.* 2012;7(12):e53116. doi:10.1371/journal.pone.0053116
7. World Medical Association. WMA Declaration of Helsinki – Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. WMA; 2013 [переглянуто 2024]. URL: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki/>
8. Shafer SL. Notice of retraction. *Anesth Analg.* 2009;108(4):1350. doi:10.1213/ane.0b013e31819de7e0
9. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (зі змінами). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. International Committee of Medical Journal Editors. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals. ICMJE; 2024. URL: <https://www.icmje.org/recommendations/>
11. Lundh A, Lexchin J, Mintzes B, Schroll JB, Bero L. Industry sponsorship and research outcome. *Cochrane Database Syst Rev.* 2017;2(2):MR000033. doi:10.1002/14651858.MR000033.pub3
12. Titus SL, Ballantine B. Ensuring integrity in education and research: avoiding issues of accountability and trust in academic medicine. *Acad Med.* 2014;89(11):1463–1465. doi:10.1097/ACM.0000000000000466
13. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (зі змінами). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

## АКАДЕМІЧНЕ ШАХРАЙСТВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

**Кандюк-Лебідь С. В.**

*старший викладач циклової комісії*

*із права та соціально-інформаційних технологій*

*Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти  
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*

*Миколаївський фаховий коледж*

*м. Миколаїв, Україна*

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх інтеграція в освітній процес та перехід до дистанційного навчання, спричинений пандемією COVID-19 у 2020 році й посилені військовими діями в Україні з 2022 року, радикально змінив освітнє середовище. Відсутність фізичного контролю, легкий доступ до інтернету та цифрових інструментів створили умови для зростання академічного шахрайства. За даними систематичних оглядів, онлайн-середовище робить шахрайство «набагато легшим, ніж у традиційних курсах» [8].

Академічна доброчесність є фундаментом якісної освіти, оскільки визначає довіру до результатів навчання та наукових досліджень. Як зазначає С. Квіт, «академічна доброчесність є базовою цінністю університетської освіти» [3, с. 15]. Академічне шахрайство визначається як порушення принципів академічної доброчесності: плагіат, списування, фальсифікація, несанкціонована співпраця, використання сторонньої допомоги чи генеративного ШІ без вказівки.

Українські джерела [4, 5, 6] підкреслюють національний контекст: вимушене дистанційне навчання під час пандемії та війни. Інформаційний бюлетень «Академічна доброчесність» від SAIP та МОН України [2] попереджав про «чорного лебедя» – стрімке зростання нечесності через стрес і відсутність адаптації. Опитування 2020–2022 рр. зафіксували зростання відсотка здобувачів освіти, які постійно списують [5].

Наукові дослідження зарубіжних науковців 2020–2025 років теж демонструють вибуховий інтерес до теми. Chiang та ін. [8] провели систематичний огляд 59 емпіричних статей (2003-2021 рр., PRISMA-методологія), з яких 38 припадають на 2016-2020 роки, а 5 – безпосередньо на пандемічний 2020-2021 рр. Surahman & Wang [15] у своєму систематичному огляді акцентують на «надійному оцінюванні» (trustworthy assessment) в онлайн-середовищі. Noorbehbahani et al. [9] фокусуються саме на шахрайстві під час онлайн-іспитів.

Sharma [14] оглянув 23 дослідження 2022–2024 рр. і констатував еволюцію від традиційного плагіату до «синтетичного» контенту. Arellano [7] аналізує феномен академічного шахрайства в умовах дистанційного (онлайн) навчання на основі систематичних оглядів та емпіричних досліджень 2020-2025 років. Дослідники Cantiello J., Hotchkiss R.B. [11] фокусуються саме на best practices і пропонують реальні інструменти, які можна впроваджувати в українських ЗВО в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Дистанційне навчання змінює традиційну модель взаємодії між викладачем і здобувачем освіти. Основними особливостями є: відсутність фізичної присутності; використання електронних платформ; зростання ролі самостійної роботи. Ці чинники створюють сприятливі умови для порушення академічної доброчесності. Зокрема, поширюються такі практики як: використання сторонніх осіб для виконання завдань; застосування автоматизованих сервісів; копіювання інформації з відкритих джерел. Дослідження ОЕСД свідчать, що рівень академічного шахрайства в онлайн-середовищі є вищим порівняно з традиційним навчанням [12].

В умовах дистанційного навчання в Україні додаються специфічні причини: *відсутність фізичного нагляду* [10]; *стрес і перевантаження* під час пандемії/війни [5]; *легкість доступу до технологій* (інтернет, ШІ, групи в Telegram/Viber для обміну відповідями); *слабка академічна культура* університетів, які не проводили системної роботи з доброчесності до 2020 року.

Академічне шахрайство має комплексні негативні наслідки: зниження якості освіти; формування поверхневих знань; деградація навичок, втрата довіри роботодавців, психологічні проблеми; втрата довіри до освітніх інституцій; зниження конкурентоспроможності випускників тощо.

Як зазначає В. Андрущенко, «криза цінностей у сфері освіти призводить до деградації інтелектуального потенціалу суспільства» [1]. Дослідники Chiang та ін. [8] зазначають, що невиявлене шахрайство стимулює подальше його використання. В Україні це загрожує національній безпеці в умовах війни [5].

Наукова література пропонує комплексний підхід до вирішення даної проблеми [8]:

– **Технологічні заходи (high-tech):** proctoring-системи (Respondus Monitor, ProctorU, webcam + AI-аналіз поведінки); плагіат-детектори + стилометрія + watermarking для ШІ-текстів; learning analytics (виявлення SAMEO за часом відповідей); biometric authentication (TeSLA).

– **Педагогічні та освітні (low-tech):** дизайн завдань: рандомізовані питання, open-book з акцентом на аналіз, портфоліо, peer-review; онлайн-курси з академічної доброчесності [13]; обговорення за таксономією Блума в групах [2]; включати pledges (заяви про чесність) у завдання та іспити; адаптувати стратегії для різних рівнів студентів (включаючи graduate students); регулярно оновлювати завдання та тести, щоб попередні «відповіді» не могли використовуватися [11] тощо.

– **Політичні та інституційні:** чіткі кодекси честі, санкції; підвищення кваліфікації викладачів [6]; культура відкритості: «менше, але глибше» [2].

МОН України та SAIUP [2] подають свої рекомендації – зменшення обсягу матеріалу, використання Prometheus/Coursera, електронні портфоліо, відмова від рефератів. Колектив наукової розвідки «Академічна доброчесність в умовах вимушеного дистанційного навчання» [5] пропонують комплексне використання Respondus, Unplag, Grafiati.

Академічне шахрайство в дистанційному навчанні – не тимчасова проблема пандемії, а структурний виклик цифрової освіти. Дослідження 2020–2025 рр. доводять: технології самі по собі недостатні; потрібен баланс «середовище + людина» (ВЕМ-модель). В Україні додатковим фактором є воєнний стрес, що вимагає адаптивних політик.

Академічне шахрайство в умовах дистанційного навчання є складною міждисциплінарною проблемою, що потребує системного підходу до її вирішення. Перспективами вирішення проблеми є подальші дослідження ефективності інтервенцій, впливу ШІ, крос-культурні порівняння; запровадження обов'язкових модулів доброчесності, оновлення оцінювання під ШІ, розвиток культури честі як національної цінності. Лише так дистанційне навчання залишиться інструментом якісної освіти, а не джерелом шахрайства.

### Література:

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти XXI століття. Київ : Знання, 2018. 329 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052597.pdf>

2. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень. SAIUP / МОН України. Квітень 2020. № 8. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-08.pdf>

3. Квіт С. М. Основи академічного письма. Київ: НаУКМА, 2019.

4. Міняйлова А. В. Запобігання академічній недоброчесності студентів під час перевірки знань з іноземної мови в немовних ЗВО в умовах дистанційної форми навчання. *Педагогічні науки*. 2022. № 98. С. 15–20. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4500>

5. Наливайко О., Жерновникова О., Наливайко Н., Молоток В. Академічна доброчесність в умовах вимушеного дистанційного навчання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2022. № 13. С. 89–103. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/2414-0325.2022.137>

6. Нестерова О. Ю. Підтримка академічної доброчесності за умов онлайн навчання в дослідженнях дослідників зі Сполучених Штатів Америки. *Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору*. 2020. № 86 (I). С. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.38014/osvita.2020.86.03>. URL: <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/661>

7. A study on academic dishonesty among English as a foreign language students / Walter Marcelo Bernal Arellano, Jorge Mauricio Villavicencio Reinoso, Jhessenia Natalia Galarza Parra, Janina Felishia Quito Ochoa. *Heliyon*. 15 July 2024. Volume 10, Issue 13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e33876>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844024099079>

8. A systematic review of academic dishonesty in online learning environments / Chiang F. K., Zhu D., Yu W. *Journal of Computer Assisted Learning*. February 2022. 38 (4): 907–928. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcal.12656>. URL: [https://www.researchgate.net/publication/358920133\\_A\\_systematic\\_review\\_of\\_academic\\_dishonesty\\_in\\_online\\_learning\\_environments](https://www.researchgate.net/publication/358920133_A_systematic_review_of_academic_dishonesty_in_online_learning_environments)

9. A systematic review of research on cheating in online exams from 2010 to 2021 / Fakhroddin Noorbehbahani, Azadeh Mohammadi, Mohammad Aminazadeh. *National Library of Medicine. National Center for Biotechnology Information*. 2022 Mar 7. 27(6): 8413–8460. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35283658/>

10. Aruğaslan E. Examining the relationship of academic dishonesty with academic procrastination, and time management in distance education. *Heliyon*. 15 October 2024. Volume 10, Issue 19. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S240584402414858X>

11. Cantiello J., Hotchkiss R.B. Preventing Academic Dishonesty in Online Courses: Best Practices to Discourage Cheating. *Journal of Health Administration Education*. June 2024. 40 (2). URL: [https://www.researchgate.net/publication/381108365\\_Preventing\\_Academic\\_Dishonesty\\_in\\_Online\\_Courses\\_Best\\_Practices\\_to\\_Discourage\\_Cheating](https://www.researchgate.net/publication/381108365_Preventing_Academic_Dishonesty_in_Online_Courses_Best_Practices_to_Discourage_Cheating)

12. OECD. Academic Integrity in the Digital Age. Paris, 2021. URL: [https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/06/oecd-digital-education-outlook-2021\\_of1487d9/589b283f-en.pdf](https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/06/oecd-digital-education-outlook-2021_of1487d9/589b283f-en.pdf)

13. Relying on Technology for Countering Academic Dishonesty: The Impact of Online Tutorial on Students' Perception of Academic / Misconduct. Rajka Đoković, Jovana Janinovic, Sanja Pekovic, Dijana

Vučković. *Sustainability*. February 2022. 14 (3): 1756. URL: [https://www.researchgate.net/publication/367794724\\_Relying\\_on\\_Technology\\_for\\_Counteracting\\_Academic\\_Dishonesty\\_The\\_Impact\\_of\\_Online\\_Tutorial\\_on\\_Students'\\_Perception\\_of\\_Academic\\_Misconduct](https://www.researchgate.net/publication/367794724_Relying_on_Technology_for_Counteracting_Academic_Dishonesty_The_Impact_of_Online_Tutorial_on_Students'_Perception_of_Academic_Misconduct)

14. Sharma R.C., Panja S.K. Addressing Academic Dishonesty in Higher Education: A Systematic Review of Generative AI's Impact. *Open Praxis*. July 2025. 17 (2). URL: [https://www.researchgate.net/publication/393592633\\_Addresssing\\_Academic\\_Dishonesty\\_in\\_Higher\\_Education\\_A\\_Systematic\\_Review\\_of\\_Generative\\_AI's\\_Impact](https://www.researchgate.net/publication/393592633_Addresssing_Academic_Dishonesty_in_Higher_Education_A_Systematic_Review_of_Generative_AI's_Impact)

15. Surahman E., Wang T.-H. Academic dishonesty and trustworthy assessment in online learning: A systematic literature review. *Journal of Computer Assisted Learning*. December 2022. Volume 38, Issue 6. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcal.12708>

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ВИКЛИКИ, СТАНДАРТИ ТА ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА (ВИМОГИ 2026 РОКУ)**

**Качуренко А. О.**

*кандидат медичних наук,*

*асистент кафедри педіатрії № 1*

*Національний медичний університет імені О. О. Богомольця  
м. Київ, Україна*

**Актуальність теми.** Академічна доброчесність у сучасному освітньому просторі є не лише нормативно закріпленим принципом функціонування системи освіти, але й складною багаторівневою категорією, яка відображає глибинні процеси трансформації наукового знання, педагогічної взаємодії та формування професійної ідентичності майбутніх фахівців. У ХХІ столітті, особливо в умовах 2026 року, вона набуває характеру стратегічного індикатора якості освіти, що безпосередньо впливає на рівень довіри суспільства до освітніх інституцій, університетів, наукових шкіл та системи підготовки кадрів загалом [1, с. 48].

Сучасна освітня система перебуває в стані глибокої цифрової трансформації, яка охоплює не лише технічну модернізацію навчального процесу, але й фундаментальну зміну способів створення, передачі та оцінювання знань. Впровадження штучного інтелекту, автоматизованих систем перевірки знань, онлайн-платформ дистанційного

навчання та цифрових бібліотек формує нову реальність, у якій традиційні підходи до визначення авторства, самостійності виконання завдань і контролю академічної чесності потребують суттєвого переосмислення.

У цьому контексті академічна доброчесність виступає як своєрідний “етичний каркас” освітньої системи, який утримує баланс між технологічним прогресом та збереженням фундаментальних цінностей освіти [2, с. 56]. Вона визначає межі допустимого використання інформаційних технологій у навчальному процесі та встановлює критерії, за якими оцінюється не лише результат, але й процес отримання знань. Саме процес навчання, а не лише кінцевий продукт, стає об’єктом етичного регулювання в сучасній освіті.

Особливого значення ця проблема набуває у медичній освіті, зокрема у сфері педіатрії, де професійна підготовка майбутніх лікарів безпосередньо пов’язана з життям і здоров’ям пацієнтів. У цьому контексті академічна недоброчесність перестає бути суто академічною проблемою і набуває клінічного виміру, оскільки недостатньо сформовані професійні компетентності можуть у майбутньому призвести до діагностичних помилок, неправильного лікування та зниження якості медичної допомоги дітям. Таким чином, академічна доброчесність у медичній освіті прямо корелює з безпекою пацієнтів та ефективністю системи охорони здоров’я [3, с. 200].

Водночас необхідно підкреслити, що сучасні студенти та молоді науковці функціонують у надзвичайно складному інформаційному середовищі, де доступ до знань є практично необмеженим, але саме це створює нові ризики поверхневого засвоєння інформації, механічного копіювання та втрати навичок критичного мислення. В умовах надмірної інформаційної доступності академічна доброчесність стає інструментом формування інтелектуальної дисципліни, яка дозволяє відрізнити справжнє розуміння матеріалу від його формального відтворення [4, с. 128].

**Методологічні засади та мета дослідження.** Метою даного дослідження є комплексне теоретико-методологічне осмислення феномену академічної доброчесності в умовах сучасної освітньої трансформації з урахуванням специфіки медичної освіти, зокрема педіатричного напрямку підготовки фахівців, а також визначення ролі професійної відповідальності викладача як ключового механізму формування етичної культури у здобувачів освіти [5, с. 32].

У межах досягнення цієї мети дослідження виходить за межі суто описового аналізу та спрямовується на виявлення глибинних причинно-наслідкових зв’язків між рівнем академічної доброчесності та якістю

освітнього процесу, а також між педагогічною практикою викладача і формуванням професійної поведінки майбутніх лікарів [6, с. 150].

Особливий акцент робиться на тому, що в медичній освіті академічна доброчесність має подвійний вимір: з одного боку – це академічна чесність у навчанні та дослідженнях, а з іншого – це фундамент професійної етики лікаря, який у майбутньому буде приймати клінічні рішення щодо здоров'я дітей [7, с. 210]. Таким чином, академічна доброчесність виступає не лише освітньою категорією, але й елементом медичної деонтології.

Методологічна основа дослідження базується на інтеграції загальнонаукових, педагогічних та етико-філософських підходів. Використання системного аналізу дозволяє розглядати академічну доброчесність як цілісну систему взаємопов'язаних елементів, що включає нормативно-правовий, освітній, психологічний та соціальний компоненти [8, с. 64]. Порівняльний метод дає можливість зіставити різні моделі забезпечення академічної доброчесності у світовій освітній практиці та виявити їх ефективність у медичній освіті.

**Інтегровані висновки.** Підсумовуючи викладене, слід наголосити, що академічна доброчесність у сучасній системі освіти є не лише нормативно закріпленим принципом, але й складною етико-професійною категорією, яка визначає якість підготовки фахівців у всіх галузях знань, включно з медичною освітою. Умови 2026 року, що характеризуються стрімким розвитком цифрових технологій, масовим впровадженням штучного інтелекту та трансформацією освітніх моделей, суттєво змінюють природу освітнього процесу, створюючи як нові можливості, так і нові ризики [9, с. 98].

Академічна доброчесність у цьому контексті виступає як системоутворюючий фактор, що забезпечує збереження якості освіти, достовірності наукових результатів та професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливо це стосується медичної освіти, де наслідки недостатньої підготовки можуть безпосередньо впливати на здоров'я та життя пацієнтів, зокрема дітей.

У процесі дослідження встановлено, що сучасні форми порушення академічної доброчесності набувають дедалі більш складного характеру, зокрема через використання цифрових технологій та генеративних систем штучного інтелекту. Це вимагає переосмислення традиційних підходів до контролю знань та формування нових етичних і методологічних стандартів в освіті.

Важливим результатом є також підкреслення ключової ролі викладача як носія академічної культури та моделі професійної поведінки. Саме викладач формує у здобувачів освіти базові уявлення

про чесність, відповідальність і самостійність, що в подальшому трансформуються у професійну етику лікаря.

Таким чином, академічна доброчесність у сучасних умовах повинна розглядатися як інтегрована система цінностей, норм і практик, яка поєднує освітній, науковий і професійний виміри. Її ефективна реалізація можлива лише за умови комплексного підходу, що включає нормативне регулювання, педагогічну практику та формування внутрішньої мотивації здобувачів освіти до чесного навчання.

### **Література:**

1. Закон України «Про освіту» : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Київ : Верховна Рада України, 2017. 48 с.

2. Закон України «Про вищу освіту» : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Київ : Верховна Рада України, 2014. 56 с.

3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та перспективи розвитку : монографія / за ред. В. І. Лугового. Київ : НАПН України, 2020. 200 с.

4. Стадний Є. Академічна доброчесність у вищій освіті України. Київ : Смолоскип, 2019. 128 с.

5. European Code of Conduct for Research Integrity. Berlin : ALLEA, 2023. 32 p.

6. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Guidance for Policy-makers. Paris : UNESCO, 2024. 150 p.

7. OECD. Education Policy Outlook 2025: Shaping Responsive Education Systems. Paris : OECD Publishing, 2025. 210 p.

8. Методичні рекомендації щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах освіти. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2021. 64 с.

9. World Health Organization. Medical Education and Ethical Practice Standards. Geneva : WHO, 2022. 98 p.

## ACADEMIC INTEGRITY: CONTEMPORARY CHALLENGES

**Kivenko I. O.**

*PhD in Philology, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of Foreign Languages and  
Translation  
Odesa National Maritime University  
Odesa, Ukraine*

The present paper is devoted to thorough analysis of academic integrity concept which involves identifying the main challenges to its observance in the contemporary educational and scientific environment and outlining effective mechanisms for ensuring it. The object of our study is the system of academic integrity in higher education and research institutions. The subject is the contemporary challenges, threats and practices of ensuring academic integrity in the context of digitalisation, globalisation and the transformation of the educational process.

Academic integrity is a fundamental ethical principle underpinning the functioning of the educational and scientific spheres, which entails honesty, responsibility, trust, fairness and respect for intellectual work [1, p. 433]. It ensures the quality of education, trust in research outcomes and shapes the reputation of educational institutions.

In the modern understanding, academic integrity encompasses not only the absence of plagiarism or falsification, but also adherence to ethical standards in learning, teaching, research, assessment and publications. It is an important indicator of the maturity of the education system and its integration into the international academic community.

The main breaches of academic integrity are defined by the relevant Ukrainian law and include plagiarism, self-plagiarism, fabrication and falsification of data, academic fraud, biased assessment, etc. [2]. These breaches undermine trust in education, lower the standard of specialist training and negatively impact the international image of educational institutions.

Furthermore, in many cases, breaches of academic integrity are not linked to deliberate fraud but to a lack of knowledge regarding citation rules, referencing, and research ethics, which highlights the need for the systematic development of an academic culture among students.

The development of digital technologies significantly complicates the monitoring of academic integrity. Online education, distance learning and access to vast amounts of information create new opportunities for violations, such as the ease of copying and distributing materials, the use

of ready-made work from the internet, the difficulty of identifying authorship, and the use of artificial intelligence to generate texts.

At the same time, digitalisation also opens up new tools for combating violations, in particular anti-plagiarism systems and automated monitoring.

One of the key challenges in the field of integrity is artificial intelligence (hereinafter – AI) tools. They enable generating texts, solving problems and creating academic work, which, in its turn, makes it difficult to determine the level of independence in task completion [3]. The problem lies not only in the potential misuse of such technologies, but also in the absence of a clear regulatory framework for their use. There is a need to develop new ethical standards that would take into account the role of digital tools in education and facilitate faster integration into the international educational community, which demands adherence to high standards of academic integrity, given that different countries have different approaches to its understanding and regulation. This creates challenges related to the harmonisation of standards, the adaptation of domestic students to new requirements, and ensuring the transparency of international research.

Effectively ensuring academic integrity requires a comprehensive approach. First and foremost, it is necessary to improve legislation and the internal policies of educational institutions, clearly defining the consequences for breaches of the academic integrity code. Secondly, teaching students the principles of academic writing, research ethics and the proper use of sources plays a vital role. Thirdly, the use of plagiarism detection systems, electronic knowledge assessment platforms and other digital tools helps to minimise violations. Ultimately, we consider the creation of an environment where honesty is the norm and violations are not tolerated to be a key factor, thereby fostering students' accountability for breaches of academic integrity, enhancing the role of the lecturer as a bearer of values, and supporting academic freedom, including the regulation of acceptable limits on the use of AI.

Thus, academic integrity is a key prerequisite for ensuring the quality of education and the development of science. Currently, it faces a number of serious challenges linked to digitalisation, the development of AI, and integration into the international educational landscape.

Overcoming these challenges is only possible through a comprehensive approach that combines regulatory frameworks, educational initiatives, technological solutions and the fostering of a culture of responsibility. Of particular importance is the development of critical thinking and an awareness of the value of one's own intellectual work.

Thus, academic integrity should be viewed not merely as a set of rules, but as an integral component of the modern educational paradigm,

which determines the quality of specialist training and the competitiveness of the education system as a whole.

### **Bibliography:**

1. Vedernikov M., Zelena M., Mantur-Chubata O., Mikhalchuk A. Scientific research and adherence to academic integrity in the context of artificial intelligence development. *Herald of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*. 2025. Vol. 348 (No. 6). P. 432–440. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-348-6-62>

2. Law of Ukraine on Academic Integrity. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (access date: 4.05.2026).

3. Filippenko L. V., Dumansky O. V., Kozak O. V. Academic integrity in the scientific and educational environment of educational institutions of Ukraine: a view through the prism of the presence of artificial intelligence. *Academic Visions*. 2023. Issue 19. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7966703>

## **РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ОРГАНІЗМУ ПОРОСЯТ ТА ЇХ ПРОДУКТИВНІСТЬ ЗА ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТУ ASTALYTE**

**Ковальчук Н. Я.**

*асистент*

*Львівський національний університет ветеринарної медицини  
та біотехнологій імені С. З. Гжицького  
м. Львів, Україна*

Свинарство – це одна з провідних галузей сільського господарства, що швидко розвивається, впроваджуючи енергоефективні технології, збільшуючи виробничі можливості та вдосконалюючи продуктивність тварин. Для забезпечення збалансованого харчування та оптимального росту тварин, з урахуванням їхнього потенціалу та наявної кормової бази, активно застосовують та вдосконалюють різноманітні добавки [6, 7, 10]. Їх основна мета – збагачення раціону необхідними поживними елементами.

Світовий досвід свідчить, що для різних видів сільськогосподарських тварин, включаючи птицю, біологічно активні добавки використовують насамперед для забезпечення поживними речовинами, поліпшення смакових характеристик корму та підвищення продуктивності. Додавання до раціонів тварин сприяє покращенню якісних

показників корму, нейтралізації антипоживних речовин і компенсації дефіциту поживних елементів, що допомагає досягти високої продуктивності. Додатки використовуються для підвищення поживної цінності кормів, сприяючи кращому засвоєнню їхніх корисних речовин у шлунково-кишковому тракті. Вони допомагають оптимізувати розмноження та активність мікрофлори, покращують якість продукції тваринництва та сприяють зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище [1, 2, 3].

Безконтрольне застосування у свинарстві антибіотиків і хіміотерапевтичних засобів призводить до порушення кількісного і якісного складу мікробіоценозу і, як наслідок, виникнення дисбактеріозу [5]. Така ситуація змусила переглянути методологічні підходи до профілактики та лікування захворювань, спричинених умовно-патогенною мікрофлорою, і визнати необхідність розробки екологічно безпечних препаратів нового покоління, здатних зайняти своє місце в системі заходів щодо забезпечення біологічного захисту тварин [4].

**Метою дослідження** було дослідити вплив комплексної біологічно активної добавки AstaLyte на природну резистентність поросят та їх продуктивність.

Дослідження проведено в умовах господарства ФГ Бастіон с. Лисогірка Летичівського району Хмельницької області на клінічно здорових поросятах 2-28 добового віку породи Ландрас × Велика біла. Тварини знаходились в однакових умовах годівлі і утримання. Станки обладнані годівницями і ніпельними поїлками. Температура в приміщеннях становила в межах +18-20°C при відносній вологості не більше 70%. Було сформовано 3 групи поросят, по 14 тварин у кожній. Перша група (I, контрольна) – отримувала стандартний комбікорм, друга (II, дослідна) – стандартний комбікорм з додаванням 50 г/л препарату AstaLyte, а третя (III, дослідна) з додаванням 75 г/л препарату AstaLyte. Застосування препарату проводили з 2 по 8 добу життя. Як у контрольній, так і в дослідних групах проводили облік показників росту та розвитку на 2-, 14- та 28- доби життя. У кінці досліду, а саме а 28-му добу, визначено живу масу поросят та середньодобові прирости. Від поросят усіх груп у 2-, 14- та 28-добовому віці відбирали кров для проведення біохімічних досліджень. У крові визначали показники відносного вмісту фагоцитозу та його індексів, БАСК, ЛАСК за загальноприйнятими методиками [9].

Утримання тварин та експериментальні процедури проводили відповідно до положень «Загальних етичних принципів експериментів на тваринах» (Київ, 2001) та «Європейської конвенції про захист хребетних тварин, які використовуються для експериментальних та інших наукових цілей» (Strasbourg, 1986).

У процесі збору, обробки та інтерпретації даних не використовувалися технології штучного інтелекту.

Статистичний аналіз одержаних цифрових даних проводили за допомогою програми Statystika для Windows XP [7]. Після порівняння досліджуваних показників та міжгрупових різниць використовували т критерій Стьюдента, результати вважали вірогідним після  $P < 0,05$ .

За результатами досліджень встановлено, що впоювання біологічно активної добавки впливало на показники фагоцитозу лейкоцитів крові поросят. Так, у тварин II і III дослідних груп фагоцитарна активність нейтрофілів крові на 14-ту добу була вищою, але різниці були невірогідні. Проте, вже на 28-му добу спостерігаємо підвищення фагоцитарної активності, у крові поросят III дослідної групи ( $P < 0,05$ ) порівняно до контролю. Результати досліджень показали, що ФІ і ФЧ мали тенденцію до збільшення у всі періоди досліджень у поросят обох дослідних груп, порівняно з контрольною.

Отримані результати досліджень свідчать, що впоювання біологічно активної добавки AstaLyte поросятам стимулює клітинну ланку імунної відповіді і збільшує перетравну здатність фагоцитуючих клітин. Водночас слід зауважити, що цей вплив був виражений більшою мірою у крові поросят III групи.

Аналіз бактерицидну активність бактерицидної активності сироватки крові (БАСК) та лізоцимної активності сироватки крові (ЛАСК) у крові поросят свідчить про вплив сполук біологічно активної добавки на ланку клітинного та гуморального імунітету у їхньому організмі. Так, у крові тварин II і III дослідних груп відсоток БАСК був вищим, відповідно, на 11 і 13 % ( $P < 0,01-0,001$ ) на 28-ту добу дослідження порівняно з контрольною групою. Відносний вміст ЛАСК у крові поросят дослідних груп був вищим на 11 і 16 % ( $P < 0,01$ ) на 14 добу порівняно з контролем. Водночас на 28 добу суттєвих різниць не спостерігали. Впоювання біологічно активної добавки AstaLyte поросятам у більшій мірі впливає на формування гуморальних механізмів неспецифічної резистентності організму.

Вміст циркулюючих імунних комплексів у сироватці крові поросят II дослідної групи зростає впродовж усього періоду дослідження. Вміст ЦК у тварин II і III дослідних груп, на 14-ту добу впоювання біологічно активної добавки, був вищим ( $P < 0,05-0,01$ ). Тенденцію до підвищення цього показника спостерігали у тварин II і III дослідних груп на 28-му добу дослідження порівняно з контролем. Водночас міжгрупові різниці концентрації МСМ у крові поросят були не значними та не вірогідними, що вказує на прояв компенсаторної імунної здатності організму в період дії компонентів біологічно активної добавки.

У результаті вивчення показників продуктивності поросят у період із 2-ої до 28-ої доби встановлено, що середньодобові прирости у поросят II дослідної групи був на 8 % вищим від контрольної, а у III – на 13 %. Отже, впоювання поросят з стандартним комбікормом препарату AstaLyte у дозі 75 г/л показало найвищі показники середньодобових приростів.

Одним із головних показників рентабельності вирощування поросят є їх збереженість. У контрольній та II дослідній групі на 28-му добу життя збереженість поросят була 86 % та 93 %, відповідно. За період із 2-ої до 28-ої доби життя у III дослідній групі загинуло поросят не було, а збереженість становила 100 %. Отже, експериментально доведено, що застосування пробіотичного препарату AstaLyte позитивно впливає на прирости живої маси та підвищує збереженість поросят.

#### **Висновки:**

1. Уведення поросят у ранньому віці до біологічно активної добавки AstaLyte позитивно впливає на формування клітинної та гуморальної ланок неспецифічної резистентності, що супроводжується вищою бактерицидною ( $P < 0,01-0,001$ ) і лізоцимною ( $P < 0,05$ ) активністю сироватки крові. Цей вплив був виражений більшою мірою у поросят, яким впоювали добавку AstaLyte в дозі 75 г/л.

2. Введення добавки AstaLyte в дозі 75 г/л забезпечило підвищення маси тіла поросят на 28-му добу життя та середньодобових приростів тварин на 13 %.

#### **Література:**

1. Al-Shawi S. G., Dang D. S., Yousif A. Y., Al-Younis Z. K., Najm T. A., Matarneh S. K. The Potential Use of Probiotics to Improve Animal Health, Efficiency, and Meat Quality: A Review. *Agriculture*. 2020. № 10. P. 452.

2. Alves E. M., Souza J. F., Oliva Neto P. Advances in yeast autolysis technology – a faster and safer new bioprocess. *Brazilian J. Food Technol.* 2021. 21. e2020249.

3. Anadón A., Ares I., Martínez-Larrañaga M. R., Martínez M. A. (2019) Prebiotics and Probiotics in Feed and Animal Health. In: Gupta, R., Srivastava, A., Lall, R. *Nutraceuticals in Veterinary Medicine*. Springer, Cham. 2019. P. 261–285.

4. Jach M., Los R., Maj M., Malm A. Probiotyki – Aspekty funkcjonalne i technologiczne. *Postepy Mikrobiol.* 2013. № 52. P. 161–170.

5. Kocher A., Connolly A., Zawadzki J., Gallet D. The challenge of finding alternatives to antibiotic growth promoters. *Int. Societ. Anim. Hygiene-Saint Malo*. 2004. P. 247–249.

6. König E., Kujala-Wirth M., Beasley S., Immonen N., Piirainen V., Stryhn Henrik, Valros A., Heinonen M. (2025) Pig survival, average daily gain, and individual antimicrobial treatments from birth to slaughter in Finland *Prev Vet Med.* 2025. № 238. P. 106466.

7. Petrovska, I., Salyga, Y., Woodmaska, I. Statistical Methods in Biological Research: A Teaching Guide. [Statystychni metody v biolohichnykh doslidzhenniakh: navchalno-metodychnyi posibnyk.] Kyiv : Agrarian Science 2022. P. 172. [in Ukrainian]

8. Stepanova H, Samankova P, Leva L Early postnatal development of the immune system in piglets: the redistribution of T lymphocyte subsets. *Cell Immunol.* 2007. № 249(2). P. 73–79.

9. Vlizlo, V. V., Fedoruk, R. S., & Ratych, I. B. Laboratorni metody doslidzhen' u biolohiyi, tvarynnytstvi ta veterynarniy medytsyni [Laboratory methods of research in biology, livestock and veterinary medicine] Lviv : SPOLOM 2012 [in Ukrainian].

10. Zhang H., Wielen N., Hee B., Wang J., Hendriks W., Gilbert M. Impact of fermentable protein, by feeding high protein diets, on microbial composition, microbial catabolic activity, gut health and beyond in pigs. *Microorganisms.* 2008. № 8. P. 1735.

## **МАРКЕТИНГ САЛОНІВ КРАСИ В УМОВАХ ВИСОКОКОНКУРЕНТНОГО РИНКУ ПОСЛУГ**

**Луців Н. В.**

*кандидат технічних наук, доцент,  
доцент кафедри маркетингу*

*Львівський національний університет імені Івана Франка  
м. Львів, Україна*

Сфера б'юті-послуг є однією з найбільш динамічних складових сучасного ринку послуг, що характеризується високою швидкістю розвитку, постійним оновленням технологій та зростанням вимог споживачів. Салони краси сьогодні виконують не лише функцію надання послуг, а й стають простором для формування іміджу, емоційного відпочинку та соціальної взаємодії. В умовах перенасиченості ринку та загострення конкурентної боротьби ефективна маркетингова діяльність перетворюється на ключовий чинник комерційного успіху таких підприємств.

Маркетинг у сфері послуг має низку специфічних рис, пов'язаних із нематеріальністю, одночасністю виробництва і споживання послуги, а також значною роллю людського фактора. Для салонів краси це означає необхідність комплексного управління не лише асортиментом послуг і рівнем цін, а й процесами обслуговування, поведінкою персоналу та фізичним середовищем взаємодії з клієнтом. Саме тому в практиці управління салонами краси доцільно застосовувати розширений комплекс маркетингу послуг, який охоплює всі елементи клієнтського досвіду [1, с. 171].

Важливим етапом маркетингової діяльності є формування чіткого позиціонування салону краси та визначення його цільової аудиторії. Вибір споживача значною мірою залежить від того, наскільки зрозуміло заклад комунікує свої переваги та відповідає очікуванням клієнтів. На ринку функціонують салони різних сегментів – від економ-до преміум-класу, а також вузькоспеціалізовані заклади, орієнтовані на окремі види послуг. Кожен із цих сегментів потребує індивідуального підходу до формування маркетингової стратегії, що враховує платоспроможність клієнтів, їхній стиль життя та мотивацію споживання.

Цінова політика салонів краси відіграє багатофункціональну роль, оскільки ціна виступає не лише інструментом отримання доходу, а й сигналом щодо якості та рівня сервісу. У практиці підприємств індустрії краси широко застосовується гнучке ціноутворення, яке дозволяє адаптувати вартість послуг до складності процедур, професійного рівня майстра та індивідуальних характеристик клієнта. Використання акційних пропозицій, пакетних послуг і знижок у певні часові періоди сприяє вирівнюванню попиту та стимулює повторні візити, що є особливо важливим у конкурентному середовищі.

Значну роль у маркетинговій діяльності салонів краси відіграє просування послуг, яке в сучасних умовах дедалі більше переміщується у цифровий простір. Соціальні мережі, локальне пошукове просування, онлайн-агрегатори та робота з відгуками формують інформаційне поле, в якому споживач приймає рішення про вибір салону. Візуальний контент, демонстрація результатів роботи та формування особистого бренду майстрів підвищують рівень довіри до закладу та сприяють формуванню позитивного іміджу [2].

На наш погляд, у сучасних умовах саме поєднання сервісної якості, емоційної взаємодії з клієнтом та цифрової присутності визначає реальні конкурентні переваги салонів краси на локальних ринках.

Особливістю салонів краси є безпосередній контакт клієнта з персоналом, що обумовлює провідну роль людського фактора у сприйнятті якості послуг. Професійні, комунікативні та емоційні компетенції

майстрів стають важливим елементом маркетингової стратегії. Здатність персоналу встановлювати довірливі відносини з клієнтами, створювати атмосферу комфорту та індивідуального підходу сприяє формуванню довгострокової лояльності та рекомендацій, які мають особливе значення для сфери послуг.

Не менш важливим елементом комплексу маркетингу є фізичне середовище салону краси. Інтер'єр, дизайн, освітлення, музичний супровід, чистота та дотримання санітарно-гігієнічних норм формують перше враження клієнта та впливають на сприйняття вартості послуг. У сучасних умовах простір салону дедалі частіше розглядається як складова сервісу та інструмент просування, зокрема через створення фотогенічних зон для соціальних мереж. Таким чином, фізичне середовище стає не лише функціональним, а й комунікаційним ресурсом підприємства.

Процес надання послуг у салоні краси охоплює всі етапи взаємодії клієнта із закладом – від попереднього запису до завершення обслуговування. Раціональна організація процесів дозволяє уникнути перевантаження персоналу, забезпечити індивідуальний підхід та підвищити рівень задоволеності клієнтів.

Авторська практика показує, що ефективність маркетингових рішень у б'юті-сфері значною мірою залежить від узгодженості стратегії салону з реальними поведінковими мотивами його клієнтів.

Отже, маркетинг салонів краси в умовах висококонкурентного ринку має системний характер і потребує узгодженої дії всіх елементів комплексу маркетингу послуг. Поеднання чіткого позиціонування, продуманої цінової політики, ефективного просування, професійного персоналу та привабливого фізичного середовища дозволяє підприємствам індустрії краси адаптуватися до ринкових змін, формувати лояльну клієнтську базу та забезпечувати стійкий розвиток.

### **Література:**

1. Іванова Л. О., Семак Б. Б., Вовчанська О. М. Маркетинг послуг: навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. 508 с.

2. Маркетинг салону чи студії краси. URL: <https://dinanta.com/blog/beauty-salon-marketing>

## SERVICE-LEARNING ЯК ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЕПОХУ ШІ

**Максьом К. В.**

*кандидатка психологічних наук, доцентка,  
завідувачка кафедри соціальної роботи  
Національний університет «Чернігівська політехніка»  
м. Чернігів, Україна*

Сучасна система вищої освіти переживає період глибоких трансформацій, пов'язаних не лише з технологічними змінами, але й із переосмисленням самої сутності навчання. Одним із найбільших викликів сьогодення є криза академічної доброчесності в умовах стрімкого поширення систем штучного інтелекту (ШІ), здатних генерувати тексти, виконувати аналітичні завдання та імітувати навчальну діяльність. Водночас проблема має значно глибше коріння, ніж поява генеративного ШІ, вона пов'язана із загальною кризою традиційних освітніх моделей.

Дослідження сучасної освіти демонструють високий рівень відсторонення студентів від навчального процесу [8]. Традиційний лекційний формат часто не формує внутрішньої мотивації, у таких умовах списування, імітація діяльності чи механічне використання інструментів ШІ стають не стільки проявом індивідуальної нечесності, скільки симптомом втрати сенсу навчання. Особливо небезпечним є те, що порушення академічної доброчесності призводить до того, що не формуються реальні професійні компетентності [3].

Поява генеративного штучного інтелекту лише загострила проблему. Університети дедалі частіше стикаються з ситуацією, коли традиційні форми контролю втрачають ефективність. Модель «поліцейського нагляду», заснована на заборонах, перевітках та покараннях, перестає працювати в умовах, коли ШІ може генерувати тексти, максимально наближені до людських. Водночас сама по собі технологія не є виключно загрозою [5]. Навпаки, вона може стати потужним інструментом для переорієнтації освіти на більш глибоке, практико-орієнтоване та етично вмотивоване навчання.

У цьому контексті важливо змінити парадигму сприйняття ШІ – від «загрози академічній доброчесності» до інструменту, який дозволяє автоматизувати рутинні процеси та вивільнити час для вирішення складних, творчих і соціально значущих завдань. Якщо механічну частину роботи може виконати технологія, то роль людини зміщується у площину критичного мислення, емпатії, комунікації, морального

вибору та відповідальності. Саме тут особливої актуальності набуває підхід service-learning (SL).

SL (навчання через суспільно корисну діяльність) є освітньою методикою, яка поєднує академічне навчання з вирішенням реальних проблем громади [1]. На відміну від звичайного волонтерства, цей підхід інтегрується в офіційний навчальний процес і передбачає отримання академічних кредитів за виконання соціально значущих проєктів [5]. Ключовою особливістю є те, що студенти не просто «відпрацьовують години», а застосовують теоретичні знання для вирішення конкретних практичних завдань.

Саме автентичність діяльності робить SL потужним механізмом формування академічної доброчесності. У реальній взаємодії з громадою неможливо повністю імітувати результат або «списати» професійну компетентність. Коли студент працює з реальними людьми, клієнтами чи соціальними групами, наслідки його підготовки стають очевидними. У такій ситуації академічна доброчесність перестає бути лише формальною вимогою університету й трансформується у професійну та етичну необхідність.

Важливу роль у цьому процесі відіграє зміна позиції викладача. У моделі SL педагог перестає бути єдиним джерелом інформації та контролю. Його роль набуває рис фасилітатора, ментора та коуча, який допомагає студентам аналізувати ситуації, підтримує процес пошуку рішень, сприяє розвитку критичного мислення та професійної рефлексії [1]. Така взаємодія значно краще відповідає потребам сучасного покоління студентів та логіці навчання в епоху відкритого доступу до інформації.

Одним із центральних елементів SL є критична рефлексія. Саме вона поєднує практичний досвід із теоретичними знаннями та допомагає студенту усвідомити значення власної діяльності. Рефлексія дозволяє аналізувати не лише результати роботи, але й власні етичні рішення, труднощі, відповідальність та професійне зростання [7]. У цьому контексті чесність перестає бути зовнішнім контролем і стає внутрішньою цінністю, необхідною для особистісного та професійного розвитку.

Крім того, SL сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання [5]. Коли студент бачить, що його діяльність реально допомагає людям чи покращує життя громади, навчання набуває сенсу. Саме це відповідає сучасним підходам до мотивації, зокрема принципу «Start with Why», відповідно до якого людина значно ефективніше навчається та працює, коли розуміє цінність і мету своєї діяльності [6]. У такому випадку глибоке опрацювання матеріалу стає не вимогою викладача, а внутрішньою потребою самого студента.

Особливо важливо, що SL формує компетентності, які практично неможливо «списати» або зімітувати за допомогою ШІ. Йдеться про розвиток адаптивної експертності – здатності діяти в умовах невизначеності, працювати з комплексними соціальними проблемами, комунікувати з різними групами людей, проявляти емпатію, лідерство та системне мислення [5]. Такі навички формуються лише через реальний досвід взаємодії та діяльності.

Водночас участь у SL сприяє моральному розвитку особистості. Студенти поступово формують соціальну відповідальність, громадянську свідомість та моральну грамотність. Вони вчаться оцінювати наслідки власних рішень не лише з позиції особистої вигоди, але й через призму впливу на інших людей та суспільство загалом [2]. Це особливо важливо для професій соціономічного спрямування – соціальної роботи, психології, педагогіки, медицини, права.

Ще одним важливим результатом є формування самоефективності та готовності до навчання протягом життя. Досвід успішного вирішення реальних проблем дозволяє студентам повірити у власні сили та відчути власну професійну спроможність. У сучасному світі, де професії швидко трансформуються, а технології постійно змінюються, саме здатність до постійного розвитку та адаптації стає ключовою умовою професійного успіху.

Для ефективного впровадження SL у систему вищої освіти важливо, щоб цей підхід не залишався лише окремою ініціативою викладачів або факультативною діяльністю. Він має бути інтегрований у офіційні освітні програми та логіку навчального процесу. Необхідною є також побудова системного партнерства між університетами, студентами, громадськими організаціями, соціальними установами та місцевими громадами [4]. Саме така співпраця дозволяє створювати ситуації «win-win», у яких виграють усі учасники процесу.

Окремої уваги потребує переосмислення системи оцінювання. В умовах SL важливо оцінювати не лише академічні знання, але й соціальний вплив діяльності студента, його здатність до рефлексії, відповідальність, командну взаємодію та етичні рішення [2]. До процесу оцінювання можуть бути залучені представники громади, які безпосередньо взаємодіяли зі студентами та можуть оцінити реальну якість їхньої роботи.

Отже, в епоху штучного інтелекту академічна доброчесність більше не може підтримуватися виключно через контроль і заборони. Необхідне глибше переосмислення самого сенсу освіти та навчальної діяльності. SL пропонує перспективну модель, у якій доброчесність формується не через страх покарання, а через відповідальність, професійну ідентичність, внутрішню мотивацію та реальну взаємодію

з суспільством. Саме тому цей підхід може стати одним із ключових інструментів відновлення довіри до вищої освіти та формування професіоналів, здатних ефективно діяти в складному світі майбутнього.

### Література:

1. Heffernan K. Service-Learning in Higher Education. *Journal of Contemporary Water Research and Education*. 2011. Vol. 119, Iss. 1. Art. 2. URL: [https://opensiuc.lib.siu.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/jcwre/article/1160/&path\\_info=V119\\_A1.pdf](https://opensiuc.lib.siu.edu/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/jcwre/article/1160/&path_info=V119_A1.pdf) (дата звернення: 16.05.2026).

2. Hidayat O. T., Balakrishnan V. Developing Moral Education Through Service Learning: Indonesia Higher Education Context. *Asian Journal of University Education (AJUE)*. 2024. Vol. 20, No. 2. P. 273–287. DOI: <https://doi.org/10.24191/ajue.v20i2.27006>

3. Learning about academic integrity through experiential learning. Calgary, Canada: University of Calgary, 2020. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED605263.pdf> (дата звернення: 16.05.2026).

4. Scheffelaar A. et al. A Multiple Case Study of Implementing Community Service-Learning in Large-Scale Higher Education Courses. *Educational Research*. 2023. Vol. 27, No. 1. P. 19–40.

5. Sigler T. H., Tyran K. L. Enhancing Learning, Changing the World: How Service-Learning Influences the Brain. *Journal of Community Engagement and Higher Education*. 2017. Vol. 9, No. 2. P. 16–30. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1271613.pdf> (дата звернення: 16.05.2026).

6. Sinek S. Start with why: How great leaders inspire everyone to take action. New York : Penguin, 2009. 256 p.

7. Wieszicki-Stevens K. Metacognition: Developing Self-Knowledge Through Guided Reflection : Doctoral Diss. University of Massachusetts Amherst, 2009. 166 p. URL: <https://scholarworks.umass.edu/server/api/core/bitstreams/b812af89-82ed-4649-ad53-a8db1f9f67be/content> (дата звернення: 16.05.2026).

8. Аналітичний огляд «Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» / Л. Гриневич та ін. ; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ : Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с. URL: <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/e-book-analitchnui-oglyad.pdf> (дата звернення: 16.05.2026).

## ЕТИЧНІ ІМПЕРАТИВИ ТА КОГНІТИВНА СТІЙКІСТЬ ПЕДАГОГА-ДОСЛІДНИКА В ЕПОХУ ГЕНЕРАТИВНОГО ІІІ

**Марченко О. Г.**

*доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри соціології та психології  
Навчально-науковий інститут № 5*

*Харківського національного університету внутрішніх справ  
м. Харків, Україна*

Наукова діяльність є напружена, творча праця, яка потребує повної самовіддачі, терпіння, творчого мислення, почуття нового. В історії науки було багато спроб визначити найбільш значущі професійні якості вченого-дослідника. Однією з таких якостей ми вважаємо академічну доброчесність як коректне ставлення та повага до накопиченого досвіду колег, уважне ставлення до різноманітних ідей з приводу досліджуваної проблеми, які значно підвищують можливості дослідника, розширюють межі теоретичної та експериментальної бази наукового проєкту.

У традиційному розумінні академічна доброчесність педагога-дослідника базується на науковій етиці та передбачає дотримання таких принципів, як-от:

– **об'єктивність** – попередження та недопущення спотворення явищ об'єктивної реальності, створення природних умов експерименту, коректне визначення обсягу експериментальної вибірки;

– **грунтовність** – глибоке вивчення наукових праць з огляду на досліджувану проблему;

– **якість** – недопущення низького наукового рівня досліджень, недостатньо строгих і доказових публікацій, які не повною мірою відображають об'єктивний зміст досліджуваних психолого-педагогічних явищ;

– **відкритість до критики** – адекватне ставлення до конструктивно-критичних зауважень, рекомендацій і побажань експертів;

– **принциповість** – відстоювання своєї концепції, прагнення до об'єктивності результатів, аргументації висновків;

– **етичність** – об'єктивність в оцінюванні особистого внеску в колективну роботу, етичне ставлення до колективного розуму як до наукового джерела.

Ці етичні принципи знаходять підкріплення в чинному законодавстві, яке регулює та вносить норми провадження освітньої та наукової діяльності в Україні. Так, в Законі України «Про освіту» [1] академічна

добросесність, поряд із людинацентризмом та науковим характером освіти, визначена як одна із засад державної політики у сфері освіти. Відповідно до законодавства, академічна добросесність – це сукупність цінностей та етичних принципів, якими мають керуватися суб'єкти освітньої та наукової діяльності для забезпечення довіри до результатів навчання й наукових (творчих) досягнень та формування поваги до гідності людини [1; 2].

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (ШІ) трансформує ці класичні вимоги, висуваючи нові виклики когнітивній стійкості науковця. ШІ як комплекс технологічних рішень (функцій комп'ютера, алгоритмів та можливостей програм), що імітують когнітивну діяльність людини, охоплює широку парадигму напрямів, як-от: машинне навчання (ML), глибоке навчання (DL), обробка природної мови (NLP) і т. ін. Зазначимо, що ШІ уже давно присутній у розповсюджених інформаційних інструментах та цифрових ресурсах: пошукових механізмах, алгоритмах фільтрації контенту, формулюванні рекомендацій в соціальних мережах, розпізнаванні мовлення чи текстів тощо. Проте завдяки широкому розповсюдженню ресурсів на основі ШІ зараз функціональні можливості цього інструменту стали доступними для користування широкому загалу [3].

Вплив сучасних цифрових програмних засобів на якість наукового та освітнього процесів досліджується як українськими, так і закордонними вченими. Зокрема, автор М. Сусирова, підкреслюючи відмінності між людським інтелектом і штучною обробкою інформації, акцентує увагу на важливості функціонування гібридних систем «людина – ШІ» (hybrid intelligence) та їх значенні для розширення обрії людського пізнання. Дослідники А. Abulibdeh, Е. Zaidan, R. Abulibdeh розглядають питання використання технологій ШІ в контексті етичних імперативів [5]. Аналогічні висновки щодо необхідності запровадження нормативних засад і впровадження найкращих практик етичного та ефективного застосування технологій ШІ зроблено науковцем М. Firat [6].

Політика добросесного використання результатів, які згенеровані ШІ, підтримується імплементацією ст. 29 Закону України «Про академічну добросесність» [2] щодо обов'язкового декларування результатів ШІ, наприклад, за схемою:

- 1) модель та номер ШІ, методика генерування, комп'ютерна програма;
- 2) в якому розділі академічного твору використано ШІ;
- 3) конкретний опис дій, які зроблені за допомогою ШІ;
- 4) процедура перевірки результатів, які були надані інструментами ШІ;

5) вплив згенерованого ШІ результату на висновки до розділу дослідження.

Якщо факт оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, які були згенеровані ШІ, не зазначено в академічному творі або супровідних документах до нього, то йдеться про епізод академічної недоброчесності та необхідність застосування санкцій, зміст яких визначений відповідними актами закладу освіти або наукової установи.

Тож, нормативне регулювання стигматизує академічну недоброчесність ззовні, проте в умовах роботи з генеративним ШІ, де межа між власною думкою дослідника та алгоритмічною генерацією стає дедалі тоншою, вирішальну роль починають відігравати внутрішній етичний імператив науковця та його когнітивна стійкість. З огляду на висновки науковців Л. Новосколькової, О. Меженської, А. Бадера [7] когнітивну стійкість схарактеризуємо як складну систему, що формується в сукупності таких взаємопов'язаних характеристик, як-от: критичне мислення, комунікативна компетентність, соціальна інтегрованість. Базовою характеристикою когнітивної стійкості є критичне мислення як здатність до аналізу, перевірки достовірності інформації та рефлексивного осмислення змісту повідомлень. У наукових працях [8; 9] критичне мислення схарактеризоване як метакогнітивний процес, що інтегрує когнітивні навички та саморегуляцію, забезпечуючи гнучкість та обґрунтованість суджень, виходячи за межі формальної логіки та стаючи дієвим механізмом пізнання й ухвалення рішень.

Щодо наукової творчості, то вона, на думку дослідниці Д. Халперн, можлива лише в разі поєднання критичності з такими характеристиками мислення, як аналітичність і креативність, що вможливило не лише оцінювання наявних аргументів, але й створення нових підходів для вирішення проблем [10]. Науковиця Н. Громова зазначає соціальний характер критичного мислення та можливість його розвитку «в умовах діалогічної взаємодії, під час обговорення проблеми, представлення власної позиції, суперечки, доведення аргументів та аналізу контраргументів» [11, с. 134].

У цьому контексті нам представляється продуктивною синергія між технологіями ШІ та навичками критичного мислення науковця, яка полягає в тому, що запровадження технологій генеративного ШІ у процес наукової творчості значно підвищує показники глибини розуміння предмета дослідження. У цьому разі ШІ виступає когнітивною опорою дослідника та його тьютором, який пропонує персоналізовану дослідницьку програму, релевантні джерела інформації, беручи на себе рутинний аналіз значних масивів даних. Для продуктивного діалогу в системі «науковець – ШІ» перший має оволодіти

лінгво-когнітивною компетенцією, тобто засвоїти мистецтво грамотного формулювання промптів – запитів до моделей, щоб інструменти ШІ змогли дати найбільш коректні відповіді. Функція критичного мислення як опори когнітивної стійкості науковця полягає у верифікації упереджених даних або «галюцинацій» ШІ.

Тож, в умовах сучасної когнітивної екосистеми, коли технології ШІ інтегровані в інформаційну культуру суспільства та особистості, впорядковують фізичний простір, час, комунікацію, не викликає сумніву доречність використання ШІ в науковій діяльності. Проте синергія «науковець – ШІ» трансформує структуру наукової творчості: критичне мислення як передумова когнітивної стійкості науковця переміщується з етапу пошуку інформації на стадію її етичної верифікації та системної оцінки. У цій системі когнітивна стійкість дослідника виступає запобіжником проти інтелектуального конформізму, запозичення ідей і копіювання текстів, забезпечуючи суб'єктність науковця в умовах цифровізації пізнавального процесу.

### Література:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>
3. Четверик В. К. Штучний інтелект як інструмент оптимізації розвитку іншомовної комунікативної компетентності. *Інформаційні технології – 2024* : зб. тез XI Всеукр. наук.-практ. конф. молод. учених, Київ, 16 трав. 2024 р. Київ, 2024. С. 109–111.
4. Cucurova M. The interplay of learning, analytics and artificial intelligence in education: A vision for hybrid intelligence. *British Journal of Educational Technology*. 2024. Vol. 56 № 2. Pp. 469–488. DOI: <https://doi.org/10.1111/bjet.13514>.
5. Abulibdeh A., Zaidan E., Abulibdeh R. Navigating the confluence of artificial intelligence and education for sustainable development in the era of industry 4.0: Challenges, opportunities, and ethical dimensions. *Journal of Cleaner*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140527>.
6. Firat M. What ChatGPT means for universities: Perceptions of scholars and students. *Journal of Applied and Teaching*. 2023. Vol. 6. № 1. Pp. 57-63.
7. Новоскольцева Л., Меженська О., Бадер А. Когнітивна стійкість як складова оборонного потенціалу: проблема інформаційної вразливості Збройних Сил України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2025. Вип. 59. С. 353–359.

8. Dwyer C. P., Hogan M. J., Stewart I. An Integrated Critical Thinking Framework for the 21st Century. *Thinking Skills and Creativity*. 2014. № 12. Рр. 43–52.

9. Рибчук О. Г. Психологічні особливості розвитку критичного мислення офіцерів оперативного рівня: дис. ... докт. філософії: 053 – психологія. Київ: Національний університет оборони України, 2026. 157 с.

10. Halpern D. Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, 2003. 394 p.

11. Громова Н. М. Проблема критичного мислення у працях зарубіжних та вітчизняних учених. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 3. С. 133–136.

## **ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Мельник О. В.**

*кандидат технічних наук,*

*доцент кафедри права та інформаційних технологій*

*Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти*

*«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*

*Миколаївський інститут розвитку людини*

*м. Миколаїв, Україна*

У нинішніх реаліях в освітньому процесі переважна більшість здобувачів вищої освіти користуються штучним інтелектом (ШІ) як інструментом-помічником, що забезпечує швидкий пошук тематичної інформації та надає інноваційні підходи до опрацювання навчального матеріалу. Наприклад, при застосуванні мультимедійних моделей ШІ як ChatGPT, Gemini або LearnAnything для пошуку необхідної інформації можна досить швидко знайти останні публікації з затребуваної тематики та доручити їм провести класифікацію отриманого контенту. Але мій досвід викладання багатьох дисциплін у закладах вищої освіти (ЗВО) свідчить, що переважна більшість студентів користуються цими інструментами без дотримання академічної доброчесності.

Незважаючи на значні переваги та перспективи застосування технологій ІІІ в сучасному житті цифрового суспільства, його використання в галузі освіти привносить деякі виклики, що пов'язані саме з академічною доброчесністю. Так автори роботи [1, с. 267] виділяють такі ключові проблеми, що пов'язані зі ІІІ:

- підроблення навчальних матеріалів (генерація текстів, есе, відповідей, програмних кодів, структурних схем та іншого навчального контенту);

- неправомірний доступ до завдань та банків тестових питань з відповідями;

- етичні аспекти (упередженість алгоритмів, конфіденційність даних, потенційна загроза втрати навичок критичного мислення та виконання самостійної роботи).

Тобто при відсутності чітких процедур використання ІІІ буде спостерігатися зниження рівня критичного мислення студентів при одночасній мінімізації здатності самостійного пошуку інформації для отримання знань.

Для подолання викликів використання ІІІ в освітньому процесі в роботі [1, с. 267] пропонується вживати наступні заходи:

- впровадження методів з виявлення підробки навчальних завдань, зокрема використання машинного навчання та аналізу великих обсягів даних для виявлення фактів порушення академічної доброчесності;

- впровадження методів захисту освітніх платформ від неправомірного доступу до інформації (ефективні алгоритми шифрування, обов'язкова авторизація та інші засоби кіберзахисту).

- визначення етичних норм і принципів (дозвіл на сфері застосування ІІІ, гарантування захисту прав та конфіденційності здобувачів освіти);

- пропагування культури академічної доброчесності (лекції, семінари, конференції та інші освітні заходи для формування чесної та етичної поведінки).

В роботі [2, с. 31] авторами надано рекомендації щодо дотримання академічної доброчесності при використанні ІІІ для її забезпечення в освітньому середовищі:

- ІІІ повинен заохочувати студентів до критичного мислення, співпраці в команді, набуття навичок розв'язання проблем, але із заборонаю його використання при складанні іспитів, заліків та практичних завдань;

- викладачі повинні користуватися сервісами для виявлення контенту, що генерується ІІІ, та виокремити межі його використання;

– інструменти виявлення використання ШІ можуть некоректно позначати контент, який представлено студентом, як контент, що створено ШІ або навпаки;

– викладачі повинні користуватися змішаною моделлю оцінювання знань студентів, що користуються ШІ, враховуючи рівень та масштаби надання таких сервісних послуг. Отримання позитивної оцінки студентом повинно підкріплюватися раціональним, креативним, обґрунтованим та критичним аналізом наданого ШІ контенту;

– викладачі повинні застосовувати суворі санкції у разі безглузлого та надмірно використання студентами контенту, що згенерував ШІ (повернення робіт на доопрацювання та переробку).

Таким чином, незважаючи на результати багатьох досліджень з аналізу проблеми дотримання академічної доброчесності при використанні ШІ та забезпечення її в освітньому середовищі, поки спостерігається дефіцит впровадження необхідних інновацій у практику ЗВО, а сучасні тенденції цифровізації суспільства постійно потребують зміни пріоритетів в освітній галузі на державному рівні.

### **Література:**

1. Партико Н. В., Смирнова І. М., Житомирська Т. М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 72. 2024. С. 265–268. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.53>

2. Толочко С. В., Бордюг Н. С. Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 62. Т. 2. 2023. С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.4>

## АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

**Мінка Т. П.**

*доктор юридичних наук, професор,  
завідувачка кафедри публічного та приватного права  
Університет митної справи та фінансів  
м. Дніпро, Україна*

Актуальність проблематики академічної доброчесності у системі вищої юридичної освіти обумовлена необхідністю забезпечення належного рівня професійної підготовки майбутніх правників, діяльність яких безпосередньо пов'язана із застосуванням норм права, аналізом доказів, тлумаченням законодавства, підготовкою процесуальних документів та наданням правової допомоги. Академічна доброчесність – одна з найважливіших складових частин вищої школи як соціального інституту. Вона означає, що в процесі навчання чи досліджень студенти, викладачі та молоді науковці керуються передусім принципами чесності, чесною працею та навчання. Академічна доброчесність – це моральний кодекс та етичні правила цивілізованого наукового та освітнього співтовариства. Поняття академічної доброчесності включає в себе такі цінності, як запобігання шахрайству, фальшуванню та плагіату; підтримка академічних стандартів; чесність і ретельність у дослідженнях та науковому видавництві [1, с. 11–12].

Правнича професія належить до видів діяльності, здійснення яких потребує належного рівня професійної етики, відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків, уміння працювати з правовими джерелами та самостійно обґрунтовувати власну правову позицію. У зв'язку з цим дотримання вимог академічної доброчесності під час підготовки здобувачів юридичної освіти пов'язане із формуванням навичок самостійної роботи з нормативними та науковими джерелами, коректного використання результатів наукових досліджень, належного цитування та аналізу правової інформації. Саме в процесі навчання здобувачі набувають уміння здійснювати пошук, опрацювання та систематизацію правової інформації, що у подальшому становить основу професійної діяльності юриста.

Порушення вимог академічної доброчесності негативно впливає на результати навчання здобувачів, рівень сформованості професійних компетентностей та якість підготовки майбутніх правників. Порушення академічної доброчесності у навчальній діяльності здобувачами правничої освіти унеможлиблює належне формування навичок

самостійного аналізу законодавства, судової практики та наукових джерел, необхідних для здійснення професійної діяльності у сфері права.

Як пише К.С. Червоненко, забезпечення академічної доброчесності у системі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників виступає пріоритетним завданням для закладу вищої освіти. Впровадження ефективних заходів та інструментів в межах функціонування внутрішньої інституційної системи забезпечення академічної доброчесності має бути спрямоване, передусім, на формування культури академічної доброчесності та етики академічних відносин, зокрема, мотивування та формування усвідомлення значущості норм та принципів академічної доброчесності; інформування й навчання етичної поведінки та академічного письма; виховання потреби у доброчесній поведінці тощо [2, с. 61].

Отже, академічна доброчесність у системі вищої юридичної освіти повинна розглядатися як складова професійної підготовки майбутнього правника та один із елементів забезпечення якості освітнього процесу. Дотримання вимог академічної доброчесності під час навчання сприяє формуванню у здобувачів навичок самостійної роботи з нормативними, науковими та інформаційно-аналітичними джерелами, належного використання результатів наукових досліджень, коректного цитування та обгрунтованого формулювання власних висновків з правових питань.

Зміст професійної діяльності правника передбачає постійну роботу із законодавством, правозастосовною практикою та юридичними документами. Тому порушення вимог академічної доброчесності під час навчання негативно впливає на рівень сформованості професійних компетентностей та якість підготовки майбутніх фахівців у сфері права. У зв'язку з цим забезпечення академічної доброчесності потребує належного організаційного, методичного та інформаційного забезпечення з боку закладів вищої освіти, а також оновлення локальних нормативних документів закладу освіти з урахуванням вимог Закону України «Про академічну доброчесність», який набирає чинності 31 липня 2026 року [3].

### **Література:**

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

2. Червоненко К. С. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Науковий часопис*

НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2024. Вип. 101. С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.12>. URL: <https://enquirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19bf792f-b0f4-40c5-b9fd-12771c03719e/content>

3. Про академічну доброчесність : Закон України від 18 грудня 2025 р. № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 07.05.2026).

## **МЕДИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД МІЖ ТОЧНІСТЮ ТА ЗРОЗУМІЛІСТЮ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ТЕРМІНОЛОГІЇ У НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ**

**Паламар Н. І.**

*кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри міжкультурної комунікації та перекладу  
Львівський національний університет імені Івана Франка  
м. Львів, Україна*

Медичний переклад належить до найбільш складних і відповідальних видів професійної перекладацької діяльності, оскільки безпосередньо пов'язаний із життям, здоров'ям та безпекою людини [12; 6]. У цьому контексті особливого значення набувають вимоги до термінологічної точності, функціональної адекватності та орієнтації на адресата [13; 2]. Як показує сучасна перекладознавча думка, зокрема функціоналістичні підходи (скопос-теорія), переклад розглядається не як механічне відтворення тексту, а як цілеспрямована діяльність, що визначається комунікативною метою та потребами цільової аудиторії [9; 10].

Метою дослідження є виявлення впливу структурних особливостей медичної термінології на перекладацькі стратегії у німецько-українському контексті.

Медична термінологія є системно організованим комплексом одиниць, що забезпечують точність і однозначність професійної комунікації [2]. Її формування відбувається за допомогою таких механізмів, як запозичення, деривація, композиція, епонімія та скорочення [5]. Особливістю медичної термінології німецької та української мов є її спільна греко-латинська основа, що сприяє виникненню численних

інтернаціоналізмів (наприклад: **Gastritis – гастрит, Nephritis – нефрит**). Це значною мірою полегшує переклад, проте не гарантує повної еквівалентності, оскільки навіть формально подібні одиниці можуть мати різні концептуальні наповнення [13].

Важливу роль у формуванні термінології відіграє деривація, зокрема використання префіксів і суфіксів греко-латинського походження (**hyper-, hypo-, -itis, -ose** тощо), що дозволяє системно утворювати нові терміни [3]. Для перекладача це означає необхідність не лише розпізнавання структури терміна, а й його адекватного відтворення у мові перекладу з урахуванням норм цільової мови та комунікативної ситуації. Наприклад, термін **Hypertonie** може бути формально перекладений як **гіпертонія**, однак у пацієнтоорієнтованому контексті більш адекватним є варіант **підвищений артеріальний тиск**.

Особливої уваги потребує композиція, яка є надзвичайно продуктивною в німецькій мові [5]. Німецькі складні слова характеризуються високою інформаційною щільністю (**Blutdruckmessgerät**), тоді як в українській мові аналогічні поняття передаються аналітичними конструкціями (**апарат для вимірювання артеріального тиску**). Це зумовлює необхідність синтаксичного розгортання під час перекладу, що впливає на текстову економію та сприйняття інформації реципієнтом. Це створює необхідність балансування між компактністю німецького тексту та зрозумілістю українського перекладу.

Окрему проблему становлять епоніми, які широко використовуються в медичній термінології. Хоча вони мають міжнародний характер, їхня зрозумілість залежить від рівня підготовки адресата. У перекладі необхідно приймати функціональне рішення: зберігати епонім, пояснювати його або замінювати описовою конструкцією [13].

Не менш важливим є питання перекладу абrevіатур, які можуть бути багатозначними навіть у межах однієї галузі [4]. Це вимагає контекстуальної інтерпретації та, у разі необхідності, використання певних форм для уникнення непорозумінь. Неправильна інтерпретація абrevіатур може призвести до суттєвих смислових помилок, що особливо критично у медичному контексті.

Ключовим аспектом медичного перекладу є залежність перекладацьких рішень від комунікативної ситуації. На основі типології П. Льюнінга можна виділити чотири рівні комунікації: «фахівець – фахівець», «фахівець – медичний персонал», «фахівець – пацієнт», «нефахівець – нефахівець» [7]. Кожен із цих рівнів передбачає різну стратегію перекладу: від максимальної термінологічної точності до спрощення та адаптації.

У професійному медичному дискурсі домінує стандартизована термінологія (**Myokardinfarkt, Hypertonie**), яка забезпечує точність і відповідність міжнародним стандартам. Натомість у комунікації з пацієнтами використовуються загальнозрозумілі відповідники (**Herzinfarkt, Bluthochdruck**), що полегшують сприйняття інформації. У масовій комунікації спостерігається подальше спрощення та навіть метафоризація мовлення.

Таким чином, переклад медичних текстів слід розглядати як складний процес прийняття рішень, що передбачає балансування між термінологічною точністю та комунікативною доступністю. Перекладач виступає не лише як мовний посередник, а як фаховий медіатор, який адаптує спеціалізовану інформацію до потреб конкретної аудиторії [11].

### Література:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
2. Arntz, R., Picht, H. Einführung in die Terminologearbeit. 7. Aufl. Hildesheim: Olms, 2014. 332 S.
3. Donalies E. Die Wortbildung des Deutschen. Ein Überblick. Tübingen: Narr, 2005. 190 S.
4. Dudenredaktion. Duden – Wörterbuch medizinischer Fachbegriffe. 10. Aufl. Berlin: Dudenverlag, 2021. 1280 S.
5. Fleischer W., Barz I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 4. Aufl. Berlin; Boston: de Gruyter, 2012. 382 S.
6. Göpferich S. Translationsprozessforschung: Stand – Methoden – Perspektiven. Tübingen: Narr, 2008. 432 S.
7. Löning P. Zur medizinischen Fachsprache. Stilistische Gliederung und Textanalysen : Muttersprache. 1981. Bd. 91. S. 79–92.
8. Nord C. Funktionalität und Loyalität in der Übersetzung. Berlin : Frank & Timme, 2011. 198 S.
9. Nord C. Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained. Manchester : St. Jerome, 1997. 154 p.
10. Reiß K., Vermeer H. J. Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie. Tübingen : Niemeyer, 1984. 245 s.
11. Risku H. A Cognitive Scientific View on Technical Communication and Translation. *Target*. 2010. Vol. 22(1). S. 94–111.
12. Schmitt P. A. Translationsqualität. Kritische Aspekte der Bewertung von Übersetzungen. Tübingen: Narr, 1999. 312 s.
13. Stolze R. Übersetzungstheorien. Eine Einführung. 6. Aufl. Tübingen: Narr, 2011. 254 s.

## ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

**Пекарський С. П.**

*кандидат юридичних наук, доцент  
доцент кафедри оперативного-розшукової діяльності  
та інформаційної безпеки*

*Навчально-науковий інститут підготовки фахівців для підрозділів  
кримінальної поліції імені Е. О. Дідоренка  
Донецького державного університету внутрішніх справ  
м. Кропивницький, Україна*

Протягом останніх років українське суспільство переймається питанням забезпечення академічної доброчесності. Так, Гриценко М.В., Гриценко С.М., у своєму дослідженні зазначають те, що з метою здійснення якісних трансформацій у системі вітчизняної освіти з дотриманням принципу академічної доброчесності ми маємо нівелювати об'єктивні та суб'єктивні причини існування академічної недоброчесності [1, с. 172]. Науковці приходять до висновку про те, що запровадженні зміни в українському освітньому просторі мають сприяти викоріненню глибинних причин порушення академічної доброчесності [1, с. 172].

Відповідно, йдучи на заклик суспільства, міжнародних стандартів забезпечення якості освіти, наукових та творчих досліджень Верховна Рада України 18 грудня 2025 року прийняла Закон України «Про академічну доброчесність», яким визначає визнає академічну доброчесність важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, утвердження в суспільстві довіри до результатів навчання і наукових (творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини [2].

Сучасні українські науковці також приділяють увагу дослідженню актуальних питань забезпечення академічної доброчесності. Зокрема, це: Думанський О.В., Гриценко М.В., Гриценко С.М., Козак О.В., Левченко Т.М., Філіпенко Л. В., Шимченко Л.А. тощо. Попередньо, автором у своїх дослідженнях, також приділялась увага актуальним питанням забезпечення академічної доброчесності [3; 4].

У зазначеному нами законодавчому акті, однією з новел, є визначення терміну «суб'єкти академічної діяльності». Отже, до суб'єктів академічної діяльності відносяться педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники, інші вчені, здобувачі освіти, вступники, учасники та організатори конкурсів, експерти у сфері освіти і науки, суб'єкти

освітньої діяльності, суб'єкти наукової діяльності [2, ст. 1]. Відповідно дефініцією є те, що на суб'єктів академічної доброчесності розповсюджуються суспільні відносини, що виникають у зв'язку з провадженням академічної діяльності, які закріплені у статті 2 Закону України «Про академічну доброчесність» [2]. Розширення сфери суспільних відносин, на які розповсюджуються питання щодо забезпечення академічної доброчесності, є ознакою якісного формування етичних засад освітньої, наукової, творчої тощо діяльності суб'єктів академічної діяльності.

При цьому розвиток інформаційно-комунікативних технологій ставить перед суб'єктами академічної діяльності актуальне питання щодо використання результатів, згенерованих штучним інтелектом. Для прикладу: Філіпенко Л. В., Думанський О.В., Козак О.В. зазначають те, що штучний інтелект присутній у просторі академічної доброчесності вже декілька років, проте поява такого сервісу як ChatGPT від OpenAI є яскравим проявом академічної недоброчесності [3]. Підтвердженням цьому є те, що недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом визначено як вид порушень академічної доброчесності [2, ст. 18]. Саме тому законодавець визначає, що у разі використання в академічному творі об'єкта, згенерованого штучним інтелектом, автор повинен повідомити про це в такому творі із зазначенням методики генерування та/або посилання на відповідну комп'ютерну програму чи її опис згідно з вимогами щодо оформлення та/або оприлюднення відповідних академічних творів, визначених відповідним суб'єктом академічної діяльності [2, ст. 8].

Також, на нашу думку, актуальним залишається питання якості академічного письма у суб'єктів академічної діяльності. Левченко Т.М., Шимченко Л.А., досліджуючи академічне письмо висновують про те, що формування компетенції академічного письма як основного компонента культури наукового мовлення найбільш значуще і перспективне для випускників закладів вищої освіти, оскільки їм належить у майбутньому розвивати академічні навички та уміння, інтелектуальні здібності, лідерські якості, ухвалювати відповідальні рішення у професійній сфері, рухаючи українську науку у міжнародній професійній інтеракції [6, с. 105]. Ми погоджуємося з даним твердженням та визначаємо доцільність приділення уваги академічному письму як в контексті української мови так і щодо використання мов Європейського Союзу під час освітньої діяльності чи наукового пізнання суспільних відносин.

Отже, провівши дослідження теоретичних аспектів реалізації норм Закону України «Про академічну доброчесність» зазначаємо:

1. Введення в дію всіх положень зазначеного акту відбудеться 1 липня 2026 року;

2. Перед суб'єктами академічної діяльності постає завдання чіткого дотримання вимог Закону України «Про академічну доброчесність»;

3. Перед закладами вищої освіти, науковими установами, юридичними особами публічного чи приватного права, основним видом діяльності яких є освітня та наукова діяльність постало питання забезпечити інституційні засади реалізації вимог Закону України «Про академічну доброчесність»;

4. Окремої уваги потребують здобувачі освіти: вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), інші особи, які здобувають освіти за будь-яким видом та формою здобуття освіти [7, ст. 1]. Сформованість у здобувачів освіти етичних засад забезпечення реалізації цінностей і принципів академічної доброчесності стане запорукою довіри суспільства до результатів навчання, наукових і творчих досягнень. Від цього залежить якість освіти, результативність розвитку наукових і творчих шкіл, які презентуватимуть України серед міжнародної спільноти.

5. Громадянська освіта отримає інструментарій, який забезпечить якість освіти за будь-яким її видом чи формою здобуття освіти.

### Література:

1. Гриценко М.В., Гриценко С.М. Академічна доброчесність як цінність сучасних трансформацій в освіті. *Humanities Studies* : збірник наукових праць / гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 23 (100) С. 166–174. URL: <https://humstudies.com.ua/article/view/335602/324493>.

2. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 грудня 2025 року № 4742-IX. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

3. Пекарський С. П. Теоретико-правові засади реалізації механізмів забезпечення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти. *Наука для змін: перспективи розвитку молодіжних наукових ініціатив* : збірник тез наукової конференції молодих вчених (м. Краматорськ, 23 грудня 2025 р.). Краматорськ : Донецька обласна державна адміністрація, Рада молодих вчених при Донецькій облдержадміністрації, 2025. С. 123–125.

4. Пекарський С. П. Правові та методичні засади використання штучного інтелекту в освітньому процесі та науковій діяльності. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : збірник матеріалів VII Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, (м. Київ, 25–28 лист. 2025 р.) / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець.

Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2025. С. 29–32.

5. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. Вип. 19. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/380/336>

6. Левченко Т. М., Шимченко Л. А. Академічне письмо як компонент професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 2. С. 101–106. URL: <https://www.academystudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/488/460>

7. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

## **ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В СУЧАСНИХ АГРОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ**

**Резніченко В. П.**

*кандидат сільськогосподарських наук,  
доцент кафедри загального землеробства  
Центральноукраїнський національний технічний університет  
м. Кропивницький, Україна*

На сучасному етапі розвитку, аграрний сектор, проходить глибоку цифрову трансформацію, оскільки відбувається активне впровадження штучного інтелекту, як у наукових дослідженнях, так і у практичному напрямку, що обумовлено кліматичними умовами та їх змінами, активними деградаційними процесами ґрунтового покриву, здорожчання вартості ресурсів, а також забезпечення продовольчої безпеки потребує, наразі, впровадження практики сьогодення високо-технологічний аналіз та прогноз.

Ключовою технологією, на сьогодні, що може забезпечити обробку масштабних агрономічних даних з відповідним аналізом та пропозиціями управлінських дієвих рішень, що дозволять фахівцю здійснити правильний вибір.

Тому, мета, нашого теоретичного дослідження, полягало, в аналізі сучасних напрямків застосування штучного інтелекту агровиробництва та підвищення його ефективності, за рахунок інновацій.

Матеріали та методи. Теоретичною основою дослідження став аналіз сучасних наукових праць щодо використання штучного інтелекту в сучасній агрономії.

Результати та обговорення. Штучний інтелект є провідною рушійною силою, у сучасній науці, не виключенням є напрямок агрономії, де одним із основних та ключових важілей є здійснення прогнозу врожаю сільськогосподарських культур на основі багатofакторних кліматичних даних, з урахуванням показників агроекологічних паспортів територій, а також зональних технологій вирощування. Також, ШІ забезпечує раціональне використання ресурсів, а саме: водних, мінеральних добрив і ЗЗР, що знижує виробничі втрати та антропогенний тиск на довкілля. Крім того, застосування дронів та іншої роботизованої техніки сприяє скороченню затрат праці та оптимізує виконання технологічних операцій, особливо тих які треба виконати в короткі терміни, за допомогою сучасної системи моніторингу можливо своєчасно виявити і локально ліквідувати хвороби або шкідників. [1, с. 132].

За рахунок, чого сільськогосподарський виробник зменшить ризики втрати урожаю, і забезпечити фінансову стабільність господарства.

Convolutional Neural Networks або CNN один із найефективніших інструментів ШІ, який застосовують в аграрному секторі, що проводить ефективний моніторинг, ранню діагностику, контроль і своєчасне корегування на зміни фітосанітарного стану посівів та вмісту поживних елементів [2, с. 78].

Також, поряд з технологіями CNN про свою ефективність заявляють технології Інтернету речей (IoT) на основі яких проводиться глобальний моніторинг агроecosystem, а саме – стану ґрунту, посівів, рівня вологості, температури, погодних умов і технічного стану сільськогосподарської техніки, у реальному часі на основі даних, що отримує система IoT з сенсорів, датчиків, GPS-систем, метеостанцій та інших підключених пристроїв, які здійснюють постійний моніторинг онлайн режимі глобально [3, с. 170].

До основних проблем, що гальмують активне використання новітніх технологій на практиці – це високовартісні технології, обмеженість висококваліфікованого персоналу. Складність до впровадження, потреба в дотаційних програмах держави для сільгосппрацівника.

Отже, впровадження у життя в агросфері, сучасних технологій штучного інтелекту є стратегічно важливим для сучасного суспільства, що дозволить знизити ризики в самій агросфері, за рахунок точних прогнозів та рішень, оптимізує ресурсозабезпечення та знизить вплив на довкілля, забезпечить сталий розвиток сільського господарства.

### Література:

1. Шевченко А. А., Петренко О. П., Косик Д. В. Штучний інтелект у рослинництві: успішні кейси аграрних підприємств. *Modern Economics*. 2024. Вип. 47. С. 130–137.
2. Kamilaris A., Prenafeta-Boldú F.X. Deep learning in agriculture: A survey. *Computers and Electronics in Agriculture*. 2018. Vol. 147. P. 70–90.
3. Кривохижа Є. М., Войтік А.В., Резніченко В. П. Аналіз світових трендів упровадження штучного інтелекту в агрономії та їхній вплив на сталий розвиток. *Аграрні інновації*. Вип. 33. 2025 С. 169–176.

## ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

**Сачинська Л. В.**

*кандидат економічних наук, доцент  
Хмельницький національний університет  
м. Хмельницький, Україна*

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується безпрецедентним рівнем динамічності та невизначеності ринкового середовища. Стрімке зростання сектору електронної комерції (e-commerce), дефіцит енергетичних та людських ресурсів, а також логістичні шоки, спричинені геополітичними та воєнними кризами, змушують українські підприємства шукати принципово нові інструменти управління.

Традиційні, лінійні методи планування логістичних процесів уже не здатні ефективно обробляти великі масиви інформації (*Big Data*), що генеруються щохвилинно. У цих умовах впровадження штучного інтелекту (ШІ) та алгоритмів машинного навчання (*Machine Learning*) перетворюється з елемента технологічної переваги на базову умову виживання бізнесу та оптимізації витрат.

Застосування штучного інтелекту в логістиці охоплює весь ланцюг створення вартості – від прогнозування закупівель сировини до управління доставкою останньої милі. Вітчизняні науковці та практики виділяють кілька фундаментальних напрямів, де ШІ демонструє найвищу ефективність.

Однією з головних проблем логістики є утримання балансу між дефіцитом товару (*Out-of-Stock*) та його надлишком на складі (*Overstock*), що заморожує оборотні кошти.

Нейронні мережі здатні аналізувати не лише внутрішні історичні дані компанії про продажі, а й сотні зовнішніх факторів:

- поточні макроекономічні показники;
- коливання купівельної спроможності;
- сезонні та погодні коливання;
- активність конкурентів у межах конкретного регіону.

Завдяки цьому точність прогнозування попиту зростає на 20–30%, що дозволяє оптимізувати складські запаси та знизити витрати на зберігання [1; 4].

Класичні GPS-навігатори будують маршрут на основі статичної відстані або поточної завантаженості доріг. Натомість системи управління транспортом (*TMS – Transportation Management Systems*) на базі ШІ працюють у режимі реального часу, враховуючи:

- прогнозовані затори та дорожні роботи;
- специфіку вантажу (наприклад, вимоги до температурного режиму);
- вікна доставки, зручні для конкретного клієнта.

Оптимізація маршрутів за допомогою алгоритмів штучного інтелекту дозволяє скоротити пробіг автотранспорту на 15–20%, що прямо пропорційно знижує витрати на пально-мастильні матеріали та зменшує собівартість транспортних послуг [2].

Інтелектуальні склади (*Smart Warehouses*) мінімізують вплив людського фактора, який традиційно є причиною помилок під час комплектації замовлень. Технології комп'ютерного зору (*Computer Vision*) дозволяють автоматично сканувати штрих-коди, розпізнавати пошкодження та дефекти пакування, а також контролювати габарити вантажів без залучення операторів. Роботизовані системи переміщення вантажів під керівництвом ШІ оптимізують геометрію складського простору, прискорюючи процеси відвантаження у кілька разів [3].

Попри очевидні переваги, процес інтеграції штучного інтелекту в українську логістичну практику стикається із серйозними викликами:

1. Висока вартість впровадження (CapEx): Придбання ліцензійного софту, модернізація обладнання та хмарна інфраструктура потребують значних стартових інвестицій, що в умовах дефіциту обігових коштів є складним завданням для вітчизняного бізнесу [5].

2. Проблема «брудних даних»: Ефективність ШІ базується на принципі «*Garbage in, garbage out*» (якщо вхідні дані хаотичні або

помилкові, результат аналізу буде хибним). Чимало підприємств досі не мають структурованих цифрових баз даних.

3. Енергетичні ризики та безпека: В умовах нестабільності енергосистеми та загрози кібератак цифрові платформи потребують додаткових витрат на кіберзахист, автономність серверів та резервне копіювання інформації.

Застосування штучного інтелекту в логістиці є ключовим драйвером трансформації сучасного бізнесу в Україні. Перехід від реактивного менеджменту (реагування на проблеми, що вже відбулися) до проактивного (предиктивне моделювання та автоматичне усунення ризиків) дозволяє компаніям суттєво знизити операційні витрати та підвищити лояльність клієнтів за рахунок точності доставки. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці адаптивних алгоритмів ШІ, здатних функціонувати в умовах високих логістичних та безпекових ризиків.

### Література:

1. Григорак М. Ю., Костюченко Л. В. Цифрова трансформація логістики та управління ланцюгами постачання. *Логістика: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 22 жовт. 2021 р.). Київ : НАУ, 2021. С. 45–48.

2. Криворучко О. М., Сукач О. О. Оптимізація складських запасів підприємства на основі інтелектуальних систем прогнозування. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. Вип. 4 (48). С. 112–118.

3. Полякова К. В., Іванова О. М. Штучний інтелект у логістичних процесах: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 2. С. 89–101.

4. Ткаченко А. М., Коваленко В. В. Цифрова трансформація логістики: використання робототехніки та штучного інтелекту. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 1 (44). С. 75–81.

5. Шершньова З. Є., Решетняк Т. І. Стратегічний контекст цифровізації бізнес-процесів вітчизняних підприємств. *Стратегія економічного розвитку України*. 2022. № 50. С. 14–26.

## **ACADEMIC WRITING AND ISSUES REGARDING ENSURING ACADEMIC INTEGRITY IN TODAY'S CONDITIONS**

**Serheta I. V.**

*Doctor of Medical Sciences, Professor, Director  
Educational and Research Institute of Public Health and Biology,  
Disease Control and Prevention,  
Professor at the Department of General Hygiene and Ecology  
National Pirogov Memorial Medical University  
Vinnitsya, Ukraine*

Considering the structure of system of academic integrity that has developed in our country under the conditions of active implementation of the most essential principles of open science and implementation of various formats of dialogue with artificial intelligence tools, it should be noted the undeniable importance of implementing the leading principles of academic writing in educational and methodological, scientific and research, organizational and publishing activities.

In general it should be noted that academic writing is a purposeful activity of a specialist in the creation of specialized professional scientific and educationally significant texts, as well as the presentation in a fairly specific form of the results of conducted scientific research. Indeed, the ability to clearly and convincingly express one's own position, one's own opinion and one's own views is an integral part of the educational process and scientific activity, and, thus, the indicated approach is an extremely significant step towards the implementation of adequate, in accordance with existing realities (globalization processes, the introduction of leading postulates of open science, including the use of modern artificial intelligence programs, the fight against academic plagiarism), approaches aimed at ensuring academic integrity.

Therefore, in accordance with the most common approaches in European countries, academic texts, primarily monographs, textbooks, articles, theses, essays, must take into account and implement such principles as the principle of academic literacy, which is undoubtedly the leading one, assuming that the priority components of any text are taking into account the purpose and objectives of the work being performed and described, expressing opinions predominantly using the tools of discussions and comparisons with already achieve results; the principle of information literacy, which determines the need to determine the depth of information needs and, accordingly, the search for scientific and educational and methodological sources of information; the principle of intercultural literacy,

which involves taking into account knowledge about different cultures, values, traditions, etc. In addition, the above principles should be noted as the main structural elements of the implementation of the concept of “academic literacy” in modern higher education and in modern scientific activity.

At the same time, in modern science there is no clearly defined and unambiguous interpretation of the specified concept, as well as in general, the essence of the term “academic” in higher education and, above all, the essence of the term “academic literacy”, which is mainly interpreted as the ability to translate academic written discourse based on the analysis and generalization of professionally oriented academic texts, to think critically and to increase one’s own educational competence with an educational and professionally significant purpose.

However, taking into the structure of traditional scientific activity of the leading principles of open science, it is more adequate to recognize another approach proposed in recent years, which focuses on the issue of non-linearity of the text, as well as the multidimensionality and complexity of the process of its creation.

That is why the most promising approach should be considered one that involves the implementation of an operational model with the following dimensions: operational dimension (technological component which determines the language and organization of the text, its physical embodiment, the use of linguistic means), cultural dimension (component that involves knowledge of the subject, understanding of the issues to be discussed, the correct choice of stylistics depending on the purpose of the text) and critical dimension (component that generates, justifies and proves the author with his text, determines the strategy and line of construction of text explanations from hypothesis to conclusions and practical recommendations) are cultural and operational dimensions and the significant derivative one is critical measurement.

## АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КРАЇНАХ СВІТУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

**Сєлюков О. В.**

*доктор технічних наук, професор,  
професор кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій  
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського  
м. Київ, Україна*

У сучасному освітньому просторі, що характеризується інтенсифікацією міжнародної академічної мобільності, цифровою трансформацією освітніх процесів та появою нових викликів, пов'язаних із використанням технологій штучного інтелекту, проблематика академічної доброчесності набуває особливої гостроти. Дотримання етичних стандартів в освітній та науковій діяльності виступає необхідною передумовою забезпечення якості вищої освіти, збереження довіри до результатів наукових досліджень та підтримання конкурентоспроможності національних освітніх систем. Водночас аналіз наукової літератури свідчить про істотні відмінності в інституційних підходах до забезпечення академічної доброчесності, що зумовлені як особливостями національних правових систем, так і соціокультурними чинниками.

Теоретико-методологічні засади дослідження академічної доброчесності розроблялися як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Фундаментальні праці Д. Маккейба, Л. Тревіньо та К. Баттерфілда заклали підвалини емпіричних досліджень академічного шахрайства в американських університетах. Т. Бреттаг зробила вагомий внесок у розуміння інституційних чинників формування культури академічної доброчесності в австралійському контексті. С. Елейн Ітон досліджувала вплив цифрових технологій на трансформацію уявлень про академічну етику. Серед українських дослідників слід відзначити роботи А. Джурило, яка здійснила порівняльний аналіз інституційних підходів до забезпечення академічного успіху в університетах США та Європи. К. Мельник та С. Власюк проаналізували вітчизняний контекст у зіставленні з міжнародними практиками. Особливе значення має дослідження О. Безкровного, який встановив кореляційну залежність між рівнем верховенства права в державі та станом академічної доброчесності.

Академічна доброчесність як наукова категорія має багатовимірну структуру, що охоплює філософські, етичні, правові та педагогічні

аспекти. В англомовній науковій традиції утвердився термін "academic integrity", який акцентує на внутрішній цілісності особистості дослідника та її нерозривному зв'язку з фундаментальними етичними принципами. У німецькомовному дискурсі використовується поняття "wissenschaftliche Redlichkeit", що підкреслює чесність у веденні наукової роботи.

Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) визначає академічну доброчесність через дотримання шести фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності. Зазначені цінності утворюють концептуальне підґрунтя для формування інституційних політик та освітніх практик.

У вітчизняному законодавстві поняття академічної доброчесності закріплено в Законах України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту», де вона визначається як сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень.

У Сполучених Штатах Америки система забезпечення академічної доброчесності має найтривалішу історію інституціоналізації. Перші кодекси честі з'явилися в американських університетах ще в XIX столітті. Кодекс честі Університету Вірджинії, започаткований Т. Джефферсоном у 1842 році, функціонує донині, демонструючи сталість цієї традиції.

Сучасна інституційна структура характеризується багаторівневістю. На національному рівні провідну роль відіграє Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI), який об'єднує понад 1000 закладів освіти, розробляє стандарти, проводить дослідження та публікує фаховий журнал. На інституційному рівні кожен університет має власну політику академічної доброчесності, що включає кодекс честі, процедури розгляду порушень та систему санкцій.

Особливістю американської моделі є активна участь студентів у забезпеченні академічної доброчесності. Студенти входять до складу комітетів з етики, беруть участь у розробці політик, проводять просвітницькі кампанії серед своїх колег. Дослідження Д. Маккейба та Л. Тревіньо засвідчили, що в університетах з діючими кодексами честі рівень академічного шахрайства на 25–30% нижчий порівняно з університетами без таких кодексів.

Канадська система, зберігаючи спільні з американською риси, має й суттєві відмінності, зумовлені конституційним розподілом повноважень у сфері освіти. У 2019 році було започатковано Канадську мережу академічної доброчесності (CAIN), яка координує діяльність закладів освіти на національному рівні. Характерною рисою канадських університетів є акцент на освітніх, а не каральних заходах:

для студентів, які вчинили незначні порушення, запроваджено програми «академічного виховання» замість застосування санкцій.

У Великій Британії система забезпечення академічної доброчесності тісно пов'язана із загальною системою забезпечення якості вищої освіти. Агентство із забезпечення якості (QAA) встановлює стандарти та проводить аудити університетів. Британські університети мають чітке розмежування між незначними порушеннями, що розглядаються на рівні факультету, та серйозними порушеннями, що потребують втручання центральних комітетів. У 2022 році Велика Британія запровадила кримінальну відповідальність за діяльність «фабрик есе», ставши однією з перших країн, що застосувала такі законодавчі обмеження.

Австралія демонструє системний підхід до забезпечення академічної доброчесності, що поєднує національне регулювання, інституційну автономію та технологічні інновації. Австралійське агентство з якості та стандартів вищої освіти (TEQSA) розробило Національний кодекс академічної доброчесності, який встановлює єдині стандарти для всіх університетів. Особливої уваги заслуговує ініціатива TEQSA зі створення Глобальної мережі академічної доброчесності (GAIN) спільно з Ірландським агентством із забезпечення якості (QQI) у 2022 році. Ця мережа об'єднує понад 40 агентств з усього світу для координації зусиль у боротьбі з комерційними шахрайськими послугами.

Німецька модель забезпечення академічної доброчесності сформувалася під впливом гумбольдтівської університетської традиції з її акцентом на єдності навчання та дослідження. Німецьке дослідницьке товариство (DFG) ухвалило Кодекс належної наукової практики (2019), який є обов'язковим для всіх установ, що отримують фінансування від DFG. Характерною особливістю є інститут омбудсменів з питань наукової етики, які діють як на інституційному, так і на національному рівнях. Німеччина має значний досвід боротьби з плагіатом у докторських дисертаціях, що призвело до посилення контролю за якістю дисертаційних досліджень.

Французька система, попри історичну централізацію освіти, останнім часом демонструє тенденцію до децентралізації та передачі повноважень університетам. Міністерство вищої освіти та досліджень у 2016 році опублікувало Національну хартію академічної доброчесності, що базується на європейських документах. Національне бюро з питань дослідницької доброчесності (OFIS) координує діяльність на національному рівні, розробляє рекомендації та проводить навчання.

Скандинавські країни (Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія) репрезентують особливу модель, що ґрунтується на високому рівні

соціальної довіри. Шведська рада з питань вищої освіти (UHR) координує національну систему збору даних про академічні порушення. Характерно, що скандинавські університети меншою мірою потребують формальних механізмів контролю, покладаючись на внутрішню мотивацію студентів та дослідників.

Польща є прикладом успішної трансформації системи забезпечення академічної доброчесності в процесі євроінтеграції. Вступ до Європейського Союзу та приєднання до Болонського процесу стимулювали реформування системи забезпечення якості освіти. Важливою особливістю польського досвіду є відкрите обговорення проблем академічної недоброчесності в студентському та медійному просторі, що сприяє формуванню нульової толерантності до порушень.

Китайська система забезпечення академічної доброчесності формується в умовах швидкого розвитку вищої освіти та посилення державного контролю. Міністерство освіти Китаю у 2016 році затвердило Правила запобігання та покарання за академічну недоброчесність, які встановлюють єдині стандарти для всіх закладів освіти. Китай активно розвиває власні технологічні рішення для виявлення порушень, зокрема систему CNKI Academic Integrity Literature Checking System, що використовує найбільшу в країні базу даних наукових публікацій.

Японська модель ґрунтується на традиційних цінностях колективної відповідальності та честі. Міністерство освіти Японії у 2014 році опублікувало Керівні принципи щодо відповідальної наукової поведінки. Гучні скандали, зокрема випадок Х. Обата з Університету Тохоку, призвели до посилення контролю за дослідницькою етикою.

Сінгапур демонструє успішне поєднання східних культурних традицій із західними інституційними практиками. Уряд Сінгапуру розробив Національну стратегію академічної доброчесності, що включає розвиток культури доброчесності, запровадження освітніх програм та використання технологічних рішень. Провідні університети країни мають розвинені системи забезпечення академічної доброчесності та активно використовують міжнародні практики.

Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI), заснований у 1992 році, залишається найвпливовішою організацією у цій сфері. Розроблені центром "Фундаментальні цінності академічної доброчесності" стали концептуальною основою для багатьох національних та інституційних політик.

Глобальна мережа академічної доброчесності (GAIN), започаткована у 2022 році, є відповіддю на нові виклики, пов'язані з діяльністю "фабрик есе". Мережа об'єднує понад 40 агентств із забезпечення якості освіти, включаючи ЮНЕСКО, ENQA, Раду Європи, та координує міжнародні зусилля у боротьбі з академічним шахрайством.

ЮНЕСКО у листопаді 2024 року опублікувала знакову доповідь про глобальні тенденції у сфері академічної доброчесності, яка містить аналіз викликів, пов'язаних із цифровими технологіями та штучним інтелектом, а також рекомендації для урядів та закладів освіти.

Європейська мережа академічної доброчесності (ENAI) об'єднує дослідників та практиків з європейських країн, реалізує міжнародні проекти та публікує фаховий журнал. Розроблений ENAI "Глосарій академічної доброчесності" сприяє уніфікації понятійного апарату в європейському освітньому просторі.

Дослідження О. Безкровного демонструють наявність статистично значущої кореляції між рівнем дотримання принципу верховенства права в державі та станом академічної доброчесності. Використовуючи міжнародні індекси верховенства права (World Justice Project Rule of Law Index) та дані емпіричних досліджень академічної доброчесності, автор встановив, що країни з високим рівнем верховенства права (Скандинавські країни, Німеччина, Канада) демонструють значно вищі показники дотримання академічної етики порівняно з країнами, де верховенство права є недостатньо утвердженим.

Цей взаємозв'язок має теоретичне обґрунтування: верховенство права створює загальне середовище довіри, передбачуваності та відповідальності, що є необхідною передумовою для формування культури академічної доброчесності. Відтак, ефективна боротьба з академічною недоброчесністю неможлива без загального зміцнення правової культури та інституційної довіри.

На основі узагальнення міжнародного досвіду можна окреслити такі перспективні напрями розвитку системи забезпечення академічної доброчесності в Україні:

По-перше, потребує вдосконалення нормативно-правова база шляхом розробки національної стратегії академічної доброчесності та гармонізації вітчизняного законодавства з європейськими стандартами.

По-друге, необхідним є інституційний розвиток: створення національного органу з питань академічної доброчесності, розвиток інституційних структур в університетах (комітети з етики, омбудсмени, центри академічного письма), інтеграція питань академічної доброчесності в систему внутрішнього забезпечення якості.

По-третє, важливим є запровадження обов'язкових освітніх програм з академічної доброчесності для студентів та програм підвищення кваліфікації для викладачів.

По-четверте, потребує посилення технологічне забезпечення: використання ліцензійних програм виявлення плагіату, створення національного репозитарію академічних текстів, розробка політик щодо використання штучного інтелекту.

По-п'яте, необхідною є активізація міжнародної співпраці через приєднання до міжнародних мереж (ICAI, ENAI, GAIN) та участь у міжнародних проєктах.

Проведений компаративний аналіз засвідчує, що, незважаючи на істотні відмінності між національними системами забезпечення академічної доброчесності, спостерігається виразна тенденція до конвергенції підходів, формування спільних стандартів та активізації міжнародної співпраці. Англо-американська модель вирізняється високим ступенем інституціоналізації та активною роллю студентського самоврядування. Континентально-європейська модель характеризується сильним державним регулюванням та інтеграцією в системи забезпечення якості. Скандинавська модель ґрунтується на високому рівні соціальної довіри. Азійська модель поєднує традиційні цінності з технологічними інноваціями.

Глобальні ініціативи (ICAI, ENAI, GAIN) відіграють дедалі важливішу роль у координації міжнародних зусиль та формуванні уніфікованих підходів до протидії академічному шахрайству. Дослідження підтверджують наявність кореляційного зв'язку між рівнем верховенства права та станом академічної доброчесності, що має важливе значення для розуміння інституційних передумов формування культури академічної етики.

Для України використання кращих світових практик з урахуванням національної специфіки відкриває перспективи для вдосконалення системи забезпечення академічної доброчесності, підвищення якості освіти та зміцнення довіри до вітчизняної освітньої системи.

### **Література:**

1. Джурило А. П. Інституційні підходи до забезпечення академічного успіху: компаративний аналіз практик університетів США та Європи. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 20(12). С. 288–299.

2. Мельник К. М., Власюк С. А. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості освіти: український контекст та міжнародний досвід. 2025. Вип. 107, ч. 2. С. 169–178.

3. Безкровний О. Верховенство права, правова культура, освіта й академічна доброчесність. 2022.

4. International Center for Academic Integrity. *The Fundamental Values of Academic Integrity*. 2021.

5. European Network for Academic Integrity. *Glossary of Academic Integrity*. 2022.

6. UNESCO. *Global Trends in Academic Integrity*. November 2024.

7. Global Academic Integrity Network. First Global Report on Combatting Essay Mills. 2024.
8. Quality Assurance Agency. Academic Integrity Advice. 2020.
9. Tertiary Education Quality and Standards Agency. National Academic Integrity Code. 2021.
10. Deutsche Forschungsgemeinschaft. Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis. 2019.
11. Bretag T. A Research Agenda for Academic Integrity. Edward Elgar Publishing, 2020.
12. Eaton S. E. Academic Integrity in Canada: An Enduring and Essential Challenge. Springer, 2022.
13. Fishman T. The Fundamental Values of Academic Integrity. ICAI, 2014.
14. McCabe D., Treviño L., Butterfield K. Cheating in College: Why Students Do It and What Educators Can Do About It. Johns Hopkins University Press, 2012.
15. Закон України «Про освіту». 2017.
16. Закон України «Про вищу освіту». 2014 (зі змінами).
17. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Рекомендації щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. 2019.
18. ALLEA. The European Code of Conduct for Research Integrity. 2017.
19. UNESCO. Recommendations on the Ethics of Artificial Intelligence in Education. 2021.
20. World Justice Project. Rule of Law Index. 2023.

## **КОГНІТИВНІ СПОТВОРЕННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ЯК ЧИННИКИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТІВ**

**Соловйова І. І.**

*кандидат філософських наук, доцент,  
доцент кафедри «Соціальні та гуманітарні дисципліни»  
Одеський національний морський університет  
м. Одеса, Україна*

Проблема академічної доброчесності в сучасній вищій освіті вже давно перестала бути виключно формальною вимогою. З одного боку, вона чітко закріплена на нормативному рівні, зокрема в Законі України «Про освіту» ст.42, де визначено основні принципи етичної поведінки в освітньому процесі [4]. З іншого боку, реальна практика показує, що сам факт існування правил не гарантує їх дотримання. Як справедливо зазначається у наукових дослідженнях, нормативні вимоги не завжди трансформуються у внутрішні переконання студентів. У сучасному освітньому дискурсі академічна доброчесність розглядається як фундаментальна умова забезпечення якості освіти та довіри до результатів навчання. Вона охоплює не лише дотримання формальних правил, а й внутрішню установку особистості на чесність, відповідальність і повагу до інтелектуальної праці інших. Як зазначає О. В. Тринус, академічна доброчесність є системоутворюючим принципом освітнього процесу, що визначає характер взаємодії між його учасниками та формує культуру навчання [2, с. 69–70].

Якщо подивитися на ситуацію ширше, стає очевидним, що академічна недоброчесність – це не лише питання дисципліни або контролю, у багатьох випадках це результат того, як саме студент сприймає ситуацію, оцінює свої можливості і пояснює власні дії. І саме тут на перший план виходять психологічні механізми.

Передусім йдеться про когнітивні спотворення. У межах когнітивної психології вони розглядаються як певні «збій» у мисленні, які не завжди усвідомлюються, але суттєво впливають на рішення. Важливо розуміти: студент не завжди прямо вирішує «порушити правило», часто він спочатку змінює інтерпретацію ситуації так, щоб це порушення виглядало менш значущим.

Доволі типовою є ситуація, коли студент вважає, що невелике списування «не є серйозною проблемою». У подібних випадках спрацьовує механізм мінімізації. У наукових працях підкреслюється, що академічні порушення часто не оцінюються як серйозні за

відсутності безпосередніх санкцій [5, с. 147–151]. Також, дослідження показують, що студенти нерідко пояснюють порушення зовнішніми причинами або розглядають їх як вимушені [1, с. 111–113].

Інший момент – вплив оточення. Дуже часто студенти орієнтуються не на формальні правила, а на поведінку інших. Якщо створюється враження, що «всі так роблять», внутрішній бар'єр значно знижується. І це не просто індивідуальна особливість. Як зазначається у дослідженнях, соціальні норми суттєво впливають на формування поведінки студентів. Саме тому, безумовно, співучасть, дотичність до процесів, які відбуваються в освітньо-науковому середовищі, формує відповідальне ставлення усіх – адміністрації, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти до кожної з сфер діяльності ЗВО. Розподілене лідерство спонукає студентів до активної громадянської позиції. [6, с. 407].

Варто також згадати про перекладання відповідальності. У реальному житті студент може щиро вважати, що причина порушення – не в ньому, а в складності завдання чи завищених вимогах. У такому випадку він не відчуває себе порушником у повному сенсі цього слова.

Якщо узагальнити, то можна сказати, що когнітивні спотворення не просто пояснюють поведінку – вони її «дозволяють», вони створюють внутрішню логіку, у якій порушення виглядає допустимим.

Але на цьому процес не завершується: після прийняття рішення включаються інші механізми – психологічні захисти. Їх опис традиційно пов'язують із Sigmund Freud, і, попри критику, ця концепція досі добре пояснює багато аспектів поведінки.

У ситуації академічної недоброчесності захисні механізми виконують досить просту, але важливу функцію: вони зменшують внутрішній дискомфорт. Людині складно одночасно вважати себе чесною і розуміти, що вона порушила правило, тому психіка «підлаштовує» пояснення.

Найчастіше це виглядає як раціоналізація: «у мене не було часу», «завдання було несправедливим», «інакше я б не впорався». Студенти можуть виправдовувати свої дії через зовнішні обставини, що зменшує відчуття відповідальності [3].

Іноді включається заперечення – коли студент взагалі не розглядає свою поведінку як порушення. А інколи – проекція, коли відповідальність переноситься на викладача чи систему.

Важливо підкреслити, що ці механізми працюють не окремо від когнітивних спотворень, а разом із ними. Спочатку змінюється інтерпретація ситуації, потім – її емоційне сприйняття. У результаті формується досить стійка модель поведінки. Цікаво, що з часом ця модель може закріплюватися. Те, що спочатку викликало певний

внутрішній дискомфорт, поступово сприймається як нормальне. І це, мабуть, один із найбільш проблемних моментів.

Окремо варто згадати сучасний контекст. Цифрові технології, зокрема інструменти штучного інтелекту, значно змінюють ситуацію. З одного боку, вони відкривають нові можливості для навчання, з іншого – розмивають межі відповідальності. Як показують дослідження, використання нових інструментів, зокрема штучного інтелекту, змінює уявлення про межі допустимого і може знижувати відчуття особистої відповідальності [7, с. 6–8].

Не менш важливими є індивідуальні особливості студентів. Наприклад, орієнтація на результат, страх невдачі або високий рівень тривожності можуть підштовхувати до неетичних рішень. У цьому контексті підкреслюється зв'язок академічної доброчесності з внутрішніми цінностями особистості. Водночас у практиці вищої освіти спостерігається низка порушень академічної доброчесності, серед яких найпоширенішими є плагіат, списування та використання несанкціонованої допомоги. Дослідники пов'язують ці явища не лише з зовнішніми умовами, а й з особливостями мотивації та ціннісних орієнтацій студентів. Зокрема, підкреслюється, що недостатній рівень усвідомлення значення академічної доброчесності сприяє її формальному сприйняттю, що, у свою чергу, підвищує ймовірність порушень [2, с. 71–72].

Якщо підсумувати, можна сказати, що академічна недоброчесність – це не просто порушення правил. Це певна психологічна стратегія, яка формується під впливом мислення, емоцій і соціального контексту.

Отже, узагальнюючи викладене, доцільно сформулювати основні висновки дослідження:

- По-перше, академічна недоброчесність має складну природу і не зводиться лише до зовнішнього контролю чи дисциплінарних заходів;

- По-друге, когнітивні спотворення відіграють ключову роль, оскільки дозволяють змінити сприйняття ситуації і зробити порушення «менш значущим»;

- По-третє, механізми психологічного захисту забезпечують внутрішній комфорт, знижуючи відчуття провини та напруги;

- В четвертих, їх поєднання створює стійку модель поведінки, яка може повторюватися і закріплюватися.

Наукова новизна роботи полягає у спробі розглянути академічну недоброчесність не фрагментарно, а як результат взаємодії когнітивних і психодинамічних процесів. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти

внутрішні механізми поведінки студентів і розширює традиційне уявлення про цю проблему.

Практичне значення полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані у викладацькій діяльності – не лише для контролю, а й для профілактики академічної недоброчесності. Зокрема, йдеться про розвиток критичного мислення, формування етичної рефлексії та підвищення усвідомленості студентів щодо власних рішень.

### Література:

1. Рябенко М. І. Причини порушень академічної доброчесності у закладах вищої освіти України. *Наукові праці*. 2023. С. 110–115.
2. Гринус О. В. Академічна доброчесність у сучасному освітньому дискурсі. *Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 69–72. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740785> (дата звернення: 07.05.2026)
3. Грубінко А. В., Кравчук В. М. Юридична деонтологія і професійна етика та логіка для юристів : навч.-метод. практ. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 108 с.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 04.05.2026).
5. Юденкова О. П. Роль академічної доброчесності у вищій освіті. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2023. С. 147–151. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735395/1/2023-Юденкова.pdf> (дата звернення: 03.05.2026).
6. Слободянюк О. Академічна доброчесність у вищій освіті: міжнародний досвід. *Scientific discussions and solutions*. Riga : Liha-Pres, 2020. С. 388–414. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/143/1723/4172-1?inline=1> (дата звернення: 05.05.2026).
7. Pikhurets O. Academic integrity as a prerequisite for higher education development. *Journal of Education and Science*. 2025. P. 4–10.

## **СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: НОВЕЛИ ЗАКОНУ № 4742-ІХ**

**Татаренко С. В.**

*доктор філософії в галузі Право,  
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності  
та інформаційної безпеки*

*Навчально-науковий інститут підготовки фахівців  
для підрозділів кримінальної поліції імені Е. О. Дідоренка  
Донецького державного університету внутрішніх справ  
м. Кропивницький, Україна*

У сучасних умовах реформування освітньої сфери України особливого значення набуває законодавче врегулювання механізмів забезпечення академічної доброчесності.

Академічна доброчесність є однією з фундаментальних засад функціонування сучасної системи освіти й науки, оскільки забезпечує довіру до результатів освітньої та наукової діяльності, формує культуру відповідальності та гарантує дотримання прав інтелектуальної власності.

Прийняття Закону України «Про академічну доброчесність» стало логічним продовженням положень Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», у яких академічна доброчесність визначена однією з основних засад освітнього процесу [2; 3].

1 лютого 2026 року набрав чинності Закон України № 4742-ІХ «Про академічну доброчесність», який уперше комплексно врегулював правові засади забезпечення академічної доброчесності у сфері освіти і науки

Закон визначає академічну доброчесність як «сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності» [1].

Таким чином, на нашу думку, законодавець закріпив єдине нормативне розуміння академічної доброчесності та поширив його на всі рівні освітньої і наукової діяльності.

Особливу увагу Закон приділяє формуванню системи забезпечення академічної доброчесності у закладах освіти та наукових установах.

Відповідно до ст. 12 Закону, кожний заклад освіти та наукова установа зобов'язані створити внутрішню систему забезпечення академічної доброчесності, яка має ґрунтуватися на цінностях чесності, довіри, справедливості, відповідальності та поваги до авторства [1].

Така система є складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти та включає внутрішню політику, процедури реагування на порушення, діяльність уповноважених органів і осіб, а також механізми оскарження рішень.

Новелою Закону є чітке визначення видів порушень академічної доброчесності: до яких віднесено академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію, відчуження та приписування авторства, недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, академічний саботаж та інші порушення [1].

Важливим є нормативне закріплення положення про те, що використання матеріалів, створених штучним інтелектом, повинно супроводжуватися обов'язковим повідомленням про факт такого використання із зазначенням відповідної програми або методики генерування [1].

Як ми вважаємо, суттєвим досягненням Закону є встановлення процедурних гарантій під час розгляду повідомлень про порушення академічної доброчесності. Закон закріплює принцип презумпції академічної доброчесності, відповідно до якого особа вважається такою, що не вчинила порушення, доки факт такого порушення не буде встановлений у визначеному законом порядку.

Також передбачено обов'язковість неупередженого розгляду повідомлень, можливість оскарження рішень та необхідність уникнення конфлікту інтересів. [1].

Важливою складовою нового правового регулювання є визначення академічної відповідальності та санкцій за порушення академічної доброчесності.

Для педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників передбачено широкий спектр санкцій – від догани до звільнення, позбавлення наукових ступенів і вчених звань.

Щодо здобувачів освіти можуть застосовуватися повторне виконання завдання, повторне проходження оцінювання, позбавлення стипендії або відрахування із закладу освіти

Окремо встановлено інституційні санкції щодо закладів освіти та наукових установ, зокрема позбавлення права присуджувати наукові ступені чи відмову в акредитації [1].

Не менш важливим є покладення персональної відповідальності на керівників закладів освіти та наукових установ за функціонування системи забезпечення академічної доброчесності. Закон вимагає забезпечення відкритості внутрішніх актів, проведення інформаційно-просвітницьких заходів, використання програмних засобів виявлення ознак порушень академічної доброчесності та документування всіх процедур реагування [1].

Підводячи підсумки, хочемо зазначити, що Закон України № 4742-IX «Про академічну доброчесність» створює комплексний механізм правового регулювання академічної доброчесності в Україні.

Його положення спрямовані не лише на встановлення відповідальності за порушення, а й на формування культури доброчесності в освітньому та науковому середовищі.

Запровадження ефективних внутрішніх систем забезпечення академічної доброчесності сприятиме підвищенню якості освіти, зміцненню довіри до наукових результатів та інтеграції української освіти і науки до європейського академічного простору.

### **Література:**

1. Закон України «Про академічну доброчесність» № 4742-IX від 18 грудня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/ed20140701#Text>

## **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

**Тихомирова Т. С.**

*кандидат технічних наук, доцент  
Національний технічний університет  
«Харківський політехнічний інститут»  
м. Харків, Україна*

Дотримання академічної доброчесності здобувачами першого та другого рівня вищої освіти є запорукою довіри до їх результатів навчання з боку, в першу чергу, роботодавців. Наявність у закладі вищої освіти інституційних інструментів для впровадження академічної доброчесності як з боку викладачів, так й здобувачів є важливим фактором дотримання академічної доброчесності. До таких інституційних інструментів відносяться як наявність внутрішніх положень про академічну доброчесність з чітким зазначенням видів порушень академічної доброчесності та наслідків за такі порушення,

так й доступна та широка інформаційна компанія з популяризації принципів академічної доброчесності та позитивних наслідків її дотримання. Проте, якщо у здобувачів відсутні внутрішні, морально-етичні, запобіжники для порушення академічної доброчесності, то жодні методи «батоба та пряника» не є дієвими.

Починаючи з вступної кампанії 2022/2023 навч років автором даного дослідження регулярно проводяться опитування першокурсників щодо не тільки обізнаності про види порушення академічної доброчесності, а й про наявність внутрішніх принципів, які не дозволяють вдаватися до порушення норм академічної доброчесності. З кожним роком кількість здобувачів спеціальностей E2 Екологія та G2 Технологія захисту навколишнього середовища, які вступають до НГУ ХПІ та які мають морально-етичні запобіжники до порушення академічної доброчесності, знижується: 2022/2023 навч р – 46%, 2023/2024 – 43%, 2024/2025 – 38%, 2025/2026 – 33%. Й це не дивовачись на наявність просвітницьких заходах у закладах середньої освіти, які останнім часом приділяють увагу академічній доброчесності. Одним з факторів, які здобувачі виділяють як такий, що сприяє порушенню академічної доброчесності, є дистанційний формат навчання, коли у закладі середньої освіти майже відсутні можливості запобігти списуванню або несамостійному виконанню певних видів робіт. Таким чином, формування культури академічної доброчесності є завданням для закладів вищої освіти.

Характерною та відмінною рисою для здобувачів природничих спеціальностей є те, що більшість досліджень мають фізичне вимірювання, тобто кількісні показники. Для студентів природничих спеціальностей найчастіше виникає спокуса сфабрикувати результатів досліджень, яка проявляється, наприклад, у не правдивих даних щодо кількості паралельних дослідів або кількості опитаних респондентів. Якщо навчання й у закладі вищої освіти відбувається у змішаному або дистанційному форматі, довести факт фабрикації складно. З урахуванням цього формування культури дотримання академічно доброчесності може складатися з наступних заходів та етапів, які, що важливо, реалізуються протягом всього терміну навчання, а не тільки у першому семестрі при вступі.

1. Демонстрація реальної ціни сфальсифікованих даних. Студенти мають усвідомити, що підробка даних у лабораторії прирівнюється до злочину, який може призвести до катастрофічних та летальних наслідків. Можна реалізувати наступні кейси: а) аналіз реальних катастроф – можна розібрати випадки, коли приховані дані або сфальсифіковані результати досліджень призводили до екологічних чи техногенних катастроф; б) моделювання наслідків у власних проектах:

які будуть наслідки для здоров'я та життя людей, якщо у власному проєкті будуть закладені сфальсифіковані або сфабриковані данні – необхідно показати моральну відповідальність за надання недостовірних даних.

2. Поширення гасла «негативний результат – теж результат». Однією з причин академічної недоброчесності серед молодих науковців – страх, що експеримент «не вийшов», і за це покарають або поставлять низьку оцінку. Можна реалізувати наступні кейси: а) показати на дослідженнях викладачів кафедри або ЗВО як було отримано негативні результати або гіпотеза виявилась не робочою й що було зроблено відповідні наукові публікації саме з метою того, щоб наступні покоління не повторювали такий шлях; б) створення «переліку невдалих експериментів» – можливість здобувачам залишити дані про свої невдалі експерименти у відкритому доступі з метою розбору причин досвідченими науковцями, а також відсутності покарання за невдалий експеримент.

3. Розвиток культури «peer-to-peer» та справжнього авторства. Коли студент відчуває себе творцем, він ставиться до свого продукту інакше. Красти чуже стає принизливим та отримує осуд з боку інших здобувачів. Можна реалізувати наступні кейси: а) студентські наукові гуртки як етичні фільтри – формати наукових гуртків або стартапів можуть бути використані для впровадження внутрішнього відкритого рецензування. Коли студенти самі обговорюють та тестують ідеї одне одного, вони природним чином вчать поважати чужу інтелектуальну власність і захищати свою. Студентські наукові гуртки на кафедрі хімічної техніки та промислової екології НТУ ХПІ показали свою дієвість за багатьма напрямками, в тому числі й у напрямку чесного авторства та чесних результатів [1, с.60; б) мінімізація завдань, які зводяться до компіляції чужих текстів – наприклад, відмова від рефератів. Там, де виконання практичних завдань – збір зразків, вимірювання параметрів навколишнього середовища тощо – не можливо, необхідно використовувати інші види робіт, наприклад розбір вигаданих кейсів, що унеможливує пошук інформації, а потребує власних наробок.

### **Література:**

1. Філенко О. М. Природничі студентські наукові гуртки як елемент формування екологічної культури здобувачів вищої освіти / О. М. Філенко, Т. С. Тихомирова, В. Б. Байрачний, П. С. Пашенко. *Екологічні науки*. 2025. № 6 (63). С. 58–63.

# АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧИННИК ВАЛІДНОСТІ ЗНАННЯ Й ОПТИМІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ

**Третьякова С. О.**

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент  
Уманський національний університет  
м. Умань, Черкаська область, Україна*

Першочерговою перевагою дотримання академічної доброчесності є підвищення валідності наукового знання. Коректне цитування, уникнення фабрикації та фальсифікації даних забезпечують відтворюваність результатів, що безпосередньо зменшує частку «сміттєвих» публікацій у загальному науковому потоці [2, с. 64].

Відштовхуючись від цього, варто зазначити, що зазначена валідність неможлива без формування довіри всередині академічної спільноти. Системне впровадження норм доброчесності виступає ключовим чинником соціального капіталу в науці, адже довіра між авторами, рецензентами та редакціями, а також між наукою та суспільством, яке фінансує дослідження, є необхідною умовою подальшого розвитку [1, с. 47].

Розвиваючи тему інституційної довіри, слід звернути увагу на запобігання репутаційним та юридичним ризикам. Для окремого дослідника або установи академічна доброчесність постає як механізм захисту від звинувачень у плагіаті, дублюванні публікацій або маніпуляції експертизою, що в довгостроковій перспективі зберігає академічний статус і кар'єрні перспективи [4, с. 30].

Крім того, з позиції інформаційної ефективності, чітке розмежування власних і запозичених ідей разом із належним оформленням посилань та відмовою від «примусового цитування» суттєво оптимізує наукову комунікацію [5, с. 114]. Такий підхід дозволяє іншим дослідникам швидко вибудовувати ланцюг попередніх напрацювань, уникаючи зайвих витрат часу на верифікацію.

Зазначимо, що академічна доброчесність сприяє розвитку критичного мислення у здобувачів освіти. Перехід від репродуктивних завдань до автентичного оцінювання (есе, проєкти, аналітичні огляди) стимулює навички самостійного аргументованого міркування, що є якісним індикатором заміни механічного копіювання на справжнє навчання [6, с. 92].

Паралельно з освітніми ефектами слід відзначити підвищення міжнародної конкурентоспроможності установ, які імплементують стандарти доброчесності (через комітети з етики, програмне

забезпечення перевірки текстів та політику відкритих даних). Такі установи легше інтегруються в глобальний дослідницький простір, отримуючи доступ до грантів і спільних проєктів, де доброчесність є обов'язковою умовою участі [7, с. 157].

Як дослідниця, яка регулярно працює з підготовкою статей до рецензованих видань, додам, що академічна доброчесність для мене є не формальним обмеженням, а робочим інструментом, який економить час і нерви.

Коли я точно знаю, які ідеї належать іншим авторам, а які є результатом моєї власної роботи, мені не доводиться повертатися до тексту після перевірки на плагіат або виправдовуватися перед редактором за «забуте» цитування. Крім того, звичка прозоро описувати методику збору й аналізу даних рятує від звинувачень у фабрикації, які можуть зруйнувати роками напрацьовану репутацію. Отже, для мене особисто доброчесність – це не абстрактна чеснота, а щоденна практика, що дозволяє зосередитися на справді важливих дослідницьких питаннях.

Нарешті, узагальнюючи викладене, варто наголосити на зменшенні корупційо-генних факторів у науці [7, с. 98]. Прозорі процедури рецензування, декларування конфлікту інтересів та відповідальне авторство знижують ризики «хижацьких» видань, недобросовісної експертизи дисертацій та афіліації з метою отримання неправомірних переваг, що у підсумку зміцнює всю академічну систему.

### Література:

1. Бондаренко В. М. Академічна доброчесність як основа забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. 87. С. 45–51.
2. Гриценко Т. Б., Гриценко І. В. Фальсифікація даних у наукових дослідженнях: причини, наслідки, способи запобігання. *Наука та наукознавство*. 2020. № 3. С. 62–74. DOI: 10.15407/sofs2020.03.062.
3. Довіра в науці: соціально-психологічний аспект / О. М. Коваленко, Л. В. Савчук, Т. П. Мороз, І. В. Лисенко. Київ : Наукова думка, 2018. 240 с.
4. Костюк О. С. Репутаційні ризики науковця в умовах поширення недобросовісних практик. *Університетські студії*. 2021. № 2 (14). С. 28–35.
5. Кузьменко В. І. Наукова комунікація та інформаційна культура дослідника. 2-ге вид., допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 312 с.
6. Лугай Т. В. Критичне мислення як результат упровадження академічної доброчесності в освітній процес. *Вища освіта України*. 2018. № 4. С. 89–94.

7. Міжнародні стандарти академічної доброчесності: досвід ЄС та перспективи для України / за ред. В. В. Рибак, С. М. Шевченко. Київ : Інститут євроінтеграційних досліджень, 2021. 188 с.

8. Наукова етика та запобігання порушенням академічної доброчесності : монографія / І. П. Головач, О. В. Дубровіна, М. С. Ткаченко, Л. А. Філіппова. Харків : Право, 2020. 256 с.

9. Плахотнік О. В. Плагіат у наукових публікаціях: правові та моральні аспекти. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2019. № 5. С. 42–48.

## **ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

**Трофімчук В. М**

*старший викладач кафедри іноземних мов  
Національний університет водного господарства та  
природокористування  
м. Рівне, Україна*

Сучасний освітній простір дедалі більше орієнтується не лише на передачу знань, а й на формування цінностей, норм професійної поведінки та відповідального ставлення до результатів навчання. У цьому контексті академічна доброчесність виступає однією з базових засад функціонування закладів вищої освіти. Вона визначає рівень довіри до освітнього процесу, забезпечує якість навчання та сприяє становленню особистості майбутнього фахівця. Особливої актуальності це питання набуває у процесі вивчення іноземної мови, де студенти постійно працюють із текстами, цитуванням, перекладом, переказом, письмовими роботами та цифровими ресурсами.

Відповідно до Закону України «Про освіту», академічна доброчесність є сукупністю етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності [1]. Таке розуміння підкреслює, що йдеться не лише про відсутність порушень, а насамперед про свідоме дотримання чесних практик у навчанні. Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) серед фундаментальних цінностей називає чесність, довіру, справедливість, повагу, відповідальність і мужність [2, с. 4]. Саме ці орієнтири мають стати частиною повсякденної навчальної культури студентів.

У процесі вивчення іноземної мови проблема академічної доброчесності має низку специфічних проявів. Серед них можна назвати дослівне копіювання текстів із мережі Інтернет, використання автоматичного перекладу без опрацювання змісту, подання чужих письмових робіт як власних, некоректне цитування джерел, а також надмірну залежність від цифрових сервісів під час виконання завдань. На перший погляд такі дії інколи сприймаються студентами як незначні порушення, однак вони гальмують формування мовної компетентності, адже студент уникає самостійної роботи з лексикою, граматикою та структурою висловлення.

Як зазначає Т. Бретаг, академічна доброчесність не може зводитися виключно до системи покарань; вона повинна розглядатися як складова освітньої культури, що формується через послідовну роботу викладачів та інституції загалом [3, с. 8]. Це положення є особливо важливим для занять з іноземної мови, де значна частина результату залежить від регулярної особистої практики студента. Якщо здобувач освіти звикає шукати швидкі способи виконання завдань без інтелектуального зусилля, він поступово втрачає мотивацію до реального навчання.

Одним із дієвих шляхів формування культури академічної доброчесності є чітке пояснення студентам меж допустимого використання допоміжних ресурсів. Наприклад, словники, корпуси текстів, граматичні довідники чи програми перевірки правопису можуть бути корисними інструментами навчання, якщо студент використовує їх для вдосконалення власного тексту. Водночас повне генерування відповіді стороннім сервісом або механічне копіювання готового матеріалу суперечить самій логіці освітнього процесу. Студенти мають розуміти різницю між підтримкою навчання та підміною власної діяльності.

Важливу роль відіграє також система навчальних завдань. Практика показує, що шаблонні однакові вправи частіше провокують списування, тоді як персоналізовані та творчі завдання стимулюють самостійну роботу. Наприклад, написання есе на основі власного досвіду, аналіз конкретної комунікативної ситуації, підготовка усної позиції щодо дискусійної теми або порівняння культурних явищ значно складніше виконати шляхом копіювання готового матеріалу. За спостереженнями Дж. Гармера, ефективне навчання мови передбачає активне залучення студента до створення змісту, а не лише відтворення готових конструкцій [4, с. 84].

Не менш значущим чинником є розвиток навичок академічного письма. Багато порушень виникає не лише через недоброчесність, а й через недостатнє розуміння правил цитування, перефразування та роботи з джерелами. Студенти нерідко не розрізняють, де закінчується переказ чужої думки і починається власний аналіз. Тому доцільно

систематично включати у курс іноземної мови міні-модулі з основ академічного письма: як оформлювати посилання, як вводити цитату в текст, як перефразувати без спотворення змісту, як узагальнювати інформацію з кількох джерел.

Дослідження сучасних освітніх практик свідчать, що профілактика порушень є ефективнішою за виключно каральний підхід. Зокрема, у роботі R. Yavich та N. Davidovitch наголошено, що академічна недоброчесність зменшується за умов підтримки навчальної мотивації студентів, розвитку їхньої впевненості у власних силах та створення зрозумілих правил оцінювання [5]. Це означає, що студент, який відчуває здатність виконати завдання самостійно, рідше вдається до нечесних практик.

Особлива відповідальність покладається на викладача іноземної мови як організатора освітнього середовища. Саме викладач задає стандарти роботи з джерелами, демонструє коректне цитування, пояснює принципи авторського права, надає зворотний зв'язок щодо самостійності виконання завдань. Водночас важливим є не лише контроль, а й партнерська комунікація зі студентами. Коли правила пояснені прозоро, а критерії оцінювання є зрозумілими, рівень довіри в академічній групі зростає.

В умовах цифровізації освіти формування культури академічної доброчесності потребує оновлених підходів. Заборонити всі технології неможливо і недоцільно. Натомість важливо навчити студентів етичного користування ними. Це передбачає вміння зазначати використані інструменти, критично оцінювати отриманий результат, перевіряти достовірність інформації та зберігати авторство власної роботи. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до освіти, де поряд із мовною компетентністю формується інформаційна грамотність.

Отже, формування культури академічної доброчесності у студентів у процесі вивчення іноземної мови є комплексним завданням, що поєднує ціннісний, методичний і комунікативний аспекти. Ефективність цієї роботи залежить від послідовної позиції викладача, зрозумілих правил взаємодії, продуманої системи завдань та розвитку академічного письма. За таких умов вивчення іноземної мови стає не лише засобом комунікації, а й простором формування відповідальної, самостійної та доброчесної особистості.

### Література:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 24.04.2026).
2. International Center for Academic Integrity. *The Fundamental Values of Academic Integrity*. 3rd ed. Clemson, SC, 2021. 16 p.

3. Bretag T. Challenges in addressing plagiarism in education. *PLOS Medicine*. 2013. Vol. 10, No. 12. e1001574.
4. Harmer J. *How to Teach English*. Harlow : Pearson Education, 2007. 288 p.
5. Yavich R., Davidovitch N. Plagiarism among Higher Education Students. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14(8). Art. 908. DOI:10.3390/educsci14080908.

## **ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: МІЖ НОВИЗНОЮ І ТРАДИЦІЄЮ**

**Тугарова О. К.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри організації захисту інформації  
з обмеженим доступом  
Національна академія Служби безпеки України  
м. Київ, Україна*

Академічна доброчесність як правова категорія отримала законодавче закріплення із прийняттям Закону України «Про освіту» [2], що започаткувало процес імплементації її принципів у національну систему освіти і науки. У нормативних приписах ст. 42 цього Закону вперше на законодавчому рівні було сформовано основні засади та стандарти академічної доброчесності, а також визначено загальні підходи до відповідальності за їх порушення (ст. 42 Закону).

Новий Закон України «Про академічну доброчесність» [1] (надалі – Закон) продовжив розвиток ідей у сфері академічної доброчесності, закладених у Законі України «Про освіту», конкретизувавши підходи до визначення порушень та відповідальності за їх вчинення. Разом з тим, окремі положення нового Закону зумовлюють необхідність подальшого осмислення змісту та правової природи відповідальності у сфері академічної доброчесності (надалі – академічна відповідальність). Питання її правової природи та термінологічної визначеності має важливе значення як для формування внутрішніх політик закладів освіти, так і для забезпечення послідовності у застосуванні відповідних заходів. За таких умов з'ясування місця академічної відповідальності в системі юридичної відповідальності набуває особливої актуальності. У цьому контексті для з'ясування правової природи академічної відповідальності доцільно звернутися до загальнотеоретичного розуміння юридичної відповідальності та її місця в системі права.

У теорії права юридична відповідальність вже традиційно розглядається як врегульований нормами права вид соціальної відповідальності, що виникає і настає за вчинення правопорушення та передбачає застосування до особи за вчинення правопорушення та передбачає застосування до особи відповідних правових наслідків у встановленому законом порядку. З огляду на це, для виокремлення окремих видів юридичної відповідальності доцільно використовувати такі ознаки:

- нормативна визначеність (закріплення у нормах права);
- наявність правопорушення, визначеного законом як підстава відповідальності;
- визначене коло суб'єктів, які можуть бути притягнуті до відповідальності;
- застосування відповідних заходів уповноваженими органами за встановленою законом процедурою;
- наявність санкцій та пов'язаних із ними правових наслідків.

Зазначені ознаки відображаються у традиційних видах юридичної відповідальності – кримінальній, адміністративній, цивільно-правовій та дисциплінарній, які відрізняються за підставами настання, суб'єктивним складом, порядком реалізації та характером санкцій.

Водночас питання про виокремлення нового виду юридичної відповідальності пов'язується з наявністю специфічних ознак, які не зводяться до характеристик уже існуючих видів. Саме у цьому контексті у науковому середовищі обговорюється можливість розгляду академічної відповідальності як нового самостійного виду юридичної відповідальності<sup>2</sup>.

Відповідальність за порушення академічної доброчесності має закріплення на рівні законодавства, а нормативною підставою її застосування є вчинення порушень, визначених у Законі України «Про академічну доброчесність». Зокрема, порушеннями академічної доброчесності є дія чи бездіяльність суб'єкта академічної діяльності (ст. 17 Закону), а ст. 18 Закону містить вичерпний перелік таких порушень (відчуження авторства, академічний плагіат, приписування авторства, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація тощо).

Закон також визначає спеціальне коло суб'єктів відповідальності – суб'єктів академічної відповідальності, до яких застосовуються відповідні заходи впливу. При цьому згідно ст. 21 Закону академічна відповідальність полягає у застосуванні до особи, яка вчинила правопорушення, санкцій, визначених законом, а її застосування можливе виключно за умови встановлення факту такого порушення.

Особливістю є й те, що притягнення до академічної відповідальності здійснюється у визначеному процедурному порядку: встановлення факту порушення та застосування санкцій відбувається відповідно до процедур, передбачених законом та внутрішніми актами закладів освіти. Водночас санкції мають особливий характер і визначаються як заходи впливу на особу (ст. 22 Закону), що можуть включати, зокрема, позбавлення наукового ступеня, вченого звання,

---

<sup>2</sup> Такі обговорення відбувалися в межах Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Академічна доброчесність: вимоги 2026 року».

відрахування здобувача вищої освіти чи інші наслідки, прямо пов'язані з академічною діяльністю.

Таким чином, на рівні законодавчого регулювання академічна відповідальність формально відповідає основним ознакам юридичної відповідальності, що і зумовлює можливість її розгляду як самостійного виду.

Водночас наведена аргументація не переконує у необхідності виокремлення академічної відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності, що зумовлює потребу у її критичному переосмисленні. Такий підхід, зокрема, не враховує що наявність окремих специфічних рис не є достатньою підставою для формування нового виду юридичної відповідальності, оскільки подібні особливості притаманні й іншим видам.

Крім того, запропоноване розуміння не забезпечує чіткого відмежування академічної відповідальності від уже існуючих видів, насамперед відповідальності дисциплінарної. Підставою її застосування є порушення трудової (службової) дисципліни, тоді як академічна відповідальність пов'язується з порушенням правил академічної доброчесності. Водночас така відмінність має, скоріш, предметний, а не правовий характер. В обох випадках ідеться про порушення встановлених правил поведінки у межах певної організаційної системи.

Суб'єктний склад обмежується особами, які перебувають у відповідних організаційних чи службових відносинах. Застосування заходів впливу здійснюється уповноваженими органами або колегіальними органами в межах відповідної інституції, а самі заходи впливу спрямовані на забезпечення належної поведінки та дотримання внутрішніх стандартів. Санкції, що застосовуються у сфері академічної доброчесності, хоча і мають специфічний зміст, за своєю природою не виходять за межі дисциплінарного впливу.

Додатково слід враховувати, що застосування заходів академічної відповідальності здебільшого не пов'язане з реалізацією державного примусу у його класичному розумінні, а здійснюється в межах автономії закладів освіти, що також наближує її до дисциплінарної відповідальності.

Відсутність якісно нових, унікальних ознак, які не можуть бути пояснені в межах традиційних підходів, свідчить про те, що йдеться радше про специфічний прояв уже відомих видів юридичної відповідальності, ніж про формування нового.

Питання, поставлене у цьому дослідженні, зумовлене новизною відповідного нормативного регулювання та відсутністю усталених підходів до розуміння правової природи академічної відповідальності, що актуалізує її подальше наукове осмислення.

У цьому контексті подальше дослідження місця академічної відповідальності в системі юридичної відповідальності, а також поступове узгодження та гармонізація підходів до тлумачення відповідних правових категорій можуть сприяти усуненню розбіжностей і уникненню неоднозначного тлумачення, а також забезпеченню однакового розуміння юридичних категорій, що застосовуються у сфері освіти.

### **Література:**

1. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4742-IX (у редакції 18.12.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#top> (дата звернення 01.05.2026).

2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145 – VIII (у редакції від 01.01.2026 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> (дата звернення 01.05.2026).

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ОПП «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»**

**Хмелюк А. В.**

*кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри фінансів та обліку,  
гарант ОПП «Облік і оподаткування»*

*Дніпровський державний технічний університет  
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

Неймовірно швидкий розвиток цифрових технологій та поширення систем використання генеративного штучного інтелекту суттєво трансформують сучасний освітній простір. Так, використання платформ на основі штучного інтелекту, зокрема ChatGPT, Gemini, Claude та інших сервісів, створює нові можливості для організації освітнього процесу, водночас актуалізуючи проблематику забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Особливої актуальності зазначене питання набуває під час реалізації освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування», оскільки професійна діяльність майбутніх бухгалтерів і податківців безпосередньо пов'язана з принципами достовірності, відповідальності та професійної етики.

Необхідно акцентувати, що відповідно до Закону України «Про освіту» [1] та Закону України «Про академічну доброчесність» [2], «... академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів і встановлених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та здійснення наукової діяльності»[1]. Разом із тим сучасні інструменти штучного інтелекту суттєво ускладнюють процес ідентифікації самостійності виконання навчальних завдань, курсових робіт, аналітичних досліджень та кваліфікаційних робіт здобувачів освіти.

Практика функціонування ОПШ «Облік і оподаткування» свідчить про суттєве зростання використання здобувачами генеративних AI-сервісів під час виконання:

- розрахункових та аналітичних завдань;
- есе та рефератів;
- звітів з виробничої та переддипломної практики;
- курсових робіт;
- кваліфікаційних робіт.

Особливо проблемним є використання штучного інтелекту під час формування аналітичних висновків, інтерпретації фінансової звітності та розробки бухгалтерських проведень. Значна частина AI-сервісів здатна генерувати структуровані тексти, таблиці, фінансові розрахунки та навіть фрагменти облікової політики підприємства, що створює ризики формального засвоєння компетентностей без належного рівня професійної підготовки.

Крім того, для спеціальності D1 «Облік і оподаткування» проблема академічної доброчесності має особливе значення, оскільки професійна діяльність бухгалтера базується на принципах об'єктивності, достовірності інформації та відповідальності за результати прийняття управлінських рішень. Формування толерантності до академічної недоброчесності під час навчання може негативно впливати на професійну етику майбутнього фахівця та створювати ризики викривлення фінансової інформації у практичній діяльності.

Але, на нашу думку, використання штучного інтелекту не повинно розглядатися виключно як негативне явище. За умови належного нормативного регулювання AI-технології можуть виступати ефективним допоміжним інструментом для:

- автоматизації рутинних розрахунків;
- пошуку нормативної бази;
- аналізу великих масивів фінансових даних;
- моделювання господарських ситуацій;
- розвитку цифрових компетентностей здобувачів освіти.

У зв'язку з цим одним із ключових завдань гаранта освітньої програми є формування чіткої політики використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Доцільним є закріплення у силабусах освітніх компонентів:

- допустимих меж використання AI-сервісів;
- вимог щодо декларування використання штучного інтелекту;
- критеріїв оцінювання самостійності виконання робіт;
- відповідальності за недоброчесне використання цифрових інструментів.

Важливого значення також набуває удосконалення форм контролю знань. Традиційні письмові роботи поступово втрачають ефективність як інструмент перевірки сформованості компетентностей. У сучасних умовах доцільним є посилення ролі:

- усних форм контролю (нажаль під час дистанційного навчання це не є можливим);
- кейсових завдань;
- ситуаційного моделювання;
- практикоорієнтованих проєктів;
- публічного захисту індивідуальних аналітичних досліджень.

Крім того, необхідним є систематичне підвищення цифрової компетентності науково-педагогічних працівників щодо можливостей та ризиків використання штучного інтелекту. Відсутність належного рівня обізнаності викладачів щодо сучасних AI-технологій суттєво ускладнює процес виявлення порушень академічної доброчесності та формування ефективної системи внутрішнього контролю якості освіти.

Отже, використання штучного інтелекту створює нові виклики для забезпечення академічної доброчесності під час реалізації ОПП «Облік і оподаткування». Водночас ефективна адаптація освітнього процесу до сучасних цифрових умов можлива за умови формування комплексної політики академічної доброчесності, оновлення методів оцінювання результатів навчання та розвитку цифрових компетентностей усіх учасників освітнього процесу. У сучасних умовах академічна доброчесність має розглядатися не лише як інструмент контролю, а як стратегічний елемент формування професійної етики майбутніх фахівців у сфері обліку та оподаткування.

### **Література:**

1. Про освіту: Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Про академічну доброчесність: Закон України від 18 груд. 2025 р. № 4742-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

3. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 11 лип. 2019 р. № 977. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>

4. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти: методичні рекомендації. НАЗЯВО. Київ, 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>

## **АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ**

**Шапаренко І. Є.**

*кандидат біологічних наук, доцент,*

*доцент кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання*

*Полтавський національний педагогічний університет*

*імені В. Г. Короленка*

*м. Полтава, Україна*

Академічна доброчесність виступає визначальною умовою забезпечення якості вищої освіти та одним із базових індикаторів ефективності функціонування освітньої системи. Її дотримання є особливо важливим у процесі викладання дисциплін медико-біологічного циклу, оскільки саме вони формують фундаментальні знання про функціонування організму людини та є основою професійної діяльності майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання, спорту й реабілітації. У цьому контексті будь-які помилки, неточності або формальне засвоєння матеріалу можуть мати не лише академічні, але й практичні наслідки, зокрема становити потенційні ризики для збереження та зміцнення здоров'я людини.

В умовах цифровізації освіти та стрімкого розвитку інформаційних технологій проблема дотримання принципів академічної доброчесності набуває нових вимірів. З одного боку, відкритий доступ до значних обсягів наукової інформації, електронних ресурсів і навчальних

матеріалів сприяє розширенню освітніх можливостей студентів, розвитку їхньої самостійності та дослідницьких компетентностей. З іншого боку, це створює передумови для зростання проявів академічної недоброчесності, зокрема плагіату, некоректного запозичення, компіляції текстів без належного цитування, а також використання сторонньої допомоги без її декларування.

Додатковим фактором ризику є поширення цифрових інструментів, здатних генерувати тексти, що ускладнює ідентифікацію авторства та потребує удосконалення підходів до оцінювання результатів навчальної діяльності. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування у здобувачів освіти навичок академічного письма, критичного мислення, інформаційної культури та усвідомлення етичних засад наукової діяльності як невід'ємних складових професійної підготовки.

Таким чином, забезпечення академічної доброчесності у викладанні медико-біологічних дисциплін є не лише вимогою освітніх стандартів, а й необхідною передумовою формування висококваліфікованих, відповідальних і конкурентоспроможних фахівців.

Для студентів факультету фізичного виховання та спорту проблема набуває додаткового значення, оскільки формує професійну відповідальність майбутніх фахівців у сфері здоров'я та реабілітації.

Це і визначило мету нашого дослідження, яка полягає в обґрунтуванні ролі академічної доброчесності у викладанні дисциплін медико-біологічного циклу та визначенні ефективних підходів до її формування у студентів факультету фізичного виховання та спорту.

Проблему академічної доброчесності в Україні досліджували низка науковців: Н. Зарівна, О. Поляк, Н. Горлачук розкрили питання доброчесності як основи якості медичної освіти [3]; І. Доценко – академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти [2]; Л. Балацька – особливості дотримання доброчесності студентами спеціальності «Фізична культура і спорт» [1]; С. Омельчук, А. Кузьменко розглядали інтеграцію принципів доброчесності в освітні програми [4].

Академічна доброчесність у сучасному освітньому просторі розглядається як фундаментальна етична та правова категорія, що визначає якість освітнього процесу та виступає необхідною умовою формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Вона інтегрує такі цінності, як чесність, відповідальність, прозорість, довіра та справедливість, які забезпечують достовірність результатів навчальної та наукової діяльності.

У контексті викладання дисциплін медико-біологічного циклу (анатомії людини з основами спортивної морфології, фізіології,

біохімії, гігієни, біомеханіки, кінезіології, спортивної медицини та ін.) академічна доброчесність набуває особливої ваги, оскільки ці знання складають основу професійної діяльності фахівців у сфері фізичного виховання та спорту. Достовірність засвоєного матеріалу та сформованість практичних навичок безпосередньо впливають на безпеку та здоров'я людини, що підсилює вимоги до самостійності навчальної діяльності студентів і коректності використання джерел інформації.

Поширення недоброчесних практик, таких як академічний плагіат, списування, фальсифікація або фабрикація результатів досліджень, має системно негативний вплив на якість освіти. Зазначені явища призводять до формального засвоєння знань, зниження рівня критичного мислення та, як наслідок, формування професійної некомпетентності. У сфері медико-біологічної підготовки це створює потенційні ризики для практичної діяльності майбутніх спеціалістів.

Формування культури академічної доброчесності передбачає реалізацію комплексного та міждисциплінарного підходу. Такий підхід включає: інтеграцію принципів доброчесності в освітні програми та зміст навчальних дисциплін; застосування сучасних цифрових інструментів контролю (антиплагіатних систем); розвиток навичок академічного письма; формування інформаційної грамотності; а також системну виховну роботу, спрямовану на усвідомлення студентами етичних норм наукової діяльності.

Особливе значення має особистісний і професійний приклад викладача як носія академічної культури. Викладач виступає не лише транслятором знань, а й суб'єктом формування ціннісних орієнтацій студентів, демонструючи стандарти академічної поведінки, коректність цитування, об'єктивність оцінювання та нетерпимість до проявів недоброчесності.

Для студентів факультетів фізичного виховання та спорту академічна доброчесність має міждисциплінарний характер і корелює з принципами спортивної етики. Зокрема, вона тісно пов'язана з дотриманням принципів «fair play», що передбачають чесність, повагу до суперника, дотримання правил і відповідальність за результати власної діяльності. Така інтеграція сприяє формуванню цілісної професійної та етичної позиції майбутнього фахівця.

Академічна доброчесність у викладанні медико-біологічних дисциплін виступає не лише нормативною вимогою, а й стратегічним чинником підвищення якості освіти, професійної підготовки та конкурентоспроможності випускників у сфері фізичного виховання та спорту.

Отже, академічна доброчесність є невід'ємною складовою якісної підготовки фахівців у галузі фізичного виховання та спорту. Її форму-

вання у процесі викладання медико-біологічних дисциплін сприяє розвитку критичного мислення, відповідальності та професійної етики. Ефективне впровадження принципів доброчесності можливе за умови комплексної роботи закладу освіти, викладачів і студентів. Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на розробку практичних методик формування академічної культури у спортивних спеціальностях.

### **Література:**

1. Балацька Л. Академічна доброчесність студентів спеціальності «Фізична культура і спорт». *Physical culture and sport: scientific perspective*. 2024. № 1(1). С. 90–95.

2. Доценко І. О. Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2022. № 32. С. 31–42.

3. Зарівна Н. О., Поляк О. Б., Горлачук Н. В. Академічна доброчесність – основа забезпечення якості освіти. *Медична освіта*. 2021. № 2. С. 23–27.

4. Омельчук С., Кузьменко А. Академічна доброчесність у підготовці здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. *Вища освіта України*. 2025. № 2. С. 79–95.

## **ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ У СФЕРІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ**

**Шепета О. В.**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
професор кафедри організації захисту інформації  
з обмеженим доступом*

*Національна академія Служби безпеки України  
м. Київ, Україна*

Новий Закон України «Про академічну доброчесність» (далі Закон) [1] суттєво розширив нормативне регулювання у сфері забезпечення академічної доброчесності, конкретизувавши перелік порушень та підходи до відповідальності за їх вчинення. Водночас аналіз положень свідчить про широке використання оціночних понять, зміст яких не має чіткого нормативного визначення.

Оціночний характер окремих положень Закону виявляється насамперед через закріплення таких категорій, як «принципи»,

«цінності», «стійкість», «довіра», «справедливість» і т.ін., зміст яких не має вичерпного нормативного визначення. Їх застосування неминуче передбачає інтерпретацію, що надає відповідним нормам оціночного характеру. Така конструкція забезпечує необхідну гнучкість правового регулювання, проте зумовлює ризики неоднозначного тлумачення, і, як наслідок, застосування цих положень у практиці закладів освіти, що може безпосередньо вплинути на кваліфікацію порушень та прийняття рішень про відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Оціночний характер ключових категорій зумовлює їх різне тлумачення на рівні різних закладів освіти та органів, уповноважених розглядати питання академічної доброчесності. За відсутності практики і, як наслідок, сформованих усталених підходів це може закладати передумови для суб'єктивної оцінки і подальшої кваліфікації однакових за сутністю діянь, а також для різних підходів у застосування заходів впливу. Така ситуація порушує вимоги правової визначеності, що ґрунтується на чіткості, зрозумілості і передбачуваності правових норм та їх однаковому застосуванні.

Разом з тим, використання оціночних понять у сфері академічної доброчесності має ще одну важливу особливість. За відсутності чітких визначень їх зміст формується у процесі застосування. Тобто саме ті, хто розглядає відповідні справи, фактично наповнюють ці поняття конкретним змістом залежно від обставин чи ситуації. Це можна простежити на прикладі тих категорій, про які вже йшлося вище: довіра, стійкість, справедливість. Їх зміст не є сталим і розкривається через практику застосування: залежно від конкретних обставин одні й ті самі дії можуть по-різному оцінюватися з точки зору впливу на довіру до результатів навчання, відповідності вимогам справедливості або значення для стійкості академічного середовища. Саме у процесі такої оцінки ці категорії набувають реального змісту.

Це, у свою чергу, означає, що важливо, щоб ці категорії розумілися більш-менш однаково. Йдеться не про те, щоб звести їх до однакових і жорстко визначених правил, а про відносно спільне розуміння того, як їх застосовувати. Це дозволить зберегти необхідну гнучкість і водночас уникнути ситуацій, коли підходи надто відрізняються.

Оскільки зміст цих понять наперед не заданий і формується у процесі розгляду конкретних ситуацій, багато залежить від того, як саме їх тлумачать. Якщо підходи різняться, подібні випадки можуть оцінюватися по-різному. У такій ситуації вирішальну роль відіграватиме не лише норма, а й спосіб її розуміння.

Саме тому поступове наближення підходів є важливим для того, щоб практика виглядала більш послідовною. Це не означає однакових рішень у кожному випадку, але дозволить уникнути різких

розбіжностей і зробить застосування норм про академічну доброчесність більш зрозумілими.

### **Література:**

1. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4742-IX (у редакції 18.12.2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#top> (дата звернення 01.05.2026).

## **ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**Яценко В. В.**

*доктор сільськогосподарських наук,  
доцент кафедри рослинництва  
Уманський національний університет  
м. Умань, Черкаська область, Україна*

Принцип дослідницької доброчесності є основою етичного здійснення та поширення наукових знань і передбачає високі стандарти чесності, точності та прозорості. Він забезпечує достовірність і відтворюваність результатів, формуючи довіру суспільства до науки. Водночас науковий ландшафт зазнає трансформацій через стрімкий розвиток та інтеграцію технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема машинного навчання, глибинного навчання та обробки природної мови (NLP). Ці технології відкривають нові можливості для підвищення ефективності досліджень, але водночас породжують етичні виклики і нові форми академічної недоброчесності [1].

У наукових дослідженнях ШІ використовується для аналізу даних, прогнозування, автоматизації експериментів та створення наукових текстів. Інновації в алгоритмах, зокрема нейронних мереж зі складною архітектурою, дозволяють ефективно обробляти неструктуровані дані та підвищувати точність прогнозів [1]. У геноміці ШІ сприяє прогнозуванню функцій генів, взаємодії білків і персоналізації медичного лікування [2]. У екологічних науках машинне навчання використовується для моделювання кліматичних сценаріїв і моніторингу змін довкілля.

В матеріалознавстві ШІ прискорює відкриття нових матеріалів із заданими властивостями, зменшуючи залежність від тривалих лабораторних експериментів [3]. Поєднання ШІ з робототехнікою

дозволяє автономно проводити експерименти, динамічно змінюючи параметри на основі даних у реальному часі, що підвищує ефективність і відтворюваність досліджень [1, 2]. У соціальних науках аналіз великих даних за допомогою ШІ дозволяє виявляти закономірності поведінки людей, що використовується при формуванні державної політики та економічних стратегій [3].

Разом із цим, сучасна література підкреслює необхідність етичного регулювання та прозорості використання ШІ, особливо у сферах, пов'язаних із персональними даними, охороною здоров'я та соціальними дослідженнями.

ШІ створює нові ризики, пов'язані з фабрикацією та фальсифікацією даних, плагіатом та недостатньою прозорістю результатів. Алгоритми глибинного навчання можуть генерувати правдоподібні, але вигадані дані, що вже призвело до відкриття кількох статей у базі SCI. Такі дані не лише вводять в оману, але й можуть формувати хибні наукові теорії та практичні застосування.

Системи NLP здатні автоматично генерувати наукові тексти, огляди літератури та статті. Це може призвести до поширення псевдооригінального контенту, порушення авторських прав і підриву наукової достовірності [4].

Ще одним викликом є «чорна скринька» алгоритмів: дослідники часто не можуть повністю зрозуміти, як ШІ обробляє дані та формує результати. Це знижує прозорість і ускладнює перевірку отриманих висновків.

Реальні кейси включають: генерацію фіктивних клінічних даних, що можуть шкодити громадському здоров'ю [5]; некоректне застосування статистичних моделей, що призводить до хибних прогнозів; плагіат за допомогою ШІ шляхом алгоритмічного переформатування існуючої літератури [4, 5]; фальсифікацію експериментальних даних у дослідженнях редагування генів.

Таксономія академічної недоброчесності в епоху ШІ включає: фабрикацію даних – створення або підгонка даних під бажані результати, рівень серйозності високий, мотивація: публікаційний тиск; плагіат контенту – автоматичне генерування текстів без посилань, рівень серйозності середній – високий, мотивація: економія часу та збільшення кількості публікацій; непрозорість результатів – відсутність розкриття методів, рівень серйозності середній, мотивація: збереження конкурентних переваг.

Суб'єкти порушень включають окремих дослідників, наукові колективи та установи, а ключові фактори: високий тиск, конкуренція та орієнтація на кількість публікацій.

Сучасні інструменти виявлення та запобігання академічній недоброчесності включають: перевірку цілісності даних для виявлення аномалій та фальсифікацій; системи виявлення плагіату, здатні розпізнавати тексти, створені ШІ; інструменти прозорості та пояснюваності алгоритмів, що допомагають зрозуміти логіку обробки даних. Додатково використовуються технології data provenance та аудит моделей ШІ, що забезпечують прозорість, етичність і надійність досліджень.

В освітньому процесі необхідно підвищувати обізнаність дослідників щодо етики використання ШІ: обов'язкові курси «Етика та регулювання ШІ»; вибіркові курси з управління великими даними та статистичного аналізу; семінари та воркшопи з міждисциплінарним залученням експертів; онлайн-платформи для самонавчання з етики ШІ та управління даними.

Важливо формувати кодекси поведінки, механізми рецензування та нагляду, а також нормативно-правові системи, які забезпечують відповідність досліджень етичним і правовим нормам.

Існуючі стандарти наукової етики потребують адаптації для вирішення специфічних проблем ШІ: захист даних, алгоритмічна упередженість, інтерпретованість і прозорість результатів. Наукова спільнота та регуляторні органи розробляють нові рекомендації щодо прозорості алгоритмів, законності обробки даних та надійності результатів.

На міжнародному рівні відзначаються суттєві відмінності у регулюванні: деякі країни мають суворі рамки, інші – на початковому етапі. Міжнародна співпраця дозволяє розробляти універсальні стандарти і обмінватися кращими практиками.

Майбутні тенденції розвитку ШІ включають підвищення ефективності, автономності та точності алгоритмів. Це створює як нові можливості, так і виклики для дослідницької доброчесності, включно з алгоритмічною упередженістю та оманливими результатами.

Висновки. ШІ відкриває значні можливості для науки, але створює нові ризики академічної недоброчесності. Для їх мінімізації необхідний комплексний підхід:

- посилення етичних норм,
- підвищення кваліфікації дослідників,
- запровадження ефективного контролю і рецензування,
- розробка нових політик і регуляторних норм, спеціально орієнтованих на ШІ.

Міжнародна співпраця є ключовою для гармонізації стандартів та підтримки довіри суспільства до науки. В епоху ШІ дослідницька доброчесність залишається критично важливою, а ШІ – лише інструментом, а не автором.

### Література:

1. Fiialka S., Kornieva Z., Honcharuk T. ChatGPT in Ukrainian education: problems and prospects. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*. 2023. Vol. 18(17). P. 236–250.
2. Mohammad B., Supti T., Alzubaidi M., Shah H., Alam T., Shah Z., Househ M. The pros and cons of using ChatGPT in medical education: a scoping review. *Studies in Health Technology and Informatics*. 2023. Vol. 305. P. 644–647.
3. O'Hagan C. UNESCO: Governments must quickly regulate generative AI in schools. Press Release. September 7, 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-governments-must-quickly-regulate-generative-ai-schools> (дата звернення: 06.03.2026).
4. Blaizot A., Veettil S. K., Saidoung P., Moreno-Garcia C. F., Wiratunga N., Aceves-Martins M. Using artificial intelligence methods for systematic review in health sciences: a systematic review. *Research Synthesis Methods*. 2022. Vol. 13(3). P. 353–362.
5. Rincón E. H. H., Jimenez D., Aguilar L. A. C., Flórez J. M. P., Tapia Á. E. R., Peñuela C. L. J. Mapping the use of artificial intelligence in medical education: a scoping review. *BMC Medical Education*. 2025. Vol. 25(1). P. 526.

## **НОТАТКИ**

## **НОТАТКИ**

## **НОТАТКИ**

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ  
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:  
ВИМОГИ 2026 РОКУ**

*6 квітня – 17 травня 2026 року*

Підписано до друку 18.05.2026. Формат 60×84/16.  
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.  
Умовно-друк. арк. 9,53. Тираж 100. Замовлення № 0526-47.  
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres»

79000, м. Львів, вул. Технічна, 1

87-100, м. Торунь, вул. Лубіцка, 44

Телефон: +38 (050) 658 08 23

E-mail: editor@liha-pres.eu

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 6423 від 04.10.2018 р.